

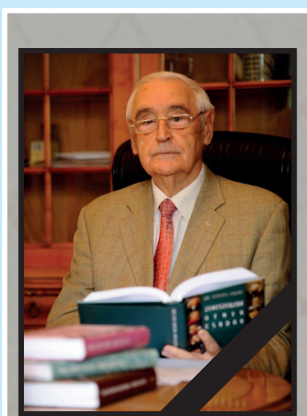

XXVIII. évfolyam 2020/3-4. szám

TEHETSÉG

A Magyar Tehetséggondozó Társaság kiadványa

EMLÉKEZÜNK

Dr. Czeizel Endre
(1935-2015)

születésének 85. évfordulója alkalmából a Magyar Tehetséggondozó Társaság örökös tiszteletbeli elnökére, a nemzetközileg elismert genetikusra, Czeizel Endre professzorra. Személyét, tehetséggondozó munkásságát felidézi dr. Balogh László elnök, dr. Polonkai Mária, dr. Heimann Ilona, Tóth Tamás alelnökök és dr. Dávid Imre egyetemi tanszékvezető.

Átadták a MATEHETSZ Tehetségházát

A szabolcs-szatmári-beregi Biriben működő Dankó Pista Gimnázium Terne Cserhaja (Fiatal Csillagok) Zenekara főleg hagyományos cigányzenét játszik; a népszerű együttes tagjai: Balázs Sándor Herceg, Oláh József, Kozák Béla és Lakatos Zoltán Junior; akik egyben a Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskola diákjai is.

Magyar Tehetséggondozó Társaság

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
 Számlaszám: Budapest Bank:
 10102086-14988802-00000008
 Alakult: 1989-ben;
www.mateh.hu
 Adószám: 19654487-1-09

Elnök: Balogh László
Örökös tiszteletbeli elnök:

Czeizel Endre

Alelnökök:

Heimann Ilona
 Polonkai Mária
 Sarka Ferenc
 Tóth Tamás
 Turi Katalin

Titkár: Szénási Istvánné

Ügyvivő: Bohdaneczky Lászlóné

Az elnökség tagjai:

Balogh László, Bodnár Gabriella,
 Bohdaneczky Lászlóné, Dávid Imre,
 Heimann Ilona, Kormos Dénes,
 Polonkai Mária, Sarka Ferenc,
 Szénási Istvánné, Tóth Tamás,
 Turi Katalin
 (Állandó meghívott: Százdai Antal)

Adatkezelési koordinátor:
 Tóth Ilona

Felügyelőbizottság:

Takácsné Laczó Sylvia (elnök)
 Farkas György
 Gyuresó Gyuláné
 Körösi Tibor

Szekciók és vezetők:

Dél-dunántúli: Turi Katalin
Felsőoktatási: Bodnár Gabriella
Gyermekvédelmi: Kollmann J. György
Kelet-magyarországi: Dávid Imre
Kémiai és környezetvédelmi:
 Török Istvánné
Művészeti: Berta József
Nyugat-dunántúli: Mentler Marianna
Óvodai: Szilágyi Ildikó
Szakértői: Heimann Ilona
Tanítói: Németné Dávid Irén
Lions: Fehértői Anett Petra
**Digitalizáció és innováció a
 tehetséggondozásban:** Papp András

**A MTT Honlap főszerkesztője és
 rendszergazdája:** Varga Árpád

TEHETSÉG

a Magyar Tehetséggondozó Társaság
 negyedévente megjelenő szakmai,
 információs kiadványa

ISSN: 126-8084

Szerkesztőbizottság:

Heimann Ilona, Mező Ferenc,
 Százdai Antal, Tóth László

Felelős szerkesztő: Százdai Antal

Írásokat e-mailen várunk:
 mtttehetség@freemail.hu

Korábbi lapszámok: www.mateh.hu

Kiadja a Magyar Tehetséggondozó Társaság
 Felelős kiadó: Balogh László elnök

Készült: Gazdász-Elasztik Kft. Miskolc
 www.gazdasznyomda.hu

Ügyvezető: Veszta József okl. gépészmérnök

Magyar Tehetséggondozó Társaság

Dr. Balogh László
 elnök

www.mateh.hu

Aktuális

Azzal a jó hírrel kezdem az Aktuális ezen számát, hogy a tavaszi járványhelyzet miatt bekövetkezett több hónapos „fékezett” aktivitás után az elmúlt két hónapban megélénkült a MTT szervezeti élete, s több fontos esemény is megrendezésre került. Kétszer tartottunk személyes részvétellel elnökségi ülést, sikerült megrendeznünk a 2020. évi Közgyűlésünket, valamint a MTT 1. Online Konferenciáját is. Ezekről az alábbiakban számolok be.

Augusztus végén, közvetlenül a Közgyűlés előtt tartottunk elnökségi ülést, meghívottként, mint évek óta rendszeresen – részt vettek rajta a Felügyelőbizottság tagjai is, valamint az állandó meghívottak. Ezen több fontos napirendet tárgyaltunk meg. Közülük kiemelendő: – „Az Elnökség közgyűlési beszámolója a MTT 2019. évi munkájáról”, amelyet az Elnökség egyhangúlag elfogadott, a teljes szövege olvasható a MTT-Honlapon. (www.mateh.hu) – „A 2020. évi MTT-kitüntetések májusi email-es szavazásának határozati rangra emelése”. A következő kitüntetéseket ítélte oda az Elnökség 2020-ban: a személyek kiemelkedő munkájáért adható „Tehetségekért” kitüntetését ebben az évben Tóth Ilona tanárnő a MTT adatkezelési koordinátora kapta. A Magyar tehetséggondozó Társaság Elismerő Oklevelét, amelyet szervezetek, intézmények kaphatnak sokéves sikeres tehetséggondozó munkájukért, ebben az évben az Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete (elnök: Tóth Tamás), valamint a Budapest XVII. Kerületi Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium (igazgató: Farkas György) kapta. Ezek átadása mindig az adott év szeptemberi MTT Országos Konferenciáján történik, de mivel ez most nem kerülhetett megrendezésre a járvány miatt, ezért egy későbbi ünnepélyes alkalmat keresünk az átadásra. Ezúton is gratulálunk a kitüntetetteknek, s további sikeres tehetségevelő munkát kívánunk! – Az elnökségi ülés kiemelt napirendi pontja volt még a „Jelölő bizottság tájékoztatása a tisztújítás előkészületeiről”. A tájékoztatást az Elnökség tudomásul vette, s megkérte a J. B. tagjait, hogy a Közgyűlésen a rájuk háruló feladatokat lássák el, irányítsák a választás előkészítését, lebonyolítását. – Ugyancsak ezen az elnökségi ülésen tárgyaltuk meg a „MTT Facebook-on történő megjelenésének helyzete, aktuális tennivalók” kérdéskörét. Laczó Sylvia tanárnő, az Európa 2000 Gimnázium igazgatóhelyettese ajánlotta fel még a tavaszi hónapokban, hogy vállalja az ezzel járó feladatokat, s a nyáron el is indult a MTT megjelenése a Facebookon, megpezdítve a kommunikációs rendszerünket. Ezúton is köszönjük tagtársunk fáradságos munkáját ezen a területen is. Természetesen

vannak még ezzel kapcsolatos közös tennivalóink is. Új MTT-tagok felvételére is sor került ezen az ülésen.

A másik kibővített elnökségi ülésünket a közelmúltban, október 14-én tartottuk. Ezen azokat a napirendeket tárgyaltuk meg, amelyek az augusztus végi Közgyűlés által elfogadott, kiemelt 2020-as feladatainkra vonatkoztak. Itt most csak felsorolásszerűen jelzem ezeket a témaköröket, az ezekkel kapcsolatos határozatok rövidesen olvashatók lesznek a MTT-Honlap „Határozatok tárában”. – „A 2017-ben elfogadott eddigi elnökségi munkamegosztás felülvizsgálata”; – „A MTT-tagság jelenlegi helyzetének áttekintése”; – „A 2019-ben megalakult két új szekció (LIONS Clubok Szekciója, „Digitalizáció és Innováció a Tehetséggondozásban”) eddigi tevékenysége, szakmai támogatásának lehetőségei a Vezetőség által”; – „A MTT jelenlegi gazdasági helyzete, további források feltárása”; – A Facebook lehetőségeinek felhasználása, eddigi eredmények, tervek, együttműködés a MTT-Honlappal. Ezen az ülésen is voltak jelentkezők a MTT-be, akiket fel is vettünk. Közel három éve ez a napirendi pont mindig szerepel az elnökségi ülésen, folyamatos visszajelzéseként, hogy van harminc év után is törekvő újabb szakemberek körében is a MTT munkájában való aktív közreműködésre.

A MTT 2020. évi rendes Közgyűlését eredetileg május 16-án rendeztük volna Szerencsen, a kétnapos „ECHA-Diplomások Műhelye Konferencia” zárása után. Ezt elsodorta a járványhelyzet, s az újabb elképzelés az volt, hogy a 2020. szeptember 25-26-án, Budapesten, a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium szervezésében megrendezendő MTT 31. Országos Konferencia zárása után tartjuk szokásos évi rendes Közgyűlésünket. A járványhelyzet nyári erősödése miatt azonban előbbre kellett hoznunk ezt, sejteni lehetett, hogy szeptember végére már nem lesz alkalmas a helyzet nagyobb létszámú rendezvény szervezésére. (Sajnos, a 31. Országos Konferenciánkat el is kellett halasztanunk arról az időpontról a jövő évre...) Így tartottuk meg augusztus 28-án, Budapesten az Európa 2000 Gimnáziumban a Közgyűlésünket. A napirendje ennek jórészt kötött – a munkánkat szabályozó jogi előírásokból fakadóan. Megtárgyalásra került most is „Az Elnökség beszámolója a MTT 2019. évben végzett szakmai munkájáról”, „A Társaság 2019. évi gazdálkodási beszámolója”, „A MTT közhasznúsági jelentésének elfogadása”. Ezen kötelező napirendek mellett most növelte a tennivalóinkat a MTT „tisztújításnak” napirendje. Összefoglalásként csak annyit, hogy az előterjesztések mindegyikét egyhangúlag fogadta el a Közgyűlés. Az elő-

írásoknak megfelelően megtörtént a tisztújítás is: az Elnökség tagjainak ugyanazokat választotta meg a Közgyűlés, akik az előző három évben is végezték ezt a munkát. A Felügyelő bizottság összetételében történt változás, mivel a korábbi elnök, Gönczi Sándor és az egyik tag, Bíró Gábor igazgató urak a továbbiakban már nem vállalták ezeket a funkciókat. Ezúton is köszönjük sok éven át magas szakértelemmel és nagy körültekintéssel végzett kiemelkedően felelősségteljes munkájukat! Az új FB elnökének Takácsné Laczo Sylviát választotta meg a Közgyűlés, tagoknak pedig Farkas Györgyöt, Gyurcsó Gyulánét és Kőrösi Tibort. Köszönjük, hogy vállalták e nem könnyű feladatot, munkájukhoz sikereket kívánunk!

Ahogy fentebb már jeleztük, a szeptemberre tervezett MTT 31. Országos Konferenciáját a járványhelyzet kedvezőtlen alakulása miatt el kellett halasztanunk a jövő évre. Tekintettel arra, hogy emlékelőadásokat (halál- és születési évfordulók jegyében) is terveztünk a programba, kellett valamilyen megoldást találni, hogy ezek elhangozzanak publikum előtt. Az Európa 2000 Gimnázium vezetése, Papp András igazgató úrral az élen a Közgyűlésen felajánlotta, hogy biztosítja a feltételeket egy online konferencia megrendezéséhez, ahol szűkített időkeretben a legfontosabb néhány előadás elhangozhat a korábban tervezett 31. Országos Konferenciánk programjából. Így jött létre a MTT 1. Online Konferenciája, amelyet az eredeti időpontban, 2020. szeptember 25-én rendeztünk meg a következő előadásokkal. Dr. Balogh László, az MTT és a Matchetsz elnöke nyitotta meg a konferenciát, majd „Mönks professzor három évtizedes segítő munkája a magyar tehetséggondozás fejlődéséért – rendhagyó emlékezés fényképekkel”

címmel tartott előadást. Dr. Polonkai Mária, az MTT alelnöke és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke „Czeizel Endre elnök szerepe a Magyar Tehetségsegítő Társaság építésében” előadása jött ezután. Majd Bajor Péter, a Matchetsz és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács ügyvezető elnöke: „A Nemzeti Tehetség Program helyzete, eredményei, tervei” című előadását tartotta meg. Utána Farkas György igazgató, a Balassi Bálint Nyolcévolyamos Gimnáziumból: „Globális lehetőségek, helyi megoldások – egy komplex tehetséggondozó program anatómiája” címmel beszélt saját munkájukról. Ezt követően Papp András igazgató, Európa 2000 Középiskola, Budapest, „A digitalizáció szerepe, lehetőségei a tehetséggondozásban” címmel adta elő nagyon aktuális gondolatsokrát. Végezetül Kiss Károly tanár úr az Európa 2000 Gimnáziumból „Tehetséggondozás és egyéni képességfejlesztés a Teams és OneNote alkalmazások segítségével iskolai csoportokban” címmel kapcsolódott mondandójával az előző előadáshoz. Szép számmal vettek részt szakemberek a konferencia megtekintésében, de aki akkor nem tudott kapcsolódni a programhoz, letöltheti az összes előadást a Facebook-ról, valamint a Matchetsz Honlapjáról. (www.tehetség.hu). Ezúton is köszönjük minden közreműködőnek, kiemelten az Európa 2000 Gimnázium vezetésének és tantestületének a segítségét ezen új típusú első konferenciánk előkészítésében, megrendezésében!

2020. október 18.

Dr. Balogh László
elnök

Dr. Czeizel Endre professzor munkásságának jelentősége a tehetséggondozás tudományos alapozásában

Dr. Balogh László

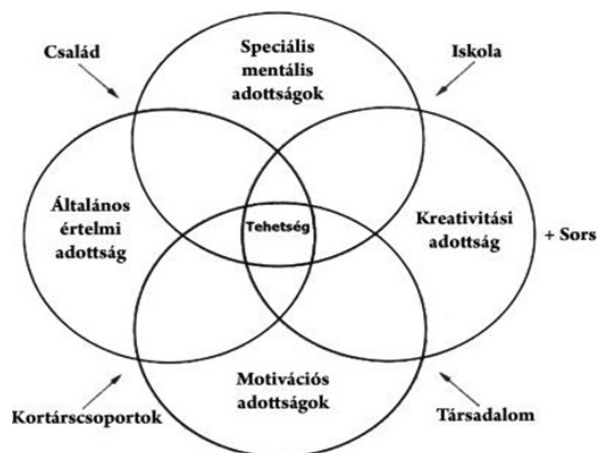

A Korábban (Tehetség folyóirat, 2015. 4. száma) már készítettem egy nagyobb ívű, részletesebb elemzést „Czeizel Endre professzor tehetség-kutatásainak összefoglalása” címmel. Abban az írásban 22 könyvet, átfogó tanulmányt vettem bonckés alá, bemutatva, hogy milyen sok területét kutatta a tehetség kérdéskörének a világhírű genetikus. Itt most – az emlékezés jegyében – csak azokat a fundamentális tanításait tekintem át, amelyek ismertté válása után az utóbbi három évtizedben átrendeződtek a tehetségről, annak fejlődéséről kialakult korábbi nézetek a hazai tehetséggondozó szakemberek körében.

Néhány hete jelent meg posthumus könyve a szerzőnek: Dr. Czeizel Endre: „Önleltár – Tudományos munkásságom értékelése közleményeim száma és idézettisége alapján”, Czeizel Intézet, Budapest, 2020, amely teljes képet fest arról, hogy milyen sok és szerteágazó, gyakran interdiszciplináris témakörben végzett kutatást munkássága során. Néhány adat a könyvből ennek érzékeltetésére: világszerte 88 könyve jelent meg, 62 könyvnek írta valamely fejezetét, 1000 folyóiratcikkre került publikálásra... Döbbenetes adatok ezek, s bizonyítják a nagy tudós lángelméjét, csodálatos munkabírást, világszerte is kevesen vannak, akik hasonló léptékű tudományos munkásságot végeztek. Ez az új könyve azt is jelzi, hogy bizony a tehetség-témakörben is van még jócskán érdemben nem elemzett publikációja Professzor Úrnak, van még mit feltárnia e területen is az utókoroknak!

Czeizel professzor évtizedeken át kereste a választ arra a kérdésre, hogy *mi a tehetség és a talentum*, illetve ki a tehetséges és talentumos ember. Ő elsősorban genetikusként próbálta megválaszolni ezen kérdéseket, azonban eközben a

tehetség-pszichológia és tehetség-pedagógia vizeire is kellett eveznie, hiszen megkerülhetetlen volt a környezeti tényezők hatásának a vizsgálata a problémafelvetésben. A világhírű kutató első rendszerszerű válaszadása a fenti kérdésre a „*Sors és tehetség*” című könyve volt 1997-ben, amely teljesen új alapokra helyezte a tehetség kibontakozásának, fejlődésének elméleti koncepcióját.

A tehetség értelmezésének Czeizel-féle modellje (1997)

A „Sors és tehetség” megjelenése után Czeizel professzor lankadatlanul kereste tovább az újabb empirikus és tudományos érveket annak bizonyítására, hogy a környezeti tényezők nagyon fontos szerepet játszanak a tehetség kibontakozásában. Ezek pozitív hatása nélkül ugyanis hiába születnek velünk kiváló adottságok génjeinkben, önmagukban kevesek ahhoz,

hogya a gyakran rejtőzködő tehetségünk kibontakozzék életünk során. *Sorra jelentek meg az újabb könyvek a Galenus Kiadó sorozatában*, amelyekben a kitűnő szerző egy-egy speciális tehetségterület (költészet, festészet, matematika, zene stb.) kiválóságainak fejlődését, alkotó munkáját elemezte – rendkívül sokirányú közelítésben, alkalmazva a korábban említett $2X4+1$ faktoros modelljét. Ezekben a művekben *hadat üzent azon téveszme ellen, amely ezt fogalmazta meg: „A tehetség utat tör magának”*, modelljével bizonyította ennek a téveszmének a tarthatatlanságát, valamint gátló hatását a tehetség-keresés és fejlesztés gyakorlati munkájára. A „*Tehetség genetikai alapjai*” (2011) című összefoglaló tanulmányában **kifejtette** ezt a gondolatot részletesebben is. „Az emberi tehetség a legnagyobb természeti kincsünk, hiszen már nincs aranyunk és urániumunk, olajunk meg igazából sohasem volt. Tehetségünk azonban volt, van és lesz, és erre a természeti kincsünkre úgy kell vigyáznunk, mint a szemünk világra. *A tehetség azonban csak amolyan nyersanyag, az embereken múlik, hogy ezt hogyan aknázzák ki.*” (I.m. 1.o.) Ebben az írásában rendet tett olyan kapcsolódó fogalmak egymáshoz való viszonyában, mint az adottságok és képességek. Világos útmutatást kapunk ezek értelmezéséhez, az alábbiakban az ezekre vonatkozó legfontosabb gondolatait idézzük.

„Az adottságok azt a potenciát jelentik, aminek forrása a fogamzáskor kialakuló „Új Ember” DNS makromolekulájában foglalt genetikai tervrajz. Három jellegzetessége van: (1) létrejötté a véletlentől függ, (2) minden emberben más és (3) a lehetőségek birodalmát öleli fel. Mindkét szülő minden testi sejtjének magjában lévő 46 kromoszóma 23 párba rendeződik, és ebben található a mintegy 25 000 génpárunk, amiben az említett genetikai tervrajz bent foglaltatik. A 3,2 milliárd „betűből” (nukleotidból) álló DNS kettős-spirálban azokat a szakaszokat nevezzük géneknek, amelyek eldöntik, hogy milyenek lesznek a testünket felépítő struktúrafehérjéink, az életműködéseinkért felelős enzimfehérjéink és a szerveztünk védelmét biztosító immunfehérjéink, vagyis hogy valójában milyenek leszünk, és hogyan szolgál az egészségünk.

Az emberek értékelésekor *mindig csak a képesség mérésére van lehetőségünk*. A veleszületett adottságok meghatározására igazából csak a megtermékenyített petesejt (magzatkezdemény) DNS-ének vizsgálata teremte esélyt. Hiszen az adottságokat már a magzati élet 9 hónapjában olyan drasztikus külső hatások befolyásolhatják, mint a várandósok cigarettázása, italozása, drogozása. Sőt, még a várandósok táplálkozása és életkörülményei is befolyással vannak a magzat adottságaira, nem is beszélve az anya vagy magzat esetleges betegségeiről. *A születést követő hatások is alapvetően befolyásolják az adottságokat*, hiszen nem mindegy, hogy milyen családba kerülünk. A következő fontos tényező az óvoda, majd iskola, mivel *az ottani hatások sokat számítanak a tekintetben, hogy a veleszületett adottságok lehetőségbirodalmából mi valósul meg*. A tizenéves korban a szüleiről leváló fiatalok számára a kortársi hatások a legfontosabbak, hiszen elsősorban nekik akarnak megfelelni, ezért olyan meghatározó jelentőségű a „kortársi divat.” *A különböző nációk eltérő géniuszgyakorisága pedig szemléletesen bizonyítja a társadalmi lehetőségek fontosságát, amik elősegíthetik, vagy éppen akadályozhatják az adottságok képességgé válását.*

Mégis, a hétköznapi életben szükséges kompromisszumok miatt, *az iskoláskor végéig elfogadható a gyermekek-fiatalok adottságairól beszélni* – ma már elterjedt a „tehetségígéret” kifejezés, hiszen *ezek folyamatosan alakulnak és képesség formájában igazából csak felnőttkorra rögzülnek*. Természetesen az ember képességei ezt követően is változhatnak, hiszen életünk végéig tanulhatunk. *A modern genetika két fontos ta-*

nulsága mindezekből következik. Egyrészt az adottságaink nem végzetünket, hanem igen tág lehetőségeink határait jelentik. Másrészt a teljesítményünk („produkciónk” = P) mindig a genetikai adottságok (G) és a külső hatások, témánk szempontjából a legtágabban értelmezett edukáció (E) eredői, interakciói. Az egyik nem lehet meg a másik nélkül, és végül is összhatásuk jelenik meg életünkben. Ebből adódik *a humán-genetika alap-törvénye*, ami érvényes a kreatológiában is:

$$P = G \iff E.” \text{ (I.m. 1-2.o.)}$$

Czeizel professzor életműve összefoglalásának is tekinthető a tehetség-témakörben írt utolsó nagy műve: „*Tehetség / talentum - jó szerencse, semmi más?*” (Galenus Kiadó, Budapest, 2015). A világhírű genetikus, a nagy írói tapasztalatokkal is bíró szerző hallatlanul *rendszerezett formában összegzi itt eddigi kutatási eredményeit*. Egyértelműen rajzolódna ki ebben a genetikai alapjai a tehetségnek, az öröklődés szabályait is olvasmányos, közérthető formában kapjuk a könyvben. Külön értéket jelent a tehetségfejlesztő szakemberek számára a „sors” faktorról írott rész: ebben nemcsak a betegségek és az egészség kiemelt jelentősége kristályosodik ki a tehetség kibontakozásában és alkotó képességének működésében, hanem a társadalom, a szűkebb és tágabb környezet felelőssége is pontosan fogalmazódik meg. Azt is hangsúlyozza Czeizel professzor, hogy *az egész folyamat befolyásolható tudatosabb tehetségfejlesztéssel és tehetségvédelemmel*, s zárásként legfőbb hitvallását is megfogalmazza az egész kérdéskörrel: „*Könyvemnek fő üzenete tehát az: A tehetség jó szerencse, de a talentum, 'gyönyörű képességünk' már az egyén és az emberiség tudatos tette és felelőssége.*” Biztos vagyok benne, hogy ez a gondolat hosszú időn keresztül befolyásolja majd a tehetséggondozó szakemberek, szülők gondolkodásmódját, de minden bizonnyal figyelnek erre az oktatásügy irányítói is.

Ugyanakkor teljesen egyértelmű, hogy nemcsak a szakemberek tudnak maguknak muníciót meríteni Czeizel professzor tanításából, hiszen a nyíló világban egyre több gyerek, fiatal teszi fel magának a következő kérdéseket: Tehetséges vagyok-e? Ha igen, akkor miben vagyok tehetséges? Hogyan tudom a tehetségemet kibontakoztatni? Mi ebben nekem a teendőm? Mít várhatok a környezetemtől? Lehetne még a kérdéseket sorolni, de biztos vagyok benne, hogy ez a könyv minden tehetséggel kapcsolatos kérdés megválaszolásához ad biztos kapaszkodókat mindannyiunk számára. *Ennyire átfogó, komplex szemléletű mű a tehetség-témakörben Magyarországon korábban még nem született!* Megjelenése – méltó zárásaként Czeizel professzor tehetség-kutatásainak, *mérföldkő volt nemcsak a hazai, de a nemzetközi szakirodalomban is!*

A szerző

a Magyar Tehetséggondozó Társaság és a Magyar Tehetségszolgáltató Szervezetek Szövetségének elnöke

Felhasznált irodalom

- Balogh László, 2015: „Czeizel Endre professzor tehetség-kutatásainak összefoglalása.”, Tehetség 2015. 4 száma
- Czeizel Endre, 2020: „Önleltár – Tudományos munkásságom értékelése közleményeim száma és idézettsége alapján”, Czeizel Intézet, Budapest, 2020
- Czeizel Endre, 1997: „Sors és tehetség”, Minerva Kiadó, Budapest.
- Czeizel Endre, 2011: „A tehetség genetikai alapjai”, Oktatási anyag, Debreceni Egyetem
- Czeizel Endre, 2015: „Tehetség / talentum - jó szerencse, semmi más?”, Galenus Kiadó, Budapest

Czeizel Endre (1935 – 2015) elnök szerepe a Magyar Tehetséggondozó Társaság építésében

Dr. Polonkai Mária

Czeizel Endre professzor úr születésének 85., halálának 5. évfordulójára emlékeznek a Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT). A tehetséggondozás régen kezdődött a fiatalok nevelésében, az iskolában. Ha kiemeljük az elmúlt 100 esztendőt, röviden bemutathatjuk a tehetséggondozás jellemzőit: a tehetség sokféle, a tehetségek sokszínűek, nagyon fontos volt a tehetséggondozásban a tudós tanárok, a tehetségmentők szerepe, a nagynevű kollégiumok, amelyek felkarolták a tehetségeket és a mecénások, akik anyagilag is segítséget nyújtottak. Az elmúlt század elején hazánkban is megjelentek a reformpedagógiai irányzatok, egyes elemei hatottak a tehetséggondozásra, valamint a pszichológia tudomány fejlődése is. A tehetséggondozást megalapozók között megemlíthetjük Révész Géza pszichológust, Nagy László, Imre Sándor, Harsányi István pedagógusokat. A 70-es, 80-as években a minisztérium megbízást adott arra, hogy dolgozzák ki a „Javaslat a javaslattal az iskolák tehetséggondozása megvalósítására” munkaanyagot. Már az 1985. I. törvény az oktatásról is megfogalmazza a tehetséggondozás fontosságát. Európában megalakul az Európai Tehetség Tanács (ECHA), intenzív kutatások indultak az MTA Pszichológiai Intézetében és a KLTE Pedagógiai – Pszichológiai Tanszékén.

A fent vázlatosan bemutatott előzmények után megalakult a Magyar Tehetséggondozó Társaság, 1989. május 13-án, Szegeden. Elnöke Gefferth Éva pszichológus, az MTA Pszichológiai Intézet munkatársa; titkára Farkas Katalin volt. A Társaság céljai a következők voltak: (1) széles társadalmi bázis megteremtése, (2) a felhalmozódott szakértelem átültetése a gyakorlatba, (3) az intézményekben elkezdni a tervezett tehetséggondozást. Civil szervezetként képviselte a tehetséggondozást, megkezdve tevékenységét: tagtoborzás, szervezetépítés, szponzorkeresés, tagozatok létrehozása. A felsőoktatási intézményekkel is lehetett számolni, ahol kutatások folytak: Eszterházy Károly Főiskola, Nyíregyházi Főiskola, ELTE Főiskolai Kara, Pécsi Tudományegyetem. Más kutatások eredményei is bevonhatóak voltak: genetikai, társadalomtudományi (teológiai, szociológiai, stb.) kutatások. 1990-ben kidolgozta programját és az év októberében a budapesti ECHA konferencián bemutatkozott a Társaság a nemzetközi porondon is. 1991-ben Gefferth Éva külföldön folytatta tevékenységét, a MTT székhelye Szegedről Budapestre került. 1991-ben új elnököt választott a

MTT, **Czeizel Endre orvosgenetikai professzor** személyében, titkár, megválasztásakor Molnár József, 1992-től Polonkai Mária volt.

Előzmény a MTT-ben az új elnök megválasztása előtt:

- a MTT, mint az első hazai civil tehetséggondozó szervezet gyűjtötte maga köré a hazai tehetséggondozással foglalkozó kutatókat, gyakorlati szakembereket,
- tehetséggondozó programokat állított össze és próbált ki,
- figyelt Czeizel Endre genetikai kutatásaira, lenyűgöző előadásaira, habitusára,
- Czeizel Endre professzor úr megfogalmazta, hogy fontos számára a gyakorlati tehetséggondozással való foglalkozás, csatlakozik a mozgalomhoz.

Czeizel Endre, a MTT elnökeként, 10 év alatt jelentős szerepet vállalt a Társaság építésében

- (1) a tehetséggondozás elméleti alapjainak lerakásával,
- (2) a Társaság nemzetközi rendezvényeken való szakmai képviselésével,
- (3) a pedagógus továbbképzésbe való bekapcsolódásával,
- (4) a tehetséggondozó szakemberek segítségével, az oktatáspolitikusokkal, gazdasági szakemberekkel való kapcsolat felvételével.

1. Elméleti alapok, fogalmak tisztázása

Czeizel Endre professzor urat a tehetség témakörben megjelent könyvei, előadásai, a pedagógusok kérdései, gyakorlati tapasztalatai egyre inkább a tehetségkutatások felé fordította. A génusz-kutatásai hozzájárultak a tehetségek gyökereinek megismeréséhez. Az orvosgenetikai ahhoz is hozzá járult, hogy a tehetséggel foglalkozók megértsék, hogyan lehetséges a kivételes adottsággal rendelkezők képességét fejleszteni, tehetséggé, talentummá formálni. Hozzájárult a fogalmak tisztázásához (adottság, képesség, tehetség), a génuszok „genezisének” megértéséhez.

2. Képviselet a különböző európai és hazai szakmai rendezvényeken

Czeizel Endre professzor úr megismerve az európai tehetséggondozó kutatásokat végző szakembereket, részt vett a hazai és európai rendezvényeken, előadásokat tartott saját genetikai kutatásairól; zenészek, írók, költők családfáinak kutatásairól, valamint a hazai tehetséggondozásban elért eredményekről. Hazai tehetséggondozás útját befolyásoló előadást tartott Budapesten a „Tehetség és társadalom” c. konferencián. Bekapcsolódott az ECHA munkájába, több konferencia előadója volt, valamint nagyban hozzájárult

előadásával a Debreceni Egyetemen 2000-ben megrendezésre kerülő 7. ECHA konferencia sikeréhez.

3. A Magyar Tehetséggondozó Társaság elnökeként bekapcsolódott a Kossuth Lajos Tudományegyetemen (ma Debreceni Egyetem) a pedagógusképzésbe, pedagógus-továbbképzésbe és a pszichológiai doktori képzésbe

Czeizel Endre professzor úr sok megjelent könyvével, tudományos cikkével, a korszerű tehetséggondozás genetikai alapjainak értelmezésével eljutott, mint szakirodalom a pedagógus képzésbe, pszichológus képzésbe, még akkor is, ha nem hallgattak tőle előadást az egyetemi oktatásban résztvevő hallgatók. A pedagógusokkal felvett kapcsolata révén szerepet vállalt az elnök úr a tehetséggondozó pedagógus továbbképzés elméleti részének oktatásában, valamint a szakemberek fejlesztésében azáltal, hogy sokféle kutatási eredményt eljuttatott a résztvevőkhöz. Az előadásain vonzotta magához a hallgatóságot, a pedagógusok érezték az előadásokon, beszélgetéseken, hogy professzor úr felelősséget érez a tehetséges gyermekek iránt, hogy humánus „pedagógus.” Az oktatói, előadói tevékenysége során megismertette a pedagógusokat a tehetségfejlesztés gyakorlati lépéseivel: (1) meg kell ismerni a gyerek hajlamait, adottságait, (2) figyelembe kell venni az adottságok kibontakozását segítő környezeti tényezőket, (3) mindezek után tehetségfejlesztő programokat kell szervezni a tehetség ígéretek számára.

4. Szerepvállalásának fontos része a kapcsolatfelvétel a tehetséggondozó szakemberekkel, az oktatáspolitikusokkal, oktatásirányítókkal, gazdasági szakemberekkel

Czeizel Endre szakmai és emberi tekintélye hozzájárult ahhoz, hogy egyre több tehetséggel, vagy a tehetség részterületeivel foglalkozó szakember kapcsolódott a Magyar Tehetséggondozó Társasághoz. Elnöki tevékenységének tudható be, hogy az oktatásirányítás vezetői egyre több és egyre nagyobb területen szántak szerepet a Magyar Tehetséggondozó Társaságnak.

Kiemelhető ebből két fontos felkérés: (1) 1997-ben a MTT-t kérte fel a minisztérium „A tehetségnevelés távlati fejlesztési programja „c. összefoglaló elkészítésére. Az anyagot Polonkai Mária állította össze és a MTT közgyűlése elfogadása után továbbította a megrendelőnek, amelynek elemei a 10 év múlva alapított Nemzeti Tehetség Program részterületeinek is tekinthető; (2) 1999-ben a MTT-hoz érkezett a felkérés, hogy a kidolgozásra kerülő Arany János Tehetséggondozó Programban vegyen részt a Társaság, a négy tagú bizottság tagja volt Polonkai Mária. Emellett elnök úr gazdasági szakembereket nyert meg a tehetséggondozás ügyének.

Milyen szerepe volt Czeizel Endre professzor úrnak, mint a MTT elnökének a Társaság építésében és mit tanult tőle a szervezet?

Nagy formátumú vezetőként aktív részese volt a MTT épülésének. A kb. 10 év alatt az ügy iránt elkötelezett tudósként, nyíltszívű, őszinte vezetőként irányította a kezdeti lépéseket. Tanulhattunk tőle pontosságot, gyors, racionális feladat- és problémamegoldást. Mindig érezhettük, hogy számára nagyon fontos a gyerek/ fiatal, a pedagógus, a szülő. Szívesen részt vett konferenciákon, rendezvényeken, ahol mindig lényegre törő, hittel és hitet erősítő módon tartott előadásokat.

Életművének tanítása örök érték a tehetséggondozók számára. Szavai irányt mutatnak nekünk.

„Emberi érték a tehetség, ami majdnem mindenkiben megtalálható, csak sokáig kell faragni a követ, hogy végül megcsillanjon a drágakő.” (Czeizel Endre)

A szerző

a Magyar Tehetséggondozó Társaság és a
Matehetség alelnöke,
a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke

Köszöntjük

az idén 85 esztendő dr. Gáborjáni Szabó Péter urat, a MTT választmányi tagját! A művelt, sokat publikáló és képzőművészként is maradandót alkotó építésmérnök, egyetemi tanár a felsőoktatási tehetséggondozás egyik jelentős egyénisége. Mint a poétaszeni Szabó Lőrinc unokaöccse, a versírás sem áll távol tőle, így évfordulója alkalmából egyik költeményével köszöntjük. Költészetéről Szakonyi Károly Kossuth-díjas író, a Nemzet Művésze sorait idézzük:

Minden szó és kép, amelyről a líra szépsége árad, védőhálót feszít a világnak a romlás szakadéka fölél. Meglehet illúzió csupán, hogy elég erős ez a háló, de a művésznek hinnie kell benne. Ezek a versek és rajzok is ebből a hitből születtek Gáborjáni Szabó Péter szellemi műhelyében.

Elégia az őszi

Bús-gyönyörű őszi hervadás
Messze még a tavaszi megújulás
Gyöngyharmatos párafüggöny lehullott
Dacos reményem elmúlt

Visszatér-e valaha a kezdet
Kézenfogva vajon ki vezet
Láttam számos szomorú elmúlást
vigaszt belülről vagy kívülről várjak hát

Czeizel Endre szerepe a pedagógus továbbképzésben

Dr. Heimann Iлона

Miért is adtam a fenti címet írásomnak?

Szeretném bemutatni és láttatni Czeizel Endrét a tudóst, a tanárt, az elkötelezett tehetségnevelőt, a meggyőző erejű előadót úgy, ahogyan őt tanítványai látták. Láttatni azt a pedagógust, aki közel 15 éven át tanított az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karon tehetség szakirányon

és szakvizsgás képzésen. Megmutatni azt, milyen útravalót vittek magukkal hallgatóink, azt hogyan kamatoztatták azt tehetséges tanítványaik körében.

Amióta az eszemet tudom, azóta foglalkoztatnak az emberek sorsa, kicsiké és nagyoké egyaránt. Érdekel, hogyan vélekednek, mi motiválja viselkedésüket, döntéseiket. Ez a kíváncsiság vitt a tanári pálya felé is és tartott ott a mai napig. Egyetemi munkám kapcsán régóta foglalkozom a tanárképzéssel, a tanárrá válás folyamatával, majd a tanár továbbképzés kapcsán a tehetségesek, tehetséges gyerekek tanárainak pedagógiájával. Ez az oka annak, miért is adtam írásomnak a fenti címet.

Azt az embert, előadót, kitűnő kutatót, a változatos módszerekkel tanító, kutatásra ösztönző Tanárt szeretném felidézni, aki ma is élénken él tanítványai emlékeiben.

Kedves emlékeim közé tartozik két meghatározó tehetség szakkönyv dedikálás, az első emlékezetes dátum 1994, amikor is a Magyar Tehetséggondozó Társaság közreműködésével megjelent Harsányi István tíz éven át íróasztal mélyén nyugvó tanulmánya a Tehetségvédelem, a Püski Kiadó jóvoltából. A nevezetes eseményen a Társaság akkori elnökként Czeizel Endre mutatta be a művet és méltatta annak jelentőségét. A MTT szép számmal képviseltette magát a könyvbemutatón, jelen volt Harsányi István a szerző és többek között a könyv szerkesztője, (e cikk írója). Az utolsó, emlékezetes könyvedikálás és találkozás 2015 nyarán, a Vörösmarty téren volt a Galenus Kiadó könyvsátra előtt, ahol kigyózó sorok vártak arra, hogy a nagybeteg szerzőtől ajánlást kapjanak Tehetség/Talentum- Jó szerencse, semmi más? című könyvéhez.

Egy kis visszatekintés

Sokan emlékezhetnek, emlékeznek Czeizel Endrére, a fiatal, tudós orvosra, a lenyűgöző előadóra, aki a fél országot a TV elé ültette az 1970-es évek közepétől. Olyan témákról adott elő, melyek addig többnyire tabuk voltak (Születésünk titkai, Jövők titkai, Ki viszi át a szerelmet?), eközben érintett olyan kérdésköröket is, melyek kapcsolódtak a tehetség témákhoz. Mintegy néptanító szólt az ország számtalan nézőjéhez, amely adások a Tv archívumában máig rendelkezésre állnak. Én magam is a csodálói közé tartoztam, és nem is reméltem, hogy a sors (sors faktor) egyszer a személyes ismerősei közé emel engem is. A Magyar Tehetséggondozó

társaság megalakulása előtt néhány évvel, Salgótarján adott otthont a Tehetség Tanácskozásnak, amelyen országos hírnevű tudósok tartottak előadást a tehetségnevelés legtöbb vitatott kérdéseiről. (A publikációk a Pedagógiai Szemle 1985/86-os számaiban olvashatók.) Néhány név az előadók köréből: Ágoston György, Báthory Zoltán, Czeizel Endre, Ranschburg Jenő, Czeizel Endre tanár úr előadása a Tehetség az orvos genetikus szemével címet viselte. Ennek a konferenciának köszönhettem első személyes találkozásomat a tanár úrral.

A rendszerváltást követő innovációk eredményeként a tehetség fejlesztés ügye is erőre kapott, megalakult a Magyar Tehetséggondozó Társaság is, amely most ünnepli 31. évfordulóját. A törvényi rendelkezéseknek köszönhetően ELTE Pedagógiai és Pszichológia Karon és azt megelőzően a Tanárképző Főiskolai Karon 1999-től indulhattak el azok a továbbképzések, melyek a pedagógusok felkészítését, tehetséggondozói munkájának segítségét célozták meg. A kezdeti 120 órás képzéstől (1993/94) nagy utat jártunk be a tanárto

ábbképzés területén. A Kossuth Lajos Tudomány Egyetem által alapított és akkreditált képzést elsőként vette át az ELTE Pedagógiai és Pszichológia Kar és azt megelőzően a Tanárképző Főiskolai Kar és indult el a Tehetségfejlesztő pedagógus szakirányú, majd a Pedagógus szakvizsgára felkészítő képzés tehetséggondozás- és fejlesztés elágazással.

Igen, Czeizel Endre számtalan elfoglaltsága mellett időt és energiát szánt arra, hogy részt vegyen, és tanítson egyetemi karunk tanárto

A tanítványok megidézése

Kevés olyan, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karon a tehetség szakirányú és szakvizsga továbbképzésen

végzett hallgató van, aki tanulmányai során ne találkozott volna személyesen Czeizel Endre tanár úrral, a tudóssal, az előadóval és a vizsgáztatóval egyaránt.

Milyen szakértőként, milyen előadóként ismerhették meg őt az évek során, milyen szerepekben járult hozzá tehetségfejlesztői mivoltuk gyarapodásához? Néhány példa a sze

repekből: előadó, tudós, kutató, író, tanácsadó, értékelő, személyiségformáló, vizsgáztató. Felidézésemben felhasználom a tanítványok írásos munkáit és megfigyeléseimet.

A professzor úr előadásai minden alkalommal nyitottak voltak vendéghallgatók és érdeklődők számára egyaránt. Mindig nagy eseménynek számítottak azok az alkalmak, amikor megjelent a Kazinczy utcában. A nagy érdeklődésre való tekintettel ki kellett tárnai a kapukat, hogy beférjenek a kurzus hallgatói mellett a kreditet nem kapó, de a téma, avagy az előadó iránti elkötelezettség sokasága is.

A tehetség kurzusok közül „A tehetség definíciói és fajtái” című témát adta elő, bár ez sohasem jelentette azt, hogy „csakis” ezzel a problémával foglalkozott volna. A mindenkori aktuális kutatásokat, kutatási eredményeket, vagy az éppen vitatott tehetség-problémákat és eseményeket saját állásfoglalásával tette közzé, véleményformálásra készítette a „padban ülőket”.

Czeizel Endre az előadó mintát adott arra is, hogyan lehet és kell egy tehetség témát, vagy problémát elkötelezetten, okosan, élményszerűen és jól érthetően kifejtteni.

1. Szenzációnak számítottak élvezetes, nagyívű előadásai, melyekben izgalmasan, érdekesítően, hitelesen fejtette ki gondolatait, véleményét.
2. Integráció főként abban nyilvánult meg, hogy az adott tehetségtémát több aspektusból közelítette meg, bemutatta legfrissebb kutatási eredményeit, ötvözve azt a hazai és nemzetközi kutatásokkal, ezek kölcsönözték előadásának hitelességét, újszerűségét.
3. Előadói készsége, választékos stílusa, az ismeretek logikai elrendezése, okfejtése mintaként élt tovább a képzésben résztvevők tanári tevékenységében, vagy az egyetemi szemináriumok munkájában, pl. könyvismertetés kapcsán.

Tudós, kutató, író

Tehetséggutató munkájának színes lenyomatait azok a szakkönyvek, melyek a legkülönbözőbb tehetségterületek kutatásával leírásával foglalkoznak. A könyvek választékos stílusa, szemléletes megfogalmazása mintát és készíttét adott hallgatóinknak igényes szakmai- stílusgyakorlatra, publikálási próbálkozásokra.

Czeizel Endre sohasem mondott nemet, ha tanításra kértük fel. Mindig szakított erre időt, mert rendkívül fontosnak tartotta a tehetséges gyerekekkel foglalkozó pedagógusok szakmai tudását a tehetséggondozásra való felkészítésüket.

Ez alól egyetlen kivétel volt csupán, amikor betegsége akadályozta meg abban, hogy 2014 őszén elvállalja a tanítást. Hosszas töprengés után úgy döntöttünk, hogy Czeizel Endrét senki más nem helyettesítheti, idézheti meg olyan hitelesen, mint önnön maga. Segítségünkre voltak ehhez több polcot megtöltő tehetségtémájú könyvei. Első lépésben - számba vettük a szerző műveit, amelyekben az évek során közzétette kutatásait és választ adott sok-sok tehetség dilemmára.

A hallgatói csoport tagjai választhattak egy-egy Czeizel tanulmánykötetet, vagy könyvrészletet, hogy azt ismertessék és kritikailag elemezzék. Az egyéni feldolgozások, kutatások eredményeit egy csoportos, úgynevezett nyílt vizsga

keretében prezentálták a hallgatók, melyen nemcsak a csoport tagjai vettek részt, hanem számtalan érdeklődő is.

A 16 fős csoport hallgatóinak változatos érdeklődési területeit jól tükrözték könyv választásaik. Összesen 10 mű került az érdeklődés fókuszába, ezek között voltak olyanok is, melyeket többen is választottak elemzésük tárgyává.

Mely a kutatásterületek is voltak a legnépszerűbbek a hallgató körében? Íme a lista, a felhasználás gyakorisága alapján:

Sors és tehetség, Urbis Kiadó Budapest, 2004.

Tudósok, gének, dilemmák, Galenus Kiadó, Budapest 2002.

A gének titkai, Szig-Tim Kiadó, 2006.

A magyar festőművész géniusok sorsa. Galenus Kiadó, Budapest 2009.

Festők, gének szegények, magyar festőművész géniusok családfaelemzése. Galenus Kiadó, Budapest, 2007.

A magyar költőgéniusok sorsa. Galenus Kiadó, Budapest 2012.

Matematikusok, gének, rejtélyek. A magyar matematikus-géniusok elemzése. Galenus Kiadó, Budapest 2011.

Tudósok gének, tanulságok, Galenus Kiadó, Budapest 2006.

Zeneszerzők, Gének – Csodák, Galenus Kiadó, Budapest 2014.

Kertész Imre és a sors – Mit adtak a magyar zsidó-géniusok kultúránknak? Galenus Kiadó, Budapest 2014.

Tanácsadó, értékelő, vizsgáztató

Czeizel féle Tehetségmodell, mint forrás folyamatosan jelen volt a tanítási órákon, vagy az órákon kívül. Vizsgaszituációban nem arra volt kíváncsi, mit jegyeztek meg a hallgatók az előadottakból, hanem arra, miként tudják felhasználni és alkalmazni azt a gyakorlatban

Egyik alkalommal a Czeizel-féle tehetségmodell alkalmazását kapták meg feladatként a vizsgázók saját személyük, tehetségük feltárására, illetve önmaguk bemutatására. Így került sor az egyes faktorok értelmezésére, elemzésére a környezeti tényezők feltárására. Ez a vizsgafeladat lehetővé tette, hogy a jelöltek reflektív gondolkodás eszközével önnön tehetségpedagógusi arculatukat megvizsgálják, számba vegyék annak összetevőit, elősegítve tehetségpedagógiai kompetenciáik fejlődését, illetve annak tudatosítását. A rendhagyó vizsgáztatás eredményeit, írásos és rajzos lenyomatait még ma is őrzöm a dokumentumaim között.

Czeizel Endréhez fűződő emlékeim, illetve személyes ismeretségem mintegy két évtizedet ölelnek fel, melyek a kilencvenes évek közepétől kezdődtek és a haláláig tartottak. A vele való ismeretségem, személyes találkozásom és későbbi barátságom a Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakulását követő évekhez kapcsolódik, ahol ő 10 éven keresztül látta el az elnöki teendőket. Irányt mutató emberi értékei mindvégig velünk vannak, velünk élnek.

*A szerző
a Magyar Tehetséggondozó Társaság alelnöke*

Dr. Czeizel Endre tanítványa voltam

Tóth Tamás

Huszonhárom évvel ezelőtt, 1997 őszén, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen először útjára induló Tehetségfejlesztési szakértő szakirányú szakképzésen résztvevő hallgatóként, érdeklődéssel teli várakozással készültem az első találkozásra, dr. Czeizel Endre professzor úrral. Kíváncsi voltam személyiségére, kommunikációs készségére, tanárember mivoltára, és arra, hogy a világhírű orvos-genetikus vajon

milyen formában és milyen tartalommal fogja felénk közvetíteni az általa tanítandó tantárgy: A tehetség definíciója témakörét. Ezt az átlagosnál is nagyobb szintű fürkésző attitűdöt az válhatta ki bennem, hogy bár személyesen még sohasem találkoztunk, mégis olyan „ismerősként” tekintetem rá, akivel szemben - korábbi televíziós műsorainak lelkes nézőjeként – már kialakítottam egyfajta elképzelést, magas szintű elvárást. Persze ez az igény, melyre úgy számít az ember, mintha természetes, magától értődő lenne, okozhatott volna nagy csalódást is, ám hamarosan kiderült, hogy erről szó sincs, hiszen már ez első délelőttön bebizonyosodott, hogy tanár úr nem csak a kamerák előtt, hanem a való világban is olyan képességekkel, és tudással rendelkezett, ami a hallgatóság számára örökéletre szóló élményt nyújtott.

De miből is fakadt, az ő élményt nyújtó képessége? Mindenekelőtt kiváló előadói jellemzőiből, hiszen olyan szónok volt, aki lelkesedésével, lehangoló lendületével és érzelmekre ható, színes példáival érdekesen tudta elénk tárni a leglényesebb kérdéseket is. Csoporttársaimmal együtt folyamatosan azt érezhettem, hogy bizalommal, őszinte megbecsüléssel fordul felénk, mert célja a tehetséggondozás alap ismérveinek átadásán túl, az érdeklődés felkeltése, és az arra irányuló meggyőzés volt, hogy a kivételes emberi tehetség önmagában nem elegendő a kiemelkedő sikerhez, mivel gyakran ő maga is fokozott pedagógiai, társadalmi és orvosi védelemre szorul.

Természetesen a kiváló előadói képesség önmagában korántsem lett volna elég, ha nem társul mellé magas szintű szakmai tudás, több évtizeden átnyúló, szerteágazó kutató munka, valamint a hazai és nemzetközi szakirodalom alapos ismerete. Talán ennek is köszönhető, hogy miközben sokkal többet tudott az adott témáról, mint amit felhasználhat az óráin, előadásait mégis könnyen érthetővé, hitelessé tudták tenni a számunkra tolmácsolt, letisztult gondolatai.

Most, több mint két évtized távlatából ezek a pozitív impressziók, azért is válhattak számomra meghatározóvá, mert a tehetségfejlesztéssel kapcsolatos ismereteim megszerzésének még csak első lépcsőfokainál jártam. Így tanár úr előadásai és az 1997-ben megjelent Sors és tehetség című könyvében szereplő nézetei segítségével ismerhettem meg a tehetség fogalmának legfontosabb elemeit, a tehetség biológiai és környezeti összetevőit, a Czeizel-féle $4x2+1$ faktoros tehetségmodell jellemzőit, a „sors” faktor jelentőségét, az eufénika szükségességét,

valamint a mentális-, és testi betegségek hatásait a kiemelkedő alkotók tevékenységére, életútjára.

Az iránta érzett tisztelet és az elméleti óráin megteremtett tanár-tanítvány viszony kiváló motiváló erőnek bizonyult ahhoz is, hogy ne csak passzív befogadóként forduljak az általa ismertetett témákhoz, hanem igyekezzek azokban minél mélyebben elmélyülni. Így különös alapossággal készültem arra a közös munkánkat lezáró kollokviumra is, ami egy részletes tétel sor elsajátításán alapuló szóbeli megmérettetésből állt. Ez a vizsga azonban, a szükségszerűen velejáráó izgalom mellett, csak részben szólt a tételhez tartozó ismeret általam történő bemutatásáról, hiszen hamarosan átalakult egy közös eszmecserevé, melyben megismerhettem tanár úr érdeklődő figyelmét a tanári és igazgatóhelyettesi tehetségfejlesztő munkám során szerzett tapasztalataim iránt. Beszélgetésünk során végig azt érezhettem, hogy nem csak „vizsgáztatni”, hanem tanulni és új információkat gyűjteni is akart. S mindez társult, a rá jellemző eleganciával, és a természetéből fakadó mély empátiával, a vizsgáló lelkiállapotába történő beleérző képességgel.

Aztán az általa oktatott tantárgy befejeztével, ugyan hivatalos tanár-tanítvány viszonyunk megszűnt, de még számtalan alkalommal találkozhattunk a Magyar Tehetséggondozó Társaság konferenciáin, ahol nagyszerű előadásainak hallgatójaként mégis úgy érezhettem, hogy ismét tanít. Különösen emlékezetes volt számomra az az esemény, amikor 2012-ben, már a Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és Kollégium igazgatójaként láthattam vendégül intézményemben, ahol a modern genetika és pedagógia kapcsolatáról szóló előadása után, kollégáim és tanítványaink segítségével bemutatathattuk neki, és a konferencia résztvevőinek, komplex tehetséggondozó munkánkat. Jelenléte és a programot követő vacsora során megfogalmazott elismerő véleményével párosult észrevételei, további lendületet adtak fejlesztőtevékenységünk folytatásához. Azonban akkor még nem sejthettem, hogy ez az alkalom volt az utolsó, amikor személyesen találkozhattam vele...

Úgy gondolom, hogy egy diák, akkor érezheti igazán szerencsésnek magát, ha tanulmányai során, az iskolarendszer különböző szintjein, megadatik számára az az élmény, hogy találkozhat olyan meghatározó tanáregyeniségekkel, akiknek hatása beépül gondolataiba, és évek múltán is tetten érhető cselekedeteiben. Én ilyen tanítványnak gondolom magam, hiszen pedagógusi, intézményvezetői, tehetségfejlesztő szakértői munkálkodásaim során, több, korábban megismert tanári példakép alakította, és jelenleg is formálja utamat. Noha szorosabb kapcsolatunk, alig néhány hónapig tartott, mégis közéjük tartozik Czeizel Endre is, aki az általa képviselt tanári mintával, a mai napig arra ösztönöz, hogy tanári tevékenységem kiindulópontja a pontos ismeretek és átfogó összefüggések átadásán nyugvó hiteles kommunikáció mellett, a lelkesedés, a nyitottság, az élményközpontúság, és a személyiség formálásán alapuló nevelés legyen.

A szerző

gimnáziumi igazgató, az Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete elnöke

Czeizel professzor úr, a debreceni Mester

Dr. Dávid Imre

Mintegy bő fél éve annak, hogy Balogh László tanár úr megke-resett a kéréssel: tartsak előadást Czeizel Endre professzor úr debreceni kötődéseiről, debreceni éveiről az ősz folyamán, Budapes-ten, a Magyar Tehetséggondozó Társaság konferenciáján. Sajnos az esemény az ismert járványügyi körülmények miatt nem kerülhet-tet megrendezésre. A felkérésnek örömmel teszek most eleget így írott formában, hiszen személyesen is sokat köszönhetek professzor úrnak. Ilyen formában tehát egyfajta tisztelgés, hála ez a rövid összegzés, visszatekintés professzor úr alak-ját, legendás szellemiségét felidézve.

Czeizel professzor úr élettörténete kapcsán érdemes egy pillanatra megállnunk és elgondolkodnunk a véletlenek oly sokszor emlegetett szerepén, az egyéni életutat befolyáso-ló hatásán. Vajon hogyan alakult volna a kiemelkedően tehetséges futballista sorsa (az ifibajnokság döntőjét az Ő két gólja döntötte el anno' a Vasas javára), ha karrierjét nem vágja ketté az elsős egyetemista korában elkapott hepatit-izsfertőzés? Köztudomású, hogy válogatott focista szere-tett volna lenni, ez volt az elsődleges célja. Mennyi időt, energiát áldozott volna a tudományra, ha profi játékos lesz belőle? Ezt már nyilvánvalóan nem tudhatjuk meg. Csak azt tudjuk, hogy energiái döntő hányadát innentől kezdve a tu-dományra áldozta, hiszen profi focista karrierjét be kellett fejeznie (szervezete nem bírta a futást, a fokozott terhelést). Így viszont kapott az egyetemes honi tudománytörténet egy igazán sokoldalú, fantasztikusan képzett, a tudomány több területén is maradandót alkotó tudóst, gyakorlati szakem-bert és néptanítót (a szó legnemesebb értelmében haszná-lom itt ezt a kifejezést!).

Generációk nőttek fel professzor úr tudományos ismeret-terjesztő előadásain a TV képernyői előtt. Műsorainak, előá-dásainak nézettsége sok-sok milliós volt: gyakorlatilag a fél országot a készülékek elé ültette. A ma televíziózásában már elképzelhetetlenek ezek a nézettségi mutatók, a legnagyobb kereskedelmi csatornák aktuális „sztárműsorai” is csak kul-loghatnak utánuk paramétereikkel.

Mi is volt a titka Czeizel professzor úrnak előadóként? A végtelen közérthetőség, a mindenki számára érthető tuda-mányos tartalomátadás, az emberi faj (és különösen a nők, az anyák!) mérhetetlen tisztelete. A tudományos hitelesség mellett a magabiztos fellépés és a karizmatikus előadásmód tartoztak professzor úr tévés „fegyverzetébe”. Így nem vé-letlen, hogy 1986-ban professzor urat hívtuk meg az akkor még Kossuth Lajos Tudományegyetemre a Pszichológiai Intézet hallgatói közössége által szervezett ún. Pszichológus

szakhétre egyik előadónak. Professzor úr abszolút sikerei csúcán volt már ebben az időszakban, így előadásai az or-szágból egyre-másra érték egymást nagy sűrűséggel. Sze-rencsénk volt azonban, mert Intézetünk akkori igazgatója, Mészáros István professzor úr baráti viszonyt ápolt Czeizel professzor úrral. Így személyes közbenjárása révén elvál-lalta az előadást professzor úr. Mind a mai napig élénken él emlékezetemben, ahogy megérkezett autójával- a Főépület előtt fogadtuk hallgatótársammal. A kölcsönös bemutatko-zás után indultunk az egyetem Aulája – az előadás helyszíne – felé, ami a lehető legpatinásabb hely a Főépületben. Pro-fesszor úr menet közben elővette a táskájából a nyakken-dőjét és a lépcsőn ruganyos léptekkel haladva kötötte meg kifogástalanul, mintegy „emlékezetből”. Emlékszem, hogy mennyire imponált nekem akkor a gyakorlott előadónak ez a „mutatványa”.

Az Aulában jószerivel még a csillárról is lógott a hallga-tóság, hatalmas volt az érdeklődés: professzor úr igazi sztár volt. És persze nem is csalódott senki: professzor úr a rá jellemző dinamizmussal, humorral és elkötelezettséggel be-szélte a születésszabályozás titkairól.

Az első személyes találkozás élményének még fontos ele-me volt, hogy ekkor döbbsentem rá: milyen magas, délceg ember is professzor úr. A televíziós közvetítések díszletei közt ezt nem lehetett úgy érzékelni.

Következő találkozásunkra épp egy évtized múlva került sor. Akkor rendezte ugyanis Intézetünk az aktuális Országos Pszichológiai Nagygyűlést. Szokásosan közel 100 előadó, sok-sok szekció. Előadásommal egy olyan szekcióba nyer-tem besorolást, melynek vezetője Czeizel professzor úr volt. A későbbi doktori disszertációm témakörében tartottam előadásomat egy amerikai-német kognitív képességvizsgáló teszt lehetséges magyarországi alkalmazásáról, adaptációjá-ról. Professzor úrnak nyilvánvalóan nem ez volt pontosan a szakterülete... Mégis egyből átlátta a téma kapcsán kínál-kozó lehetőségeket, a felbukkanó potenciális csapdahely-zeteket. Egyből volt vagy 6-7 releváns javaslata, tanácsa, melyeket aztán majdan be is építettem a kutató munkámba, a disszertációm elkészítésébe. Professzor urat nagyon ko-moly lényeglátás és absztrakciós képesség jellemezte- ezt úgy mond a saját bőrömön tapasztalhattam meg. Javaslatai mindig konstruktívak voltak, fiatal egyetemi oktató létem ellenére teljesen egyenrangú partnerként kezelte. Megtisztelő és intellektuálisan nagyon inspiratív volt vele tudományos kérdésekről beszélgetni.

A Debreceni Akadémiai Bizottság felkérésére több alka-lommal is tartott előadást városunkban. Mindnyájan tudjuk jól, hogy a genetika mellett utolsó évtizedeiben maradandót alkotott a tehetséggondozás tudományos területén is. Sorra jelentek meg írásai, könyvei ebben a tárgykörben.

Ezek közül többet is előszeretettel alkalmazunk a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetének Tanácsadás és iskolapszichológia szakirányának különféle tehetség kurzusain. Professzor úr soha nem szakadt el a tudományos ismeretterjesztés legkülönbözőbb módozataitól. Így például rendhagyó tárlatvezetést vállalt Debrecenben, a Modern Kulturális Központban. A héttoronyba zárva c. kiállításon például az Antal-Lusztig gyűjtemény melankóliához kapcsolódó műveiből megvalósult tárlaton kalauzolta a közönséget József Attila: Karóval jöttél... kezdetű kései verséhez kapcsolódóan. A tárlatvezetést szokás szerint hatalmas siker övezte.

Az 1990-es évek közepétől kezdődően Czeizel professzor urat kollégaként is tisztelhetjük, hiszen Balogh László tanár úr, tanszékvezető kérésére elvállalta egy tehetség kurzus vezetését a „tehetségfejlesztő szakértő” szakvizsgára készülő posztgraduális hallgatóink felkészítésében. Hétfévente esedékes óratartásai, debreceni látogatásai alkalmat adtak arra, hogy kicsit közelebről is megismerjük professzor urat, a magánembert. Mindig nagyon közvetlen, jókedélyű és rendkívül széleskörűen tájékozott volt. Őszinte érdeklődéssel fordult a fiatal kollégák felé és jócskán hetven év felett is szinte csillapíthatatlan érdeklődéssel és tudásszomjjal kérdezett a kutatási témákról, aktuális tanszéki történekekről. Példaértékű, felelősségteljes tudósember volt, aki mindig bölcsen tudta, hogy a megszerzett népszerűséggel csak élni szabad, visszaélni soha. Nem adott alább a Tőle megszokott előadói színvonalon, előadásaira mindig olyan koncentráltan készült, mintha forognának a kamerák és ismét milliókhoz szólna a TV képernyőjén keresztül. Rajongtak érte a képzés hallgatói az évtizedek alatt. Azt is tanulságos volt „közelről” figyelni, hogy milyen emberi tartással, eleganciával kezelte az őt ért vádakat. Soha nem ment bele méltatlan, kicsinyes adok-kapokba. Munkatempója is lenyűgöző volt: ahogy a napi elfoglaltságot igénylő orvosi-tanácsadói praxisa mellett mindig szakított időt doktorandusz hallgatói istápolására, fáradhatatlanul járta az országot előadásaival. És közben sorra jelentek meg könyvei... Professzor úr számára talán nem is 24 órából állt a nap, hanem képes volt valamiként az időt is meggömbölyíteni... Talán még a teret is... Munkamorál tekintetében is igazán sokat lehetett tanulni Tőle.

Szerepe volt abban is Czeizel professzornak, hogy magyar kutatók, gyakorló szakemberek kapcsolódtak be az European Council for High Ability munkájába. Egyik fő előadója volt több ECHA-Konferenciának, és meghatározó szerepe volt a Debreceni Egyetemen 2000-ben megrendezett 7. ECHA-Konferencia sikerében

A művészekről, tudósokról írt nagyszerű könyvei a speciális tehetség egy-egy területén mutatják be a tehetség kibontakozásának komplex feltételrendszerét, az elkallódás veszélyeit. Ugyanakkor nem csupán könyveivel vállalt meghatározó szerepet szakembereink tudásának fejlesztésében, hanem továbbképzések előadójaként is hozzájárult ahhoz, hogy az új kutatási eredményekről első kézből tájékozódhassanak. A kilencvenes évek közepétől előadásokat is tartott a Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék által szervezett nemzetközi és országos konferenciákon. A Debreceni Egyetemen és az ELTE-n is vezetett kurzusokat a pszichológiai doktori programban. (http://mateh.hu/dokumentumok/Czeizel_Endre_kotet.pdf)

Szakmai életem, szocializációm még egy igen fontos ponton kapcsolódott professzor úrhoz. Az elmúlt másfél évtizedben szakmai érdeklődésem kibővült és a tehetség témaköre mellett intenzíven érdeklődni kezdtem a tehetséges diákokat tanító pedagógusok aktuális pszichés állapotát illetően is. Mindez egy kutatás formájában öltött testet, mely alapjául szolgált az egyetemi habilitációs doktori értekezés elkészítéséhez. A kutatásban vizsgált paraméterek között számos olyan volt (reménytelenség, szorongás, depresszió, testi panaszok, fiziológiai működési zavarok), melyek komoly orvosi relevanciával is bírtak. Ezért kézenfekvőnek tűnt, hogy az értekezés egyik opponensének Czeizel professzor urat kérjem fel Bagdy Emőke professzor asszony mellett. Professzor úr elvállalta a felkérést. Bírálataiban nagyon sok előre mutató dolgot, javaslatot fogalmazott meg, melyeket aztán a későbbiekben igazán jól tudtam hasznosítani. Az orvos alapállásából nézve remekül belehelyezkedett az értekezés gondolatmenetébe és a további kutatási irányokra javaslatot téve orvosi szempontokkal bővítette azt. Az egész habilitációs folyamatban, a tudományos és tantermi előadásokon is több hasznos meglátása volt, melyek valóban hasznos útmutatásul szolgáltak nekem.

Az egész tanszékünknek, egyetemünknek nagy adomány volt, hogy ilyen szoros kapcsolatot ápolhattunk professzor úrral! Szomorúság, hogy már hosszú évek óta elmaradtak a professzor úrral való közös pogácsa majszolgatás és diskurzusok szombatjai... Emléke előtt mindahányan tisztelgünk és ápoljuk tudományos-szellemi hagyatékát.

*A szerző
Habilitált egyetemi docens
a Debreceni Egyetem Pedagógiai- Pszichológiai
Tanszékének vezetője*

„Amikor az ember szembesül a ténnyel, miszerint meg vannak számlálva életének hónapjai, akkor az idő sokkal fontosabbá válik. Ugyanakkor minden napnak tudok örülni. Sosem voltam vallásos, de mostanában elalvás előtt fohászokodom, és megköszönöm, hogy ez a nap is megadatott még.”

Czeizel Endre

Erikson fejlődésmélete és a tehetség

Dr. Tóth László

Az én generációm egy olyan korban nőtt fel, amikor nem létezett internet, a tudásunkat jórészt könyvekből szereztük, a pszichológiáról azt gondoltuk, hogy örült emberek kezelésére való, a tehetségességről pedig végképp fogalmunk sem volt. Szüleink és a bennünket körülvevő világ meg sem próbálták, hogy egy hiteles, autentikus önismereti képet alakítsanak ki bennünk a saját tehetségünkről (mármint ha volt ilyen), inkább egy olyan tükröt tettek elénk, amely torzított módon láttatott bennünket az akkori normáknak megfelelő módon. Nem hibáztathatjuk őket, hiszen csak azt tették, amire annak idején ők szocializálódtak, a tehetségesség kutatása pedig nem állt olyan szinten, hogy a megállapításait közkinccsé tegye.

Szóval egy olyan tükörben nézhettük magunkat, amely azt sugallta, hogy csak legyünk normálisak, és minden rendben lesz. Ugyanakkor volt valami „extra” bennünk, ami nem illeszkedett a „normális” tükörbe, emiatt gyakran szégyent és zavart éreztünk, és nem tudtuk, miért.

Sokunk úgy ment keresztül az első (biológiai) gyermekkoron, hogy megpróbáltuk magunkban kialakítani a „normál” ember eszméjét, amit természetesen az adott világ által nyújtott tükörkép határozott meg. Amikor (újra) felfedezzük a tehetségünket felnőttkorban, egy új világba kerülünk, a második (pszichológiai) gyermekkorba, ahol végre be tudjuk fejezni a pszichológiai és szociális fejlődés fontos feladatait (az egészsé válást) a korábbiakkal ellentétben autentikus módon, így a tehetségünket tényleg a részünknek érezzük. Most már olyan tükörben látjuk magunkat, amely nem torzít, éles képed ad, tükrözi a tehetségünket is, és mintha azt mondaná, hogy ez vagy te a tehetségeddel együtt, a magad módján különleges (tehetséges), páratlan emberi lényként létezel.

A pszichoszociális fejlődés szakaszai a tehetségeseknél

Fejtegetésemhez Erik Erikson fejlődési modelljét veszem alapul, nem, mint abszolút igazat, hanem mint jó kiindulópontot annak megvilágítására, milyen feladatai vannak az embernek a fejlődés különböző szakaszaiban, és milyen traumákat, zavarokat vagy éppen lehetőségeket tartogatnak ezek a szakaszok a tehetségesek számára. Erikson szerint a fejlődésnek nyolc szakasza van, melyeket dichotómiaként ír le. A szembeállítások első eleme az elérendő fejlődési célra utal, a második eleme pedig arra, milyen következménnyel jár, ha ez a cél nem teljesül.

Bizalom a bizalmatlansággal szemben (csecsemőkor)

Ebben a korai fejlődési szakaszban egy tehetséges csecsemőnek ki kell alakítani a bizalmat önmaga iránt, a saját

teste iránt és a gondozói iránt. Ha a fejlődése gyorsabb a szokásoshoz képest, és ha ezt nem ismerik fel, nem megfelelően reagálnak rá, a csecsemő válasza erre az, hogy nem bízik meg sem saját magában, sem a környezetében. Vannak tehetséges felnőttek, akik vissza tudnak emlékezni egy-két éves korukra, és ez a kor úgy maradt meg emlékeikben, hogy keveset foglalkoztak velük, unatkoztak, lelassították őket, összességében nem megfelelően nevelték őket a szüleik és/vagy a társas környezet.

Ez az érzés többnyire csak a felnőttkorban tudatosan bennünk, amikor visszatekintenek a múltba, és előkotorják gyermekkori emlékeiket. Felnőttként talán úgy vélekednek, hogy a szüleik vagy észre sem vették extra igényeiket, vagy ha igen, nem tudtak mit kezdeni velük. Ennek felismerése hirtelen magyarázatot kínál arra, miért éreznek egyes felnőttek folyamatosan zavart az életük során. A csecsemőkorban megélt sok-sok ilyen élmény egészé áll össze, amely nyomán a csecsemők inkább bizalmatlanságot (félelem) éreznek, semmint bizalmat (biztonság). Ugyanakkor a bizalmatlanság kialakulása nem a végső valóság, ez még változhat az élet során, csak meg kell érteni testünk és elménk tehetséget tükröző speciális jelzéseit, meg kell tanulnunk ezekre reagálni, továbbá úgy kinyilvánítani, hogy ezeket a jelzéseket mások is úgy értékeljék és tükrözzék vissza, ahogyan mi látjuk.

Autonómia a szégyennel és a kétellyel szemben (tipegőkor)

Ez a szakasz a saját alapvető igényeinkről való gondoskodni tudás kialakulásáról szól. A kulcsszó itt az „alapvető”. Problémák akkor merülnek fel, amikor a gondozó nem érti meg a tehetséges gyermek alapvető kognitív és testi szükségleteit, mint például a magasabb szintű intellektuális ingerlés vagy az alacsonyabb szintű testi stimuláció. (különösen így van ez a kétszeresen kivételeseknél, akiknél a jó képesség keveredik a fogyatékossgal, ami összezavarja és megtéveszti a laikus szülőt). Ha ebben a fejlődési szakaszban ezeket az alapvető igényeket figyelmen kívül hagyják, nem elégítik ki, nem mutatnak modellt a gyermeknek ebben a tekintetben, a gyermek önállótlan lesz, s emiatt szégyent és kételyt érezhet önmaga iránt. Önálló csak akkor lesz, ha megtanulja magát ellátni, elfoglalni, megnyugtatni a tehetséges elméjét, és megtanulja a kitöréseit kordában tartani.

Sok tehetséges ember küzd azzal, hogy a különlegességüket nem tudják úgy felmutatni, mint a klasszikusan elismert fogyatékkal élők, s ezért a másságukat kevésbé „legitimnek” érzik azokkal szemben, akik betegek, elesettek vagy az élethelyzetüknél fogva szintén „extra” segítséget igényelnek. Jelentős belső munka szükséges ahhoz, hogy megszüntessék az összehasonlítást, és egyszerűen legitimálják a saját igényeiket. Nem kell mindig másokhoz mérnem magam, én én vagyok, az igényeim az enyéme tekintet nélkül arra, hogy a szükségletek spektrumának mely szegmensébe

esnek. Az igényeim igenis mások, mint a „normál” embereké, de ettől még nem kell szégyellnem magam, nem kell megkérdőjeleznem a legitim voltukat.

Kezdeményezés a büntudattal szemben (óvodáskor)

Ez a szakasz annak a kialakulásáról szól, hogy a gyermek megtanul célokat kitűzni, és a tevékenységét úgy irányítani, hogy ezek a célok teljesüljenek. Míg az előző szakasz egzisztenciális kérdése így foglalható össze: „Az oké nekem, hogy vagyok?”, addig jelen szakaszé valahogy így: „Az oké nekem, hogy így és így csinállok, megyek, teszek-veszek?” Tehetségesség vonatkozásában a kérdés így alakítható át: „Az oké nekem, hogy tehetséges vagyok?” és „Az oké nekem, hogy oly módon cselekszem, ami összhangban van a tehetséges énem által kitűzött célokkal?”

Még mindig a családon belül maradván ebben a szakaszban a gyermek megtanul kezdeményezni, másokat irányítani, célokat kitűzni, azokat megvalósítani úgy, hogy összhangot teremtsen a belső igényei és a tevékenysége között. Ha a tehetségével összefüggő célok megvalósításán dolgozik, és ezt nem ismerik el, nem méltányolják, akkor nem lesz képes a maga teljes valójával részt venni ebben a szakaszban. Ehelyett mit fog csinálni? Lehet, hogy megriad és visszahőköl (vagyis lefagy – nem indít cselekvést, nem gondolkodik azon, mit akar, nem tűz ki célokat, közönyössé válik). Lehet, hogy agresszívvé válik (vagyis harcol – tiszteletlen lesz, akaratát tűzön-vízen keresztül akarja vinni). Lehet, hogy kerülő úton próbálja a céljait megvalósítani (vagyis hízeleg – intelligenciáját arra használja, hogy mások tetszését elnyerje). De az is lehet, hogy elvonul a saját fantáziavilágába, és megszünteti a kapcsolatot a valósággal (megfutamodik – intelligenciáját egy belső világ megalkotására használja, semmint a fizikai valóságból merítene). Végül persze ezek keveredése is előfordulhat.

A lefagyás, a harc, a hízelgés és a megfutamodás olyan alkalmazkodási formák, amelyekkel elkerülhető a valódi feladatteljesítés. Ennek azonban ára van: a gyermek bűnösnek érzi magát, mert önmagát cserbenhagyta.

Teljesítmény a csökkentértékűség érzésével szemben (iskoláskor)

Míg az előző szakaszokban a család állt a történések középpontjában, most először a külvilágra irányultság is szerepet kap. A kérdés így merül fel: „Helyt tudok állni a tehetséges énemmel az emberek és a dolgok világában?” Természetesen ez a kérdés – mint kihívás – ilyen világosan és erőteljesen csak akkor merül fel, ha valaki az előző életszakaszok feladatait teljesítette. Ha viszont megakad bármelyik előző szakasznál, e kérdés feltevésekor félelmet, bizonytalanságot, dühöt, szégyent és/vagy csökkentértékűséget érez.

Sok ember, amikor meghökken ennél a szakasznál, azal érvel, hogy oly sok ember és dolog van ebben a világban, nehéz eligazodni az értékek és az igények között, nem fogják értékelni a tehetségüket. Ez azonban hamis érvelés, egyértelműen annak a kudarca, hogy az illető vállalja a teljesítményt. Az emberek igenis értékelik a tehetséget, csak

bizonyosságot kell szerezniük róla, ennek záloga pedig a felmutatott teljesítmény.

Identitás a szerepdiffúzióval szemben (serdülőkor)

Ebben a szakaszban a fő kérdés: „Ki vagyok én?” és „Mi lehet belőlem?” mint társas (tehetséges) ember. Mostanra az egyénnek ki kellett magában fejlesztenie a reményt, az akaratot, a szándékot és a kompetenciát – a tehetséges énje részeként. Amennyiben a fenti kérdések a remény, az akarat, a szándék és a kompetencia beépülése híján merülnek fel, az szerepzavarhoz vezet.

Viszonylag könnyű felismerni azt az egyént, aki nem teljesen fejezte be az előző szakaszokat, mert ezt kérdezi: „Ki legyek én?”, vagy „Mit akarnak mások tőlem, hogy ki legyek?” De ha az ember folyton csak azt lesi, mit várnak el mások tőle, nem tud benne összeállni a kép magáról, elvész a különböző szerepek teljesítése között.

Az identitás eléréseért kétségkívül küzdeni kell, de az erőfeszítés megéri, mert az egyén immáron tudni fogja, hogy ki ő valójában, és telhetnek-múlhatnak a napok vagy évek, ő ő marad minden változás közepette.

Erikson itt az identitáskrisis fogalmát használja annak megvilágítására, hogy az ember azzá válik-e, amit a társadalom elvár tőle, vagy azzá, amivé ő maga válni szeretne. Ez kétségkívül komoly dilemma, amiben döntésre kell jutni, s az egyén akkor dönt helyesen, ha az utóbbit választja.

Intimitás az izolációval szemben (ifjúkor)

Az ifjúkor szintén kifelé irányul, csak más módon. Itt már nem az a kérdés, hogy én én vagyok-e, és én vagyok-e az, aki másokkal kapcsolatba lép, hanem hogy milyen minőségű interakciót vállalok, milyen szintű intimitást engedek meg magamnak. Röviden: „Tudok-e szeretni (a tehetséges énemmel)?” Erre a kérdésre az egészséges válasz: „Igen.” Természetesen az „igen” válasz csak akkor születik meg, ha az előző szakaszban az egyén kivívta az identitását. Miért van erre szükség? Az intim kapcsolatok (mély barátság, szerelem) teremtése ugyanis együtt jár az identitás határainak időleges fellazulásával, s akinek nem szilárd az identitása, ilyen kapcsolatokba nem mer belemenni, fél, hogy elveszti önmagát. Viszont így az ember magára marad, izolálódik.

Generativitás a stagnálással szemben (felnőttkor)

A következő fejlődési kérdés: „Értékessé tudom tenni az életem?” Azok a felnőttek, akik ebben az életszakaszban döbbenek rá, hogy eddig is tehetségesek voltak, sok időbe telik megválaszolni a kérdést, mivel nem egykönnyen értik meg, hogy van nekik egy „tehetséges” énjük is. Természetesen ezzel az énjükkel eddig is együtt éltek, csak nem tudtak a létezéséről, és nem tudják, hogy miért nem tudtak róla. Gyakran szégyellik is magukat miatta, hiszen észre kellett volna venniük. Idő kell ahhoz, amíg ezzel az énjükkel szégyentől mentesen kapcsolatba mernek lépni. De ha ezt megteszik – ami hónapokba, sőt évekbe is telhet –, tényleg felmerik tenni a kérdést: „Értékessé tudom tenni az életemet a tehetséggel?”

Sok ember, akik nem tudják, hogy tehetségesek, úgy próbálják értékesé tenni az életüket, hogy azt nézik, a többi „normál” embernek mi számít értékesnek az életben, valósággal krízisként élnek meg, hogy ez nekik „nem elég”, s ettől zavarba jönnek, bűnösnek érzik magukat. Nekik meg kell tanulniuk azt, hogy amit éreznek, annak semmi köze az erkölcsi megítéléshez, semmi okuk szégyenkezni, s ha ezt megtanulják, az rendkívül felszabadítóan hat az életrészletek alapkérdésének megválaszolására.

Integritás a kétségbeeséssel szemben (időskor)

Az utolsó fejlődési feladat a visszatekintés. Megkezdjük annak a felmérését, hogy milyen eredményeket értünk el az életben. A legtöbb ember mostanra nyugdíjas, túl van a munkás éveken, új (személyiségfejlődési) feladatok már nem várnak rá, van ideje azon töprengeni, hogy megfelelően élte-e le az életét. Ennek a szakasznak a sikeres megoldása a bölcsesség.

Mindezt összefüggésbe hozva a tehetséggel, a kérdés így vetődik fel: „A tehetségemnek megfelelően éltem-e le az életemet?”, vagy „Elégedett vagyok azzal, ahogyan megéltém és kifejezésre juttattam a tehetségemet?” Az a jó, ha erre az egyén őszinte igennel tud válaszolni.

Erikson az integritáson azt érti, hogy az ember visszatekintve úgy érzi, hogy az élete egyszeri és páratlan, megismételhetetlen és pótolhatatlan. Integrálja mindazt, amit valaha akart, tett, érzett, megélt, amiért küzdött, akikért küzdött, tehát mindazt, ami történt vele. Ha ezeket az ember magába tudja olvasztani, énjének integráns részévé tudja tenni, akkor úgy érezheti, hogy saját én-integritásával valamiképp hozzá tudott járulni az össz-emberi integritáshoz. Ilyen megközelítésben a halál is elveszti a fullánkját.

Más dolog, ha a kérdésre a válasz nemleges. Ilyenkor az egyén úgy érzi, hogy az életét nem megfelelően élte le, más értékeket követett (tanulásban, pályaválasztásban, munka-

körben, párválasztásban, otthonteremtésben, válásban, gyereknevelésben stb.), mint kellett volna, és ezen kétségbeesik, mert jól tudja, hogy a hátra lévő idő kevés, túl kevés ahhoz, hogy az életét előről kezdje, és mindent másképp csináljon. De nincs több esély. A lehetőségek kapuja bezárt. És ezzel megváltotta a jegyet a depresszióhoz.

A személyiségfejlődés utolsó szakasza korábbra is kerülhet, ha valakik gyógyíthatatlan betegségben szenvednek. De a feladat náluk is ugyanaz, csak sajnálatos módon náluk rövidebb az az életút, amelyet összegezni tudnak

Megjegyzés

Tekintettel arra, hogy Erikson pszichoanalitikus képzettségű, maga Freud képezte ki, továbbá elméletét saját és mások megfigyelése alapján dolgozta ki, kutatásokat nem végzett, az olvasóban felmerülhet, hogy mindaz szép, amit leírt, de vajon igaz-e. Nos ennek eldöntését mindenkire rábízom. Magam már egyetemi hallgatóként igaznak fogadtam el, s most, hogy a személyiségfejlődésem utolsó szakaszába léptem, még inkább igaznak tartom. Elégedett vagyok az életemmel, ezért akkor sem esek kétségbe, ha a függőnyt legördülni érzem. Mert előbb-utóbb legördül. A függőny már csak ilyen.

Felhasznált internetes forrás

Sallin, J. H. (2020): Gifted adults & Second childhoods: Revisiting essential stages of development.

<https://intergifted.com/gifted-adults-second-childhoods>.

A szerző

habilitált egyetemi docens,
a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Pedagógiai Pszichológiai Tanszékének
nyugalmozott vezetője

Érettségimondták....

A katonák életüket és halálukat kockáztatták.

A Szent Jobb István király balkeze.

Janus Pannonius 15 éves korában elterjedt Európában.

A bronzkorszak tüzzel-vassal pusztította a rézkorszakot.

A víz oxigénből és folyadékból áll.

A szomorú, elhanyagolt sírok mellett étellel teli sírhalmokat is találhatunk.

Arábiában a vizet cisztercitákban gyűjtik.

Sok régi közetben megtalálhatók az őskori halak lábnyomai.

A sereg táborában kitört a pestis, és a király is csak ábruhában menekülhetett.

Szemünk közepén van egy nyílás, amely mindenkinek fekete, mivel fejünk belül üres és sötét.

A föníciaiak kereskedtek és iparkodtak.

Kanada területe egyenlő Európa lakosságával.

A kenguru kicsinyke fészeklakó.

I. István király felesége Bajor Gizi volt.

Kölcsey unokaöccsére hagyta Paralizisét.

És ekkor megjelent a felegyenesedett ember, a homo erecto.

Balassi verseket írt Annához, amelyekből ciklonokat alkotott.

Rómeó cinikusnak Lőrinc barátot nyeri meg.

A jövőbe érve Ádám és Lucifer körülsétálnak a flaszteren.

Candide Olaszban összejött egy nővel, de bepalizták.

Az öreg Toldi megint haláli botrányt csinált az udvarnál.

Az erkélyjelenetben Rómeó és Júlia kölcsönösen biztosították egymást érzelmeikről.

Az Úr megtiltja a fogyasztást a Lucifer által ellenőrzött tudás fűjáról.

A ménes egy nagy lócsomó.

Forrás: A kőkapun innen és túl – Ujvári István visszaemlékezései, Vác 2017.

DIGITALIZÁCIÓ ÉS INNOVÁCIÓ A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN SZEKCIÓ ROVATA

Kérdőjelek és válaszok az elmúlt hónapok kihívásaira

Icha Mária

Pedagógusként nap, mint nap felelősséget vállalunk a jövő generációjáért. Motiválunk, biztatunk, irányt mutatunk, segítünk, támogatunk, felkészítünk, tanítunk. Nincs kettő ugyanolyan tanítási óránk! S ha eddig változatosnak találtuk a munkanapjainkat, úgy a 2020-as év gondoskodott arról, hogy még egyedibb és különlegesebb tapasztalatokat szerezhessünk. S hogy hogyan alakult eddig az évünk, azt egy rövid összefoglalóban összegzem.

2020. Január

Az év eleji félévzárás után, iskolánk – az Európa 2000 Gimnázium – csapata, Papp András igazgató, továbbá a MTT Digitális Szekciójának vezetője; Takácsné Laczó Sylvia igazgatóhelyettes; és Kiss Károly, mestertanár, valamint digitális és módszertani vezető, a világ egyik legnagyobb oktatási kiállításán, a BETT-SHOW-n, vett részt London-

ban, 2020. január 23-25. között. Az eseményen azon túl, hogy a legújabb módszereket, eszközöket, online felületeket ismerhették meg kollégáim, szakmai- és együttműködési kapcsolatokat építettek ki. Számunkra ez azért is volt fontos esemény, mert intézményünk elkötelezett a 21. századi digitális eszközökkel támogatott oktatási lehetőségek alkalmazásában.

A számos lehetőség közül, a Microsoft 365 Education oktatási felületre esett a választásunk, mivel szinte minden olyan programot magában foglal, amely megkönnyítheti a mindennapi tevékenységünket. A tanulási környezetet a Microsoft Teams és OneNote programokon keresztül igyekszünk megteremteni, és ezekhez a platformokhoz kapcsolunk egyéb speciális felületeket, programokat, vagy akár applikációkat (1. ábra).

1. ábra: Európa 2000 Gimnáziumban leggyakrabban használt online programok

Digitális tankönyveket használunk, az órai és otthoni munka eszköze a tablet, vagy a speciálisan a tanulásra kifejlesztett DELL laptop (2. ábra).

Nagy hangsúlyt helyezünk a kreativitásra, a kritikus gondolkodásra, a problémamegoldásra, az együttműködésre, a hatékony tárgyalás és a döntéshozatali képességre, az önérvényesítésre, a rugalmasságra, a kommunikációra, a sokféleség elfogadására és tiszteletére, empátiára (<https://europa2000.hu/>).

Kiss Károly kollégámat – aki mestertanár, az Európa 2000 Gimnázium digitális és módszertani vezetője, valamint Történelemtanárok Egylete Digitális Oktatás szekció vezetője – kérdeztem a digitális oktatásról, aki a mestertanári programját a digitális transzformáció végrehajtásával kapcsolatosan és az irányító, végrehajtó tevékenységekre fókuszálva írta meg.

2. ábra: Európa 2000 Gimnázium ünnepélyes tanulói DELL laptop átadója

– Hogyan lettünk digitális iskola?

– Tudatos másfél éves fejlesztésnek köszönhetőek a jelenlegi eredményeink. A gondolat és szándék megszületése után az első legfontosabb tényező az, hogy az iskola vezetősége támogassa elképzeléseinket. Engem mindig is érdekelték az új, modern szemléletű megoldások. Először csak saját eszközökkel teszteltem, hogy hogyan tudnám beépíteni az okos eszközöket a tanítási-tanulási folyamatokba. Papp András igazgatónk is lelkesen ösztönözte a digitális átalakulást, az új oktatási stratégiát és tevékenység formákat. Közös munkánk során a szakmai tudás elmélyítése és az infrastruktúra modern kialakítása mellett, a képességfejlesztés és kooperáció, valamint a magabiztos eszközhasználat vált a pedagógiai munkánk céljává. Digitális iskolává válás további fontos eleme a kollégák felkészítése a digitális oktatás bevezetésére. Digitális oktatás során a tananyag magolása nyilvánvalóan szükségtelen. Azt kell megtanítunk a diákoknak, hogy hol és hogyan találunk hiteles forrásokból származó információkat.

– Hogyan készíthetőek fel a kollégák a digitális oktatásra?

– Miután megértették, hogy miért hasznos és szükséges szemléletet váltani, számos továbbképzésen, work-shopon, előadáson, és műhelymunkákon vettek részt. A teljes tanári kar elvégezte többek között a Microsoft Education 9 modulját. Új munkaformákat, oktatási módszereket ismertek meg. Folyamatosan mentorálás, és segítségnyújtás mellett idővel saját digitális tananyagokat állítottak össze, a sikerélmény fokozta a lelkesedésüket. Ma pedig már a legtöbb kollégánk Microsoft Innovative Educator Expert, vagy már beadta a jelentkezését.

– Digitális oktatást alkalmasnak találod a tehetségek fejlesztésére?

– Határozottan. Intézményünk egyik fő célja, a diákok személyre szabott, digitális eszközökkel támogatott tanulási útjának kialakítása annak érdekében, hogy a tehetséges és alulteljesítő diákok is képességeiknek megfelelő oktatásban részesülhessenek.

– Az elmúlt 1,5-2 év alapján, milyen tapasztalatokat osztanál meg azokkal az iskolai vezetőkkel, akik a digitális oktatás intézményi kialakításának elején járnak?

– A saját pedagógiai gyakorlatunkban is látom, hogy a kívánt eredmény elérése érdekében elengedhetetlen és szükséges a tanárok önképzése, és nem kizárólag az idősebb korosztályra gondolok. Az eredményes együttműködésen alapuló munkaformák, a kooperatív feladatok és azok megvalósítása, a hatékony csoportmunkák megtervezése és koordinálása (3. ábra), a tanulók képességeinek megfelelő differenciálása, és a digitális eszközökkel támogatott tevékenységek módszertana a fiatalabb korosztálynak is olykor kihívást jelent. Tehát folyamatos továbbképzés, informálódás, tanulási folyamat szükséges.

Az infrastruktúra pedig a modern oktatási formák napi szintű alkalmazásának alapfeltétele. Az oktatási eszközök korszerűsítése, pl. tanulói és tanári laptopok, tabletek, kivetítő panelként az óriásméretű okostévék, a biztonságos és gyors WI-FI hálózat, és ezek rendszeres karbantartása nélkülözhetetlen.

– A márciusi online otthon oktatással kapcsolatban milyen tapasztalataid vannak? Hogyan értékeled, sikerült helytállnia intézményünknek?

– Szerencsére nem okozott különösebb kihívást az átállás. Tanári laptopok mindig is adottak voltak, és további eszközök is biztosítottak voltak, például a matematika szakos kollégáknak wacom grafikus rajztáblák. A diákok már a tanév első félévében beszerezték az eszközeiket. Elsősorban olyan laptopot, amelyek tabletként is funkcionál, tehát könyv-

nyen lehet kézírással is jegyzetelni. A Microsoft Teams és Onenote felületét használtuk előző évben is (4.-5. ábra), és az év során minden kollégánk elvégezte a Microsoft online

felkészítő kurzusát, és személyes támogatást is biztosítottunk mindenkinek. Tehát felkészülten vettük az új kihívásokat, nem voltak nehézségek.

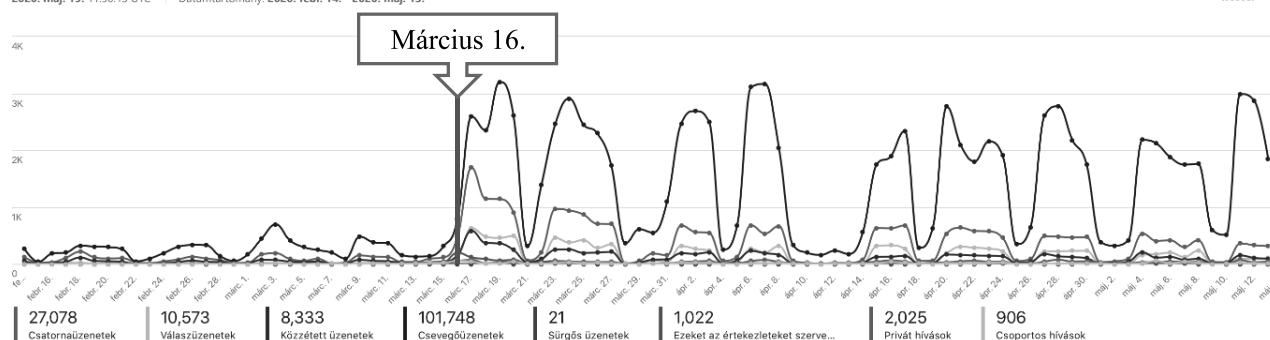
3. ábra: Digitális eszközökkel támogatott történelem óra az Európa 2000 Gimnáziumban

– Órarend szerint az összes órát megtartottunk, mintha addig is így tanítottunk volna, hatékonyan dolgoztunk. A diákok párban vagy kisebb csoportokban is tudtak online dolgozni, így a szociális életük is átkerült a digitális térbe.

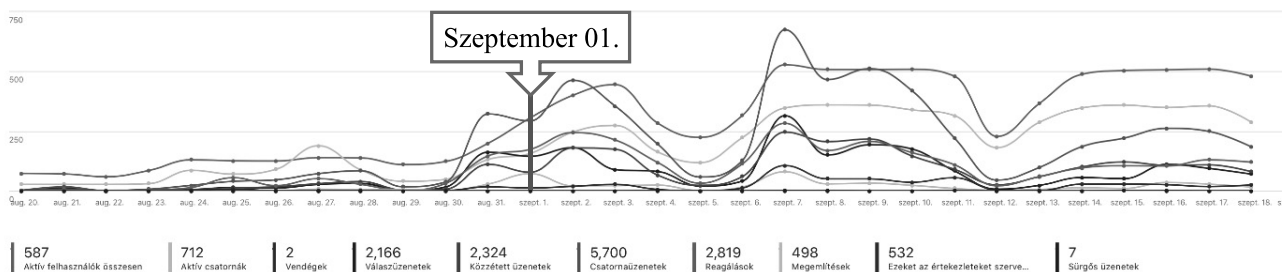
Bevezítettünk egy ösztönző pontrendszert, ami a megjelenést, a részvételt, egyes tevékenységeket ponttal jutalmaz, és jeggyé is át tudunk konvertálni.

Jelentés a Teamst használók tevékenységeiről

2020. máj. 15. 11:50:13 UTC Dátumtartomány: 2020. febr. 14. - 2020. máj. 13.

4. ábra: Microsoft Teams használat 2020. Február-Május hónapokban

5. ábra: Microsoft Teams használat 2020. Augusztus-Szeptember hónapokban

– **Digitális oktatás tekintetében hogyan alakult a szeptemberi hónap?**

– Az Európa 2000 Gimnáziumban elsődleges kapcsolattartási felület a Microsoft Teams, tehát a Teams és Onenote használata kötelező (5. ábra). Továbbra is minden órán használjuk az online oktatási felületeket. Folyamatosan fejlesztjük a tananyagokat, és új szoftverekkel ismerkedünk. Online értekezleteken tartjuk egymással a kapcsolatot, gyakran tudásmegosztással segítjük egymást. Célunk az iskolai oktatás teljes digitalizációja és módszertani fejlesztése.

– **Melyek az általad leggyakrabban használt felületek, programok?**

– A Onenote, Teams mellett általában a Redmenta, Quizlet, Socrative, Playposit, Mentimeter, Who's next, Wakelet, Livenessheet.com programokat használom.

– **Köszönöm szépen az interjút!**

2020. Március

A januári BETT-SHOW után, a következő fontos eseményünk a március 6-án megrendezésre került Microsoft School Hackathon program volt. Az ország közel 40 innovatív iskolájából érkeztek a csapatok, hogy a XXI. századi oktatás és az iskolai digitális transzformáció kapcsán bemutathassák innovatív ötleteiket.

Az Európa 2000 Gimnáziumot Papp András igazgató, Kiss Károly digitális és módszertani vezető, Remetei Zoltán rendszergazda és jómagam képviseltük. Egy nap állt rendelkezésre, hogy bemutassunk egy, az iskolában már zajló vagy oda tervezett projektet, amely megkönnyíti az oktatást. A projektünk a „Pedagógusok digitális módszertani kultúrájának fejlesztésére” irányult, amely a kollégák külső, belső és kollektív motivációját erősíti.

A csapatokat egyébként egy-egy, az üzleti, oktatási vagy civil szektorból érkező mentor támogatta a nap folyamán. A nap végén a projekteket egy diákzsűri, és egy szakmai zsűri is értékelt. Bár győztesként nem minket választottak, a projektünk mégis sikeresnek bizonyult. A tanári karunk közel 100%-a aktívan részt vesz iskolánk digitális oktatásában.

2020. Március, Június

A tavaszi online otthon oktatás ideje alatt iskolánk könnyedén vette az akadályokat, és úgy sikerült megoldanunk, mintha mindig is így tanítottunk volna. A 3 hónapos időtartam alatt egymást segítve, tapasztalatokat megosztva, a tanórákat színesítve igyekeztünk megkönnyíteni a saját, egymás és a diákok munkáját. Ez időszak alatt online

6. ábra: Legyél te is műalkotás

vetélkedőket, és projekt feladatokat terveztünk, és volt online spanyol filmklub, látogatható digitális múzeum, és lapozható online német képes szótár is. Az egyik kiemelkedő projekt a Szépművészeti Múzeum „Legyél te is műalkotás” játékának megvalósítása volt (6. ábra). A diákok rendkívül kreatív alkotásokat készítettek, és sikert arattak. Órarend szerint minden tanórát megtartottunk, így mindenki által követhető volt az időbeosztás. A számonkérések sem okoztak problémát, minden tanulónk elegendő jegyet kapott. A tehetséges diákokra igyekeztünk külön figyelmet fordítani – a digitális oktatás erre is alkalmas. A korrepetálásra is egyszerűbben találtunk megfelelő időpontot.

(További részletek a fenti interjúban olvashatóak.)

2020. Augusztus, Szeptember

A digitális oktatás iskolánkban nyáron is folytatódott. Online értekezlettel kezdtük az augusztusi előkészületeket. Majd szeptember első napján Papp András igazgatónk online köszöntötte a tanterekben fegyelmезetten jelenlévő tanulókat. Az első online igazgatói köszöntőt az első online szülői értekezlet követte. Szeptemberben már több online élő nyílt napot is megtartottunk, ahol bemutattuk iskolánkat az érdeklődő tanulóknak és szüleiknek. Mindezeket a Microsoft Teams program segítségével valósítottuk meg.

A tantermi tanítás során továbbra is a Microsoft Teams és Onenote felületeket használjuk. Az azért is hasznos a mostani időszakban, mert előfordul, hogy egy-egy diák otthonról tud csak csatlakozni a tanórához. Így azok sem maradnak le a tananyagról, akik épp nem lehetnek az iskola épületében.

Szeptember 25-én iskolánk szervezésében megtartottuk a Magyar Tehetséggyongozó Társaság I. Online Tehetséggyongozó Konferenciáját is. A konferencia keretein belül Dr. Balogh László – a Magyar Tehetséggyongozó Társaság és a MATEHETSZ elnöke – köszöntője után Mönks professzor három évtizedes magyarországi tehetséggyongozásról tartott emlékelőadást. Utána olyan előadásokat hallhattunk, mint Dr. Polonkai Mária – az MTT alelnöke és a Nemzeti Tehetséggyongozó Tanács elnöke – Czeizel Endre elnök szerepe a Magyar Tehetséggyongozó Társaság építésében; Bajor Péter – a MATEHETSZ és a Nemzeti Tehetséggyongozó Tanács ügyvezetőelnöke – A Nemzeti Tehetséggyongozó Program helyzete, eredményei, tervei; Farkas György – Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium igazgatója – Globális lehetőségek, helyi megoldások – egy komplex tehetséggyongozó program anatómiája.

A konferencián iskolánkat képviselte Papp András igazgató, aki a „Digitalizáció szerepe, lehetőségei a tehetséggyongozásban” c., valamint Kiss Károly – digitális és módszertani vezető – „Tehetséggyongozás és egyéni képességfejlesztés a Teams és OneNote alkalmazások segítségével iskolai csoportokban” c. témáról tartottak előadást.

A szerző

az Európa 2000 Gimnázium Microsoft MIE Expert tanára

„A zseni átvilágít egy vad bozótot; a tehetség megtalálja a bozótban keresztülvezető keskeny ösvényt.”

Fligl József (1802 – 1864)
katolikus pap és költő

Globális lehetőségek, helyi megoldások (Egy komplex tehetséggondozó program anatómiája)

Farkas György

**A Balassi Bálint
Nyolcévfolyamos
Gimnázium Budapest
XVII. kerületében,
Rákosmentén található.
A gimnáziumot
1953-ban alapították.**

A szerkezetváltás 1993-ban ment végbe, s azóta egyedüli profilja a nyolc évfolyamos gimnáziumi képzés, mintegy hat-száz diák és közel ötven pedagógus részvételével.

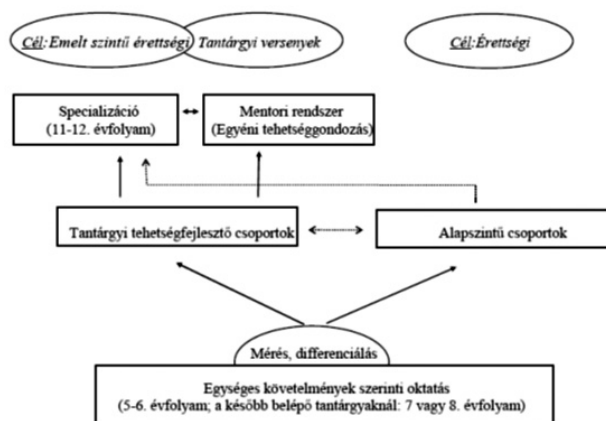
Az előadás címe – „Globális lehetőségek, helyi megoldások” – többféle értelmezést is lehetővé tesz. Dr. Balogh László, dr. Polonkai Mária és Bajor Péter előadásaiból megismerhettük a hazai tehetségügy három évtizedes múltját, országos, sőt nemzetközi téren kiépült szervezetét, az elért eredményeket. A tehetséggondozást programjukba emelő iskolák ezt a környezetet értelmezhetik olyan átfogó lehetőségként, melyben saját igényeiket figyelembe véve, sikeres helyi megoldásokat dolgozhatnak ki.

Ugyanakkor elképzelhető egy másik értelmezés is, amikor a globális lehetőséget egy-egy iskola komplex tehetséggondozó programja jelenti. Ebben a tehetségbarát intézményi környezetben nagyobb eséllyel vezetnek eredményre azok a „helyi megoldások”, melyek egy-egy lelkes, a tehetségügy mellett elkötelezett pedagógushoz köthetők. Gimnáziumunk a '90-es évek derekától, a szerkezetváltással párhuzamosan építette fel komplex tehetséggondozó programját. Ebben nagy segítséget jelentett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen a dr. Balogh László professzor irányítása mellett működő tudományos műhely, mely akkor már nagy tapasztalattal rendelkezett hasonló programok kialakításában és támogatásában. Balogh professzor munkája nyomán indult el a hatásvizsgálati mérések – elemzések jól felépített rendszere, amit a mai napig működtet a gimnázium. Nagy jelentőségű szakmai támogatást biztosított, hogy mintegy tíz tanár elvégezhesse a tehetségfejlesztői szakvizsgát, megkapva ezáltal az ECHA-diplomát. A szakirányú képzés átfogó ismereteket és újfajta szemléletet adott a tehetséggondozás terén. Nyugodtan kijelenthető, hogy ebben az esetben az egyéni és az intézményi érdekek összehangolása valósult meg a közös célok elérése érdekében. Rátérve immár a Balassi tantervi szerkezetének ismertetésére: az eredeti curriculum alapvetése a lineáris tantárgyi szerkezet, a dúsított tananyag, illetve az intézményi szintű differenciálás. A linearitást időközben – a különböző kerettantervek miatt – részben fel kellett adni, ugyanakkor a nyolc évig tartó gimnáziumi oktatásban a képességek fejlesztése egy jól átlátható, egymásra épülő, egyenes vonalú szerkezetbe ágyazódik.

A nyolc évig tartó tanulási utat három részre oszthatjuk: az 5. és 6. évfolyam az alapozó szakasz. Ebben a két évben a tanulási módszerek kialakítása, az általános képességek fejlesztése a legfőbb cél. Ezen túlmenően nagy hangsúlyt kap a közössé-

gépítés: ebben a két évben „lakják be” a kisgimnazista diákok a gimnáziumot. A 7-10. évfolyam alkotja az ún. tantárgyspecifikus szakaszt. Megjelennek a hagyományos tantárgyak, mint például a biológia, kémia, földrajz, fizika; melyek alapozása az 5-6. évfolyamon a természetismeret tantárgy keretében történt. Ennek a szakasznak az egyik jellemzője, hogy a legtöbb tantárgyból évfolyamonként egy-egy tehetséggondozó csoport szerveződik. Ez a fajta megoldás úgy ismerős a szakirodalomban, mint a tehetségesek külön osztálya. Az adott területen különös tehetséget és érdeklődést mutató diákok az évfolyamon külön csoportba szerveződve az átlagostól eltérő tempóban és metodikával tanulhatják az adott tantárgyat. A hagyományos tagozathoz képest eltérés, hogy ezek a csoportok nem kapnak magasabb órászámot, ezzel biztosítható az átjárhatóság, valamint az, hogy az évfolyam minden diákja megtalálja a neki megfelelő tantárgyi tehetséggondozó csoportokat. Ezáltal a jobban motivált, a speciális képességek fejlesztésében gyorsabban haladó diákok könnyebben hozzájutnak a fejlődésükhöz szükséges képzési formához. Mindezt úgy, hogy közben a hagyományos osztálykeretek nem szűnnek meg.

A 11-12. évfolyam a szintetizáló szakasz, ahol az érettségire, továbbtanulásra való felkészülésen van a hangsúly. A kötelező órászámot heti 6 órát a diákok által választott fakultációk tesznek ki. A kínálat meglehetősen gazdag, a továbbtanulási irányoknak megfelelően mindenki megtalálhatja a neki leginkább szükséges foglalkozást.

A fentebb vázolt intézményi szintű szerkezet mellett működik a szakkörök és a mentori foglalkozások rendszere. A szakköri kínálat minden évben sokszínű, a diákok szívesen élnek a

lehetőséggel, hogy érdeklődésüknek megfelelő tanórán kívüli foglalkozást találjanak maguknak.

Az iskolában több mint két évtizede létező mentori rendszer alapvetően a legtehetségesebb tanulók célzott fejlesztését szolgálja. Köztudomású, hogy a tehetséges gyermek igényli a versenyhelyzetben való megmérettetést, szívesen áldoz időt és energiát a versenyekre történő felkészülésre, és el is várja, hogy ezekre felkészítést kapjon. Egyszóval: a versenyzetetés a tehetséggondozás egyik fontos terepe. A Balassiban a mentori rendszer a komplex tehetséggondozó program fontos eleme. A mentorok az iskola tanárai, akik vállalják az egyéni fejlesztést egy előre meghatározott cél elérése érdekében. A mentor pedagógusok nemcsak a versenyfelkészítést végzik, hanem menedzselik is diákjaikat: figyelemmel kísérik fejlődésüket, szükség esetén külső szakembereket is bevonnak, közzéteszik tanítványaik eredményeit, mindezekkel sikerélményt szerezve nekik.

Az egyéni tehetséggondozó programokkal, illetve ezek rendszerbe állításával, intézményi szintű koordinálásuk fontosságával egyre több magyar szakirodalmi munkában találkozhatunk. Az iskolai szintű támogatás alapvető feltétele, hogy a mentorok foglalkozásai bekerüljenek a kötelező óraszámú keretbe. Így éves szinten a tantárgyfelosztásban tervezhető ez a fajta tehetséggondozó programelem. A közvetlen szakmai koordinációt a munkaközösségek végzik: az egyéni fejlesztési terveket, valamint azok megvalósulását, eredményességét első körben ők értékelik. Az iskolai szintű támogatás itt még nem ér véget, hiszen a mentorok tevékenységéhez újabb erőforrásokat érdemes hozzárendelni. Ebben nyújt nagy segítséget a pályázati lehetőségek felkutatása, a sikeres projektek megvalósítása.

A Nemzeti Tehetség Központ által 2017-ben meghirdetett Minősített Tehetséggondozó Műhely pályázat egyik nyerteseként a Balassi öt tanévre kapott olyan plusz lehetőségeket, forrásokat, melyek egy jelentős részét egyéni tehetséggondozásra, mentorálásra fordíthatja. A programban részt vevő kollégák akkreditált továbbképzéseken készültek a feladatra, s ezt követően egyéni fejlesztési tervek alapján végzik ezt a fajta tehetséggondozó munkát. A mentorált diákok közül többen is kiemelkedő versenyeredményeket értek el, így részesülhettek a Nemzeti Tehetség program (NTP) tehetségösztöndijában is.

Az egyéni és kiscsoportos tehetséggondozás, a mentorálás összességében látványos eredményeket hoz évről évre. A 2018/2019-es tanévben összesen 1011 versenyindulást lehetett regisztrálni, melyből 800 országos szintű versenyekre, 95 fővárosi, 116 pedig kerületi versenyekre vonatkozott. Az eredményességet jelzi, hogy az indulók mezőnyéből 135 döntőbe jutást regisztrálhatunk (102 országos, 6 fővárosi, 27 kerületi). Ha figyelembe vesszük, hogy a gimnáziumban 600 diák tanul, akkor jól látszik, hogy egy-egy tanulóra több versenyindulás is jut. Mindez azt a felismerést erősítheti bennünk, hogy a tehetséges gyermek egyik jól megragadható tulajdonsága, hogy szeret versenyeken részt venni, igényli a felkészítést, a mentorokkal való együttműködést.

Már önmagában ez a példa is jól mutatja, hogy a bevezetőben említett kétféle értelmezési szint több szálon kapcsolódik egymáshoz. Az iskola vezetése tervezi, szervezi és ellenőrzi, értékeli az egyéni tehetséggondozást, ami ezáltal szerves részét képezi a komplex tehetséggondozó programnak. A mentorságra vállalkozók az iskolavezetés segítségével szerzik meg azokat a forrásokat, melyek a különböző nagy, országos projektek-

ből hívhatók le. A globális lehetőségek így válhatnak a helyi megoldások mozgatórugóivá.

A továbbiakban röviden azokról a külső lehetőségekről érdemes szólni, melyek egy-egy helyi programelemhez adnak szakmai vagy anyagi támogatást. Ezek közül kiemelkednek a Nemzeti Tehetség Program keretében évről évre meghirdetett pályázatok. A Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium a művészeti, illetve a természettudományos szakköröihez tudja felhasználni a pályázat adta lehetőségeket (NTP-MŰV, NTP-MTTD, NTP-KNI). A kötelező alapellátáshoz képest többletet jelentő eszközök és anyagok (pl. a robotika szakkör felszerelése; festészeti, grafikai vagy kisplasztikai anyagok az ifjú képzőművészeknek) beszerzése mellett külső előadók és iskolai mentortanárok díjazása is fedezhető a megnyert összegből. Ezeket a tehetséggondozó szakköröket tanévente mintegy 30-40 gyermek látogatja. Produktumaikból számos bemutató, művészeti kiállítás jött létre. Nem elhanyagolható az sem, hogy ezekbe a projektekbe többnapos táborok is beletartoznak. A közös érdeklődésű, egy bizonyos területen kiemelkedően tehetséges gyermekek fejlesztése szempontjából is fontos a különféle lazító programokban való részvétel. Ezekre kiváló példák a bentlakásos alkotói táborok, a több területet (pénzügy, matematika) átölelő tematikus táborok vagy tanulmányutak sora.

Más és más lehetőségeket biztosít az Erasmus+ program, a Pénziránytű iskolai tagság vagy az Ökoiskola cím. Mindegyiknek közös vonása, hogy egy-egy kisebb tehetséggondozó tanári csapat fogja össze és szervezi a téma iránt érdeklődő diákokat, akik szabadidejükből is szívesen áldoznak a számukra érdekes tevékenységek művelésére. A kézzelfogható eredmények gazdagok és sokrétűek, ám mindegyikről elmondható, hogy az általuk kifejtet hatások egy irányba mutatnak, amennyiben a részt vevő diákok személyiségét, képességeit, szociális készségeit fejlesztik.

A bemutatott komplex tehetséggondozó program sikerességét jelzi az elmúlt közel három évtizedben lezajlott változás a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium eredményességében. A szűkebb és a tágabb környezet kedvező visszajelzései mellett a vizsgált objektív mutatók is pozitív trendeket jeleznek. A gimnázium az utóbbi nyolc évben rendre bekerült a legjobb száz középiskola mezőnyébe; az országos kompetenciamérések, a közép- és emelt szintű érettségi eredmények, a tanulók által megszerzett nyelvvizsgák, valamint a felsőoktatási továbbtanulási mutatók egyaránt azt igazolják, hogy nem volt hiábavaló a komplex tehetséggondozó program kidolgozása és bevezetése. Az ebbe fektetett idő és energia bőségesen megtért az eltelt évtizedben.

Irodalom:

Feger: Tehetséggondozó programok. In: Balogh – Herskovits (szerk.): A tehetségfejlesztés alapjai. Debrecen. 1993.

Balogh László: Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai. Debrecen. 2016.

Fülöp Márta: A versenyek és a versengés szerepe a tehetségek kibontakozásában. In: A tehetség kézikönyve. Bp., 2020. 166-185. p.

Balogh László: Komplex tehetségfejlesztő programok. Debrecen. 2012. 123. p.

*A szerző
az intézmény vezetője*

Digitális óvodai nevelés – szülői attitűdök

Kovács - Terge Anita

„A tanulás azért van, hogy rájöjjünk, mihez van különleges képességünk.”

(Leonard Bernstein)

A 2020. márciusában bekövetkezett koronavírus járvány arra kényszerítette az óvodákat, hogy ügyeleti rendszerben, csak indokolt esetben biztosítsanak felügyeletet a gyermekeknek.

Március 23-tól a debreceni óvoda is eleget tettek a központi intézkedésnek.

Mind a szülők, gyermekek, mind az óvodapedagógusok számára igen szokatlan, eddig meg

nem tapasztalt helyzet alakult tehát ki, amely új elvárásokat támasztott a szakma felé.

Akkor még nem volt kialakult álláspontja intézményünknek arra vonatkozóan, hogyan oldjuk meg az online segítségnyújtást, de az elkötelezett óvodapedagógusok már valamilyen formában elkezdtek azt. Intézményünkben egy tapasztalt szakértő kollégánál is dolgozik, az ő nevéhez köthető a kezdeményezés és igen részletes munka a digitális tervezés eljárásrendjének kidolgozásában. Az általa készített módszertani ajánlást az online pedagógiai munkához vele egyeztetve egészítettem ki az általa nyitott kérdésként megfogalmazott pontokban, amelyek egyike a differenciálás volt. Ez különösen hangsúlyos kérdésként fogalmazódott meg mindannyiunkban, hiszen a tehetségigérettel bíró gyermekeink fejlesztése igen nagy figyelmet igényel. A feladatok, és a szülőknél való ötletadás különbözőségének segítségével törekedtünk a fejlesztésre. Abban, hogy hogyan sikerült a megvalósítás, nagymértékben a szülők interpretációja volt a döntő. Pozitív hozzáállásuk a helyzethez elvitathatatlan.

A csoportunkba való szeptemberi visszatéréskor kíváncsi voltam, miként élték meg, hogyan látták a szülők az online fejlesztés folyamatát. Készítettem egy kérdőívet, melynek célja a szülők attitűdjeinek feltérképezése volt a digitális oktatással kapcsolatban. A kérdőív elemzését követően feladatként tűztem ki módszertani kultúránk fejlesztését a szülők segítése és gyermekeik hatékonyabb fejlesztése érdekében. Célcsoport a saját csoportom volt, akik 2020 márciusától részt vehettek a digitális oktatásban (*Katica csoport*).

A kérdőívet szeptember végén, digitális formában bocsátottam kitöltésre a szülők számára, amely 14 kötelező kérdést, illetve válaszadás alapján egy választhatót tartalmaz. 21 szülő élhetett a kitöltés lehetőségével, akik közül 20 meg is tette ezt, ráadásul a szülők 2/3 része egyetlen nap alatt. Ebből azt a következtetést vontam le, hogy fontos volt számukra, szerettek volna véleményt nyilvánítani a digitális oktatásról.

Az online nevelésbe való folyamatos bekapcsolódásról 70 % nyilatkozott pozitívan, tehát ők a kezdeti időponttól figyelemmel kísérték a napi ajánlásokat. 15 % csak időszakszerűen követte, 3 szülő (15 %) pedig nem tudta ezt megtenni az iskolás testvérrel való foglalkozásra való hivatkozással.

A válaszadók 70 %-a megfelelőnek tartja ezt a lehetőséget a gyermeke fejlesztésére, ebből 20 % kiegészítésként is szívesen fogadná az online formát. 20 % nem tartja elfogadhatónak ezt a fejlesztést, 2 szülő (10 %) nem tudta megítélni.

A „nemmel” válaszolók 60 %-a (3 szülő) szerint túlzottan egyhangú volt gyermeke számára, míg 40 %-a (2 szülő) azt a választ adta, hogy gyermeke nem akarta végezni a feladatokat, amiből azt a következtetést vontam le, hogy nem megfelelően interpretálta a szülő a feladatokat, illetve maga is idegenkedett a digitális oktatástól.

A tevékenységi formák közül a kézműves jellegű tevékenységek (festés, ragasztás, vágás, gyurmázás – 65 %) keltették fel leginkább a gyermekek érdeklődését, ezt követték az alábbiak:

- környezetismereti tevékenységek
- matematikai tapasztalatok szerzése
- zenei jellegű tevékenységek (éneklés, zenehallgatás, zenei képességfejlesztés)
- mesélés, verselés
- egészséges életmód: „vitaminnapok” ajánlásai – egészséges édességek, saláták
- mozgásos tevékenységek, irányított láb- és tartásjavítás, prevenció
- anyanyelvi és drámajátékok

(Erre a kérdésre több választ is adhattak a szülők.)

A gyermekek motivációjáról 55 % úgy nyilatkozott, hogy maga az eszköz már felkeltette a gyermekek érdeklődését. 50% napirendet alakított ki, a gyermek tudta, mikor mi következik. 10% különböző rituálét alakított ki a tevékenységek előtt, 10% pedig jutalmakkal igyekezett motiválni gyermekét. (Erre a kérdésre több választ is adhattak a szülők.) Ebből azt a következtetést vontam le, hogy a szülők igyekeztek leleményesen megoldani a gyermeki motiváció biztosítását, mindössze 2 szülő választotta csak a jutalmazást, ebből adódóan az interiorizáció igen nagymértékben fellelhető a gyermekek attitűdjében.

A gyermekek 65%-a 10-15 percig foglalatalkodott egy tevékenységgel, ami megfelel az akkori átlagos életkori sajátosságoknak. 25% (5 gyermek) azonban 15 percnél tovább is tevékenykedett egy-egy öt érdeklő feladattal, ami a tehetségigéretes gyermekek kitartását is mutathatja. Mindössze 2 gyermek (10%) foglalkozott kevesebb ideig – 5-10 percig – egy feladattal.

Az online fejlesztés is remek lehetőséget adott a saját tempóban való tevékenykedésre. A szülők 95%-a látta ezt hasznosnak, mert a gyermekek

- 55 %-a nyugodtan, elmélyülten tevékenykedett
- 30 %-nak volt ideje önellenőrzésre, esetleges hibái kijavítására
- 10 % kevesebbet hibázott.

(Erre a kérdésre több választ is adhattak a szülők.)

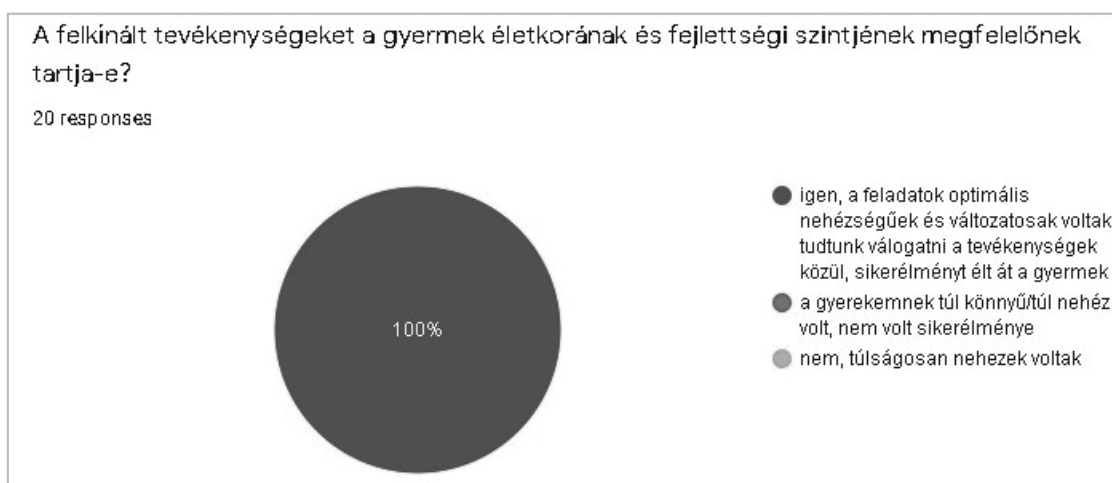
A válaszadásokból azt a következtetést vontam le, hogy igen fontosnak ítélik meg a szülők, hogy a gyermekük megtanulja az önellenőrzést, hibajavítási lehetőséget, ezáltal ne kudarcot éljen át, ne veszítse el a kedvét, ha valami azonnal nem sikerül neki.

Sokan (95 %) beszélgettek az óvodapedagógusokról, óvodás társakról az online fejlesztés idején, s ez jó hatással volt a gyermekekre, éppúgy, mint az, ha láthatták őket a számítógépen. A motivációt a szülők megítélése szerint ez is nagymértékben (95 %) segítette. Láthatták saját és társaik munkáit is, hiszen kértük a folyamatos visszajelzéseket a

tevékenységekről. Ezt sok esetben fotó segítségével tették meg a szülők. Az óvodapedagógusok személyes dicséretei is motiváltabbá tették a gyermekeket - erről minden szülő így nyilatkozott.

A szülők tehermentesítése, valamint a gyermeki önállóság és motiváció fokozása céljából színes, könnyen – a gyermekek által akár önállóan - kezelhető felületeken hoztunk létre a tevékenységajánlásokat (Padlet, Book-creator, piccollage, learningapps), illetve magunk is készíthetünk óvodásaink számára megfelelő feladatokat a különböző tevékenységi területekhez. Ily módon a differenciálást is könnyen megvalósíthatjuk. A szülők 65 %-a szerint jobban felkeltették ezek a felületek a gyermekek érdeklődését, 40 % érzékelte, hogy gyermeke önállóbbá is vált e felületek alkalmazása révén. (Erre a kérdésre több választ is adhattak a szülők.)

Kíváncsi voltam arra, hogy milyen mértékben sikerült megvalósítanunk a gyermekekre szabott, optimális nehézségű, változatos, és sikerélményt biztosító feladatadást. A szülők 100 %-a szerint ezt teljes mértékben megvalósítottuk.

A tehetségigérettel bíró gyermekek számára kiemelten fontos a koncepcionális játék elemek felhasználása nem játék kontextusban (gamifikáció). Ezt a matematikai tapasztalatok szerzésében törekedtünk megvalósítani. A szülők 85 %-a elegendőnek tartotta ezen elemek alkalmazását, míg 15 % nem tudta ezt megítélni.

Összességében a szülők 60 %-a látja úgy, hogy az online óvodai nevelés idején gyermeke általában önállóbb (30 %) és/vagy kreatívabb (10 %) lett (mindkettő jellemző: 20 %). Megítélésem szerint ez a helyzet által is generált lehetőség volt, de kétségtelenül benne vannak mind a szülői, mind a nevelői attitűdök is, hiszen a pandémiás időszakban kiemelten fontos volt a konstruktív együttműködés.

Végül néhány visszajelzés, ami a szülőktől és közvetve a gyermekeiktől érkezett:

Kedves Anita! Összehoztuk Lacussal az első adag zabkészsűnket! Finom lett! Köszönjük a receptet és az útmutatást!

A hang felismeréses játék nagyon tetszett Nórikának, sikerült az összes hangot kitalálni!

Kedves Anita **néni!** A robotnyelv nagyon tetszik nekem, kétszer is szerettem volna vele játszani! :) A memória régi

nagy kedvencem, annak is nagyon örültem! Köszönöm szépen, hogy ilyen jó játékokat küldtél nekünk! Sok pusztit küldök!!!! 🐛🐛🐛🐛🐛🐛

Kedves Anita! Szeretnék gratulálni a munkádhoz, ismét nagyon igényes és változatos az összeállításod! ☺ A nyelvgyakorlatokat külön köszönöm, az óvodai logopédus is biztos hálás lenne érte ☺ Csenge nagyon élvezte, hogy ő is kap online feladatokat, mint a nagyok! ☺ ☺ Csenge nagyon-nagyon hiányol benneteket!

„Szia Anita néni! Nagyon tetszik a játék.” – Márkó üzeni ☺ „Anyu, játsszunk még egyet?” Köszönjük szépen! ;) ;*

„Megnéztem a gólyák reggeli ébredését, nagyon cukik voltak. Aztán újra lefeküdtek aludni. :) Meghallgattam a versedet, többször is. A madárhangokat nem nagyon ismerem fel, de tetszett a madarak képe!” Szeretettel: Csenge

Kedves Anita néni! Nagyon finom a vitaminyolgyó, a szomszédoknak is ízlik! :) A répa reszelésével kicsit küzdöttem, és a gömbölyítést még gyakorolnom kell, de ez nagyon szuper volt! Biztos, hogy máskor is elkészítjük itthon! Sok pusztit küldök!

A szerző
a debreceni Mesekert Óvoda óvodapedagógusa

Történelmi programok a Magyar Tehetséggondozó Társaság nyári táboraiban

Csáki Éva és Csáki Katalin

A Magyar Tehetséggondozó Társaság hosszú éveken keresztül az érdeklődő, motivált, kreatív gyerekek számára nyári tehetséggondozó táborokat szervezett, ami kiváló kezdeményezés volt, jó lenne

ezt a hagyományt újra teremteni. Ezekben a táborokban egy nagyon jól összeszokott tehetséggondozó csapattal dolgozhattunk együtt, támogatva egymás munkáját, gazdag programkínálattal gyermekek tehetségfejlődését.

Itt több alkalommal zenei és történelmi foglalkozásokat vezettünk, gyakran a két területet egy rendszerbe illesztve. A tábor fejlesztő munkájának elemzésével, az általunk vezetett programok ismertetésével átfogóbb képet szeretnénk nyújtani a gazdagításnak erről a formájáról. A tábor célja az volt, hogy a tanulóknak tehetséggondozó programokat kínáljon minél nagyobb választékban, amely segítette személyiségük harmonikus kibontakozását. A táborozókban a közös, az érdeklődés, a motiváltság, a kreativitás. Nagyon sok tehetségigéret találkozott itt. Nem válogattunk bizonyos szempontok szerint. Itt valósul meg az, hogy a tehetséggondozás az egyik legjobb tehetségazonosítási eljárás.

A gyermekek csak akkor képesek érvényre juttatni a képességeiket, ha erre lehetőséget kapnak. Ezek a gyerekek az iskolai oktatáson túl megkülönböztetett oktatási programokat igényelnek, hogy képességeiket kibontakoztathassák. A tábornak mindig van egy keretjátéka is. Már volt Honfoglalás, a Reneszánsz kultúra, Észak-Amerikai indián kultúra, Fény és árnyék, Ritmus, Víz, Reformkor, XX. század kabaréjának a megismerése. Sok foglalkozás és program kapcsolódott ezekhez a témákhoz, kultúrkörökhöz. A 10 napos tábor két 4 napos részre van osztva. Mind két ciklusban délelőttre és délutánra is több program közül választhattak a táborozók. Délelőtt 3 óra, Délután 1,5 óra egy foglalkozás. Ezekre a programokra szabadon jelentkezhetnek a gyerekek, miután a foglalkozást tartó pedagógusok ötletes címmel, rövid bemutatóval, gondolkodtató kérdésekkel ismertették. A délelőtti foglalkozások kötöttek, délután sok egyéb tevékenységgel egészült ki.

A foglalkozások végén a résztvevők összegyűlnek, ekkor közös énekléssel, zenéléssel várták a prezentációt, ahol minden csoport beszámolt arról, hogy mi történt velük. A tábor hagyományához hozzátartozott a „Tigrisképző”, itt személyiségfejlesztő játékokban vettek részt a gyerekek. Minden ebéd után és este volt valamilyen program: szellemi vetélkedő, Ki mit tud, színi előadás, közös zenélés, sportversenyek, számháború, éjszakai bátorságpróba, gyurmából ékszerkészítés, éjszakai kirándulás, disco, tábortűz.

A tehetséggondozó táborokban folytatott munka nagyon komoly erőpróba, igen nagy felkészülést igényel. Nagy élmény olyan gyerekekkel együtt lenni, akik érdeklődőek, sokat akarnak tudni, sok olvasó gyereket látunk szabadidőben, mások ezek a diákok, mint az iskolások zöme. Viszont a tehetséges tanulóknak sokkal több problémájuk van a beilleszkedésnél, társas kapcsolatokban. Ezek megoldása sem könnyű feladat.

A programok összeállításánál az érdeklődési kör alakítása igen nehéz feladat, arra kell törekedni, hogy sokféle lehetőséggel kell megkínálni a gyereket. E mellett számba kell venni az életkori sajátosságokat, értelmi szintjüket. Itt nagyon fontos a szociális készségek fejlesztése meghitt kapcsolatok létrehozásával.

Nagyon fontos célkitűzésünk a komplexitás, integritás és tantárgyi koncentráció érvényesítése. A koncentrációval az egyes tantárgyak tartalmi kapcsolatait keressük (pl.: történelem és zene). A komplexitással több tudományterületet egy rendszerben ismerhetnek meg a gyerekek, de megtartva az egyes ismeretkörök bizonyos önállóságát. Az integritással figyelembe vesszük máshol szerzett ismereteket, egységbe, összhangba hozzuk a műveltségi területeket, amelyek szolgálhatják az elmélet és gyakorlat összekapcsolását. A mi tehetséggondozó táborainkat is áthatja az a szemléletmód, amelyben az integritást, koncentrációt, komplexitást tartjuk követendő vezérfonalnak.

Az egyik tábor fejlesztő programjait rendhagyó módon műveltségi területek blokkosított formájával valósítottuk meg. Így három nagy területen folyt a fejlesztő munkánk: természettudomány (fizika, kémia, matematika, földrajz, biológia), társadalomtudomány (magyar, történelem, filozófia), és művészetek (képzőművészet, zene). Ebben a 3 blokkban kerestük külön a kapcsolódási pontokat, összefüggéseket. Így egy problémát több tudományágon keresztül közelítettük meg, ezzel próbáltuk elősegíteni rendszerbe gondolkodás képességét kialakítani, fejleszteni. A blokkosított foglalkozásokat több pedagógus tartotta egyszerre egymásnak segítve a munkáját. Ha időnk engedte, éppen nem tartottunk foglalkozást más blokk műhelymunkájába is beletekinthettünk. Így a gyereket is közelebbről megismerhettük más tevékenység során és megtapasztalhattuk a téma más oldalról való megközelítését. Nagyon hasznos dolognak tartottuk.

Természetesen ennek a három művelődési területnek volt egy közös pontja a „ritmus”. Tehát ebben a keretjátékban a természettudomány, társadalomtudomány, és a művészet szerves egészet alkotott. Így a gyerekeink megtapasztalhatták, hogy minden tudományágnak vannak közös találkozási pontjai.

Történelmi program célja és bemutatása

Történelmi programok kiemelt célja a régi történelmi korok megismerése, megszerettetése hazafias nevelésen keresztül. Hangsúlyozom a történelmi korok a művészetekkel való kapcsolódását. Fontos cél még a képzelőerő, kreativitás, beleélő képesség és az összefüggő beszéd-készség fejlesztése. A végső célunk az, hogy ezeken a programokon keresztül az önálló ismeretszerzési készség kialakítása és erősítése.

A történelmi korok iránti érdeklődést az események, csaták, hősök, gazdasági és társadalmi élet és életmód az adott kor művészeinek megismertetésével próbáltuk felkészíteni. A kognitív gondolkodási képességek fejlesztését az ok-okozati összefüggések felismerésével, világtörténelmi eseményekkel való kapcsolódási pontokkal kívántuk elérni.

A képzelő erő, a belső kinezetikus percepció erősítése is nagyon fontos a régi korok elképzeléséhez. Ehhez kapcsolódik a különböző korok, illetve annak kiemelkedő alakjainak egy korszakban élt történelmi személyeknek összehasonlítása, amely az egész múltunk megértéséhez nyújt segítséget. Az időbeli és térbeli tájékozódás kialakítása (térképismeret és az időszalag készségi szintű használata) is abból a szempontból is hasznos, hogy ennek segítségével könnyebben elképzelhető a múltban megtörtént események.

A disputa a vitatkozás művészetére is meg kell tanítani a gyerekeket, amely az összefüggő beszéd-készséget és a szóbeli szövegalkotást is fejleszti.

Fény és árnyék ezer évben

Téma: Tény és árnyék 1000 évben

Csoport kora: 10-14 év

Csoportlétszám: 8-10 fő

Foglalkozások száma: 4

Foglalkozások időtartama: 9-12-ig

Helyszín: Győrújbarát

1. foglalkozás: Árpád-kor (1001 – 1301)

- Millennium bevezetése – rejtvénnel
- Beszélgetés az 1000 éves múltunk főbb eseményeiről
- Árpád-kori történelem fontosabb eseményei könyvből – jegyzetelés
- Rövid ismertető – adatok, események évszámok elhelyezése időszalagon, értékelés (haladás piros, stagnálás fekete színnel)
- Színhelyek megtekintése (képek), jelölése térképen
- Művészetek, életmód könyvből gyűjtött képek segítségével

Csoportmunka:

1. csoport: Párkeresés évszám – esemény
 2. csoport: Események sorrendbe helyezése
 3. csoport: Esemény és század összekapcsolása – totó formájában
- Árpád kori címerek megismerése – ismertető olvasása, címer felismerése (mindenki kap egy címert), időszalagon való elhelyezése, felragasztása, címerek kiegészítése, színezése
 - Rejtvényírás – barchóba – történelmi eseményre történelmi asszociáció – történelmi esemény – Mi jut

eszedbe róla? – rajz kiegészítés – pontok összekötésével (pl.: Nándorfehérvár)

2. foglalkozás: Anjouktól – Mátyásig (1301 – 1458-ig)

- Képösszerakás – Árpád házi királyok
- Az Árpád házi királyok családfájának elkészítése képek segítségével
- Anjouk királyi család tanulmányozása családfa alapján (képek ebből a korból)
- Főbb események jegyzetelése könyvből Anjouk királyokhoz kapcsolva – fény és árnyék mozzanatok ebből a korból
- Rövid ismertető – adatok, főbb események, évszámok elhelyezése időszalagon
- Értékelés – haladás – visszafejlődés, kronológiai áttekintéssel
- Párosítás

1. csoport: esemény – évszám – század (szóképek, képek)

2. csoport: név – kép – század (szóképek, képek)

3. csoport: helyszín – kép – század (szóképek, képek)

• A három csoport munkájának összegzése táblázattal esemény – kép – évszám – helyszín – név – század

• Memóriajáték – történelmi képekkel párok keresése és azokon látható események, személyek megnevezése

3. foglalkozás: Független magyar állam felbomlásától – a feudalizmus válsága és a reformmozgalomig (1526 – 1848)

• Rejtvény – beszélgetés Mohácsról a török hódoltságról – történelmi személyekkel való azonosulás

• A különböző, korszakok csoportmunkában való feldolgozása könyvből, forrásmunkákból (főbb események, adatok, évszámok, történelmi személyek)

1. csoport: Független magyar állam felbomlása (1526 – 1604-ig)

2. csoport: Harc a Habsburgok és a törökök ellen (1604 – 1686-ig)

3. csoport: Küzdelmek az új Magyarországért (1686 – 1848-ig)

4. csoport: Forradalom és szabadságharc, abszolutizmus kora (1848 – 1867-ig)

• Beszámoló a főbb eseményekről, évszámok elhelyezése az időszalagon

• Az egyes események közötti ok-okozati összefüggések, következmények felismertetése, következtetések levonása

• Feladatok a beszámolókhöz kapcsolódóan csoportmunkában

1. csoport: Képek időrendbe állítása – események segítségével (szóképek), „Fény és árnyék” alapján való csoportosítása

2. csoport: Képek csoportosítása (név – esemény)

3. csoport: Képösszerakás – Rákóczi – Széchenyi – események párosítása a két történelmi hőssel (szóképek)

4. csoport: Képek felragasztása az időszalagra

• Igaz – hamis állítás – évszám – esemény

• Címerek időszalagon való elhelyezése

• Példakép választása indoklással, tulajdonságok gyűjtése

• Történelmi hősök századba helyezése

- Rövid történetek a középkorból – Kiről olvasok?
 - Két történelmi személy, akik beszélhetek
4. foglalkozás: Forradalomtól a század nagy eseményéig (1849 – 2000-ig)
- Képösszerakás – történelmi személyek – kortársak szerinti csoportosítása – kortársak tevékenységének összehasonlítása
 - Rövid kronológiai áttekintés – csoportmunkában – könyvekből
 1. csoport: Forradalom és szabadságharc (1848 – 1849-ig)
 2. csoport: Az abszolutizmus kora (1849 – 1867-ig)
 3. csoport: A kiegyezéstől a dualizmus válságáig (1867 – 1890-ig)
 4. csoport. A századforduló, a század nagy eseményei (1890 – 2000-ig)
 - Megadott kártyák elhelyezése az időszalagon, helyszín a térképen
 - Események áttekintése diaképen
 - Csata időpontjának felismerése, pontok összekötésének segítségével és egy-egy csata illusztrálása rajzzal
 - Egy adott történelmi személy döntésének elemzése – vélemények ütköztetésével (Te hogyan döntöttél volna?)
 - Évszámok közötti azonosság felismerése (Mi a közös bennük?) Pl.: győztes csaták, helyszín...
 - Rejtvényírás – megoldás történelmi személy legyen
 - Barchóba - asszociációs játék képpel (Egy képről melyik kép jut eszedbe?)
 - Két történelmi személy, akik beszélhetek – szituációs játékok, dramatizálás

A megvalósult programok és a gyerekek munkájának az értékelése

A foglalkozásokat az új ismeretek feldolgozásának és alkalmazásának módjai alapján végeztük. A bevezető feladatoknak, rejtvényeknek nagy a motiváló ereje, hiszen, gyorsan oldották meg. Először az aktuális történelmi kort, művészetét mutattuk be, a beszélgetés módszerét alkalmazva. Szemléletesen mutattuk be a kor eseményeit, csatáit térképen, időszalagon keresztül források segítségével.

Minden programban beiktattuk a csoportmunkát, a gyerekek érdeklődésükhöz igazodva. Itt nemcsak az önálló ismeretszerzés és tanulási technikák elsajátítása volt a célunk, hanem az is, hogy a csoportban képesek legyenek egymáshoz alkalmazkodva dolgozni. Előfordult olyan eset is, hogy a gyerek elvonulva egyénileg akart elmélyülni egy-egy témában, természetesen erre is módot adtunk mindig. A gyerekek úgy is dolgoztak, hogy a csoportok egymást követő történelmi eseményekkel foglalkoztak, így egymástól tanulták, ezáltal új ismeretekhez jutottak. A feldolgozott anyag alkalmazását mindig a játék módszerével feladatlapok, rejtvények, képösszerakás, memóriajáték, különböző játékok segítségével biztosítottuk. Sokszor kaptak a gyerekek alkotó, kreativitást fejlesztő munkát az érdeklődési körüknek megfelelően. Nagyon sok ötletes, eredeti, kreatív alkotással megjelentéssel találkoztunk. A prezentációkra a

foglalkozásokat követő bemutatókra tablókat készítettünk időszalaggal térképpel együtt, ezzel segítve a rendszerező rögzítést. A tábor többi tagja is beleszólt a prezentáción, hogy valójában mi is történik a foglalkozásokon. Gyakran itt kaptak mások is kedvet arra, hogy a II. blokkban a történelmi foglalkozás válasszák.

Úgy érzem a gyerekek nagyon eredményesen vettek részt a foglalkozásokon, öröm volt velük együtt dolgozni, sok él-ménnyel, érdeklődési területtel gazdagodtak a gyerekek. A programok megvalósítása során sok tapasztalatot, gyakorlatot szereztünk. A gyerekek munkáját, évről, évre értékelve a jó dolgokat tovább vittük, amelyek lassan hagyománnyá váltak. Bizonyos dolgokat pedig megváltoztattunk.

A prezentációknak kiemelt jelentőséget tulajdonítottunk a motiváló, nevelő, fejlesztő hatásán túl az összefűző, rendszerező funkciója miatt is.

A nyári táborok megszervezésében nagyon sokat köszönhetünk dr. Herskovits Máriának és dr. Gyarmathy Évának. Ezekben a táborokban a brixeni nemzetközi tehetséggondozó táborok koncepcióját, felépítését követtük, természetesen a hazai lehetőségeket figyelembe véve.

Bízunk benne, hogy ezeket a fejlesztő programokat sikeresen lehet adaptálni, alkalmazni az iskolai oktató-nevelői munka során is, így más intézmények számára is hasznos, felhasználható, jó gyakorlattá válhat.

A szerzők

*Csáki Éva tehetséggondozó koordinátor,
Nógrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat
Balassagyarmati Tagintézménye;
Csáki Katalin tehetségfejlesztési szakértő,
Újbudai Ádám Jenő Általános Iskola*

Bibliográfia:

1. Balogh László – Herskovits Mária – Tóth László (szerk.): A tehetségfejlesztés pszichológiája (Szöveggyűjtemény). KLTE Pedagógiai – Pszichológiai Tanszék, Debrecen 1994.
2. Balogh László – Herskovits Mária – Tóth László (szerk.): Tehetség és Képességek KLTE Pedagógiai – Pszichológiai Tanszék, Debrecen 1995.
3. Balogh László – Polonkai Mária – Tóth László (szerk.) Tehetség és Fejlesztő Programok. KLTE Pedagógiai – Pszichológiai Tanszék, Debrecen 1997.
4. Czeizel Endre: Az érték még mindig bennünk van Akadémiai Kiadó, Bp. 1994.
5. Czeizel Endre: Sors és Tehetség FITT IMAGE és a Minerva Kiadó, Bp. 1997.
6. Erika Landau: Bátorság a tehetséghez Calibra Kiadó, Bp. 1997.
7. Harsányi István: Tehettségvédelem Magyar Tehetséggondozó Társaság, 1994.
8. Ranschburg Jenő: Tehetséggondozás az iskolában Tankönyvkiadó, Bp. 1989.
9. Dr. Balogh László - Dr. Polonkai Mária - Dr. Tóth László: Tehetség és Fejlesztőprogramok Debrecen, 1997.
10. Dr. Tóth László (szerk.): A tehetségesek tanítása KLTE Pedagógiai – Pszichológiai Tanszék, Debrecen 1998.

LIONS CLUBOK SZEKCIÓJÁNAK ROVATA

Terne Cserhaja Színkör Biri

– *Több évet átölelő tehetséggondozó program hátrányos helyzetű fiatalokkal* –

Demarcsek Zsuzsa

Mint minden történetnek, ennek is van előzménye. Először a fiúkat ismertem meg. Csodálatos zenészek, fantasztikus emberek! A HAMKOHAM¹ Zenekar tagjai – Rézműves Márkó, Balázs Levente, Ábri Csaba és Rétháti Salamon – zenészként vettek részt a nagykállói Korányi Frigyes Görögkatolikus Gimnázium dráma tagozatos növendékeinek arany minősítésű előadásában, amelynek a címe: *Legyen úgy!* Majd további előadások következtek: *Sakkjátsmák, Hófehér paripán...*

Nyíregyháza közelében, egy kis településen, **Biriben**, a **Dankó Pista Gimnáziumban** alakult meg a Terne Cserhaja Színkör 2015 szeptemberében. A középiskolás, hátrányos helyzetű, kollégista tanulókból álló színjátszó csoport létrejöttét a fiatalok kezdeményezték, és **Almási Katalin igazgató** támogatta és minden segítséget megadott ahhoz, hogy megfelelő körülmények között el tudjon indulni a csoport, így jelentkeztek a fiatalok a **Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskola színjáték tanszakára**. A két iskola között nagyon szoros együttműködés alakult ki annak érdekében, hogy a fiatalok minél jobban megismerjék önmagukat, találjanak egy olyan elfoglaltságot, amely által fejlődhet a személyiségük, a kommunikációjuk, és megmutatkozhat a tehetségük is. A szakmai munkához a cso-

Több fesztiválon szerepeltünk az integrált előadással, ahol sokféle pozitív élmény érte a fiatalokat, mígnem elém álltak és azt mondták: **mi is csináljunk színházat!**

port vezetője, Demarcsek Zsuzsa nagyon sok segítséget és támogatást kapott az iskolavezetés mellett a kollégiumi nevelőktől is.

¹ Az X-Faktor televíziós tehetségkutató műsorban sikeresen szereplő, negyedik helyen végző zenekar országos ismertségre tett szert. Jelenlegi felállás: Balázs Lvente, Rétháti Salamon, Ábri Csaba, Balázs Sándor Herceg

A tehetséggondozó program megvalósítói, **Demarcsek Zsuzsa**, drámapedagógus diákszínjászó rendező, táncpedagógus, **Demarcsek Dániel** néptáncpedagógus, **Nagy Dániel** zenetanár, **Sipos Boglárka** képzőművész tanár hittek abban, hogy a hátrányból előny is kovácsolható.² A nehéz életkörülmények, a szociokulturális különbségek, a tanulási nehézségek, az előítéletek sokaságán túl, ha sikerül mélyebbre ásni, a felszín alá kerülni, megismerni és elfogadni, akkor közel kerülve egymáshoz megnyílik a személyiség.

A **Nemzeti Tehetség Program** által támogatott „VERS LÁBAKON” című programjával indult el az a komplex tehetségfejlesztő program, amelynek eredményeként a **TERNE CSERHAJA SZÍNKÖR** neve és **BIRI**, mint település felkerült a drámás csoportok térképére, a színjászó fiatalok nagy családjába.

Komplex személyiségfejlesztő programunkban építettünk a tanulók erős oldalára, a cigány zenei és táncos hagyományok ismeretére, továbbá nagy hangsúlyt helyezünk a gyenge oldal fejlesztésére, a nyelvi hátrányok leküzdésére, a verbális és non-verbális kommunikáció és a tanulási képességek fejlesztésére, a tanulók pozitív énképének erősítésére. Alapvető célunk, hogy a foglalkozásokon átélt élmény, a közös munka, a tevékenység öröme motiváló legyen. A személyiség felszabadítása, az értékek közvetítése, a sikeres együttműködés kialakítása jelentette az első lépéseket. Kölcsonös megismerés és elfogadás, az elvárások, normák kialakítása, az egyéni igények és szükségletek feltérképezése, a csoportdinamika megismerése, a működési rend közös létrehozása teremtette meg azt a tanulási környezetet, amelyben már jól érezték magukat a fiatalok, és érdemi munkát is tudtak végezni. A személyiség felszabadításában nagy szerepet játszott a pedagógusok és a gyerekek között működő közös nyelv, a cigányzene és tánc alkalmazása, megélése.

A leghatékonyabb tehetséggazonosításnak tartjuk magát a tehetséggondozó programot. A tevékenység önmaga motiváló és fejlesztő hatású és a tevékenység közben nyilvánul meg leginkább a tehetség. A beválogatás alapja elsősorban az érdeklődés volt, a programba 30 fő jelentkezett. Programkritériumként a fiataloknak vállalniuk kell a program teljesítését, az aktív részvételt. Az összekovácsolódást követően tanulók pszichológiai mérése következett, amelyet a Renzulli-féle tehetségmodell alapján **Oláh Gabriella klinikai szakpszichológus** végzett. A mérések megvalósításához kértük a szülők írásbeli hozzájárulását. A pszichológus 5 tanuló esetében állapított meg tehetségfaktort, a szakmai megvalósítók véleménye szerint 10 tanuló kiemelkedő tehetségjegyeket mutatott valamilyen művészeti területen.

A pszichológiai mérés eredményei jelentősen segítették a gyermekek megismerését, azt, hogy egyéni módon, az igényeik, szükségleteik, problémáik ismeretében közelítsünk a tanulókhöz, megfelelő tevékenységekkel, feladatokkal sikerüljön a „bevonásuk”, és az elkötelezettség kialakítása a tanulóknál.

A csoportkohézió kialakítása, azonosulás a célokkal, egyéni feladtvállalások megvalósulása, egymás elfogadása, a csoportnormák szerinti működés rendjének kialakítása nem volt egyszerű feladat. Kemény és következetes munkát végeztünk, amelyben nagyon sok nehéz és nagyon sok csodálatos pillanatot éltünk át.

Az előkészítő szakaszban két műhelyben dolgoztunk, amelynek a célja a szakmai közös nyelv kialakítása, a csapatépítés. A műhelyek együttműködtek a projektéma feldolgozásában (kik is vagyunk mi?) és egy színpadi produktum létrehozásában. A teljes alkotói folyamatban részt vettek a fiatalok, saját maguk készítették el a díszletelemeket, sőt az egyik fiatal az előadás alatt is létrehozott egy képzőművészeti alkotást. Az előadásban feldolgoztuk a Rostás Juditka által írt cigány mesét is.

Az alkotói szakaszt hétfélig, 3 napos bentlakásos táborban valósítottuk meg. Nyilvános projektbemutatót követően lazító

programként Budapesten, a Nemzeti Színházban tekintettünk meg egy előadást, s részt vettünk a Petőfi Múzeum drámafoglalkozásán.

A színpadi előadáshoz vezető zezugos út rengeteg örömet és izgalmat, néhányszor komoly és nehéz pillanatokot okozott, amelynek eredményeképpen azonban az első év után a **Vagyunk, akik vagyunk!** című előadással a Regionális Diákszínjászó Találkozón bemutatkozott a Terne Cserhaja Színkör.

A programunk során a zene, a költészet, a tánc eszközeivel hoztunk létre új értékeket, amellyel fejlesztettük a tanulók pozitív önértékelését, kreatív, alkotói fantáziáját, s a közösen megélt élményeken keresztül támogattuk a tanulási folyamatokat. Roma költők, Kuklis József, Rostás Farkas Tímea verseinek, valamint Szécsi Magda novellájának színpadi feldolgozását valósítottuk meg, amelyet ötvöztünk a roma hagyományokkal, szokásokkal, saját magunk által írt szövegekkel, és megfűszereztük François Villon verseivel is.

Egyszerű, tiszta, őszinte és önazonos játékkal lepte meg a zsűrit és a közönséget a **Vagyunk, akik vagyunk!** című előadás és a Terne Cserhaja Színkör, amely arany minősítést, közösségi díjat és zenekari díjat kapott, Demarcsek Dániel koreográfusi, Demarcsek Zsuzsa rendezői díjban részesült. Az Országos Találkozón Püspökladányban már nem volt minősítés, hanem

a meghívott csoportok különdíjban részesülhettek. A csoport színpadi jelenlétéért és Demarcsek Zsuzsa közösségteremtésért kapott különdíjat. A Nemes Nagy Fesztiválon Budapesten a csoport Arany minősítést szerzett, amellett pedig elnyerte a fesztivál fődíját is, s meghívást kapott a POSZT-OFF rendezvényére Pécsre.

Az előadásunkról írták: „Végül utoljára hagytam a fesztivál legnagyobb sikerét, a nyírségi Biri alapfokú művészeti iskolájának színjáték tanzakán együtt dolgozó roma színjátszó csoport fájóan őszinte előadását (Vagyunk, akik vagyunk! – Demarcsek Zsuzsa rendezése). Vagyunk, akik vagyunk: totális színház prózában, zenében, táncban; népmesei fordulatokban és önazonos jelenlében gazdag színpadi kavalkád. Túl a színház mai értelmezési tartományán, valahol a mágia határán mozogtak a szereplők, az Arisztotelész gümnaszionja nevet viselő nemrégén még tornateremként funkcionáló stúdiószínházban igazi, katartikus élményt okozva a nézőknek. Az előadás a zsűri különdíjaként meghívást kapott a POSZT-OFF programjára is, feltöltekzésre erősen ajánlva a felnőtt színházi szakma képviselőinek is.”

A következő évben meghívást kaptunk Németországba, egy Nemzetközi Színjátszófesztiválra, ahol nagy sikerrel mutatkozott be ismét a csoport, de arra is lehetőségünk volt, hogy az improvizációs képességünket is megcsillogtassuk. Sok tapasztalattal és fesztiválötlettel tértünk haza. A cigány hagyományok és szokások színházi megjelenítése hidat építhet a társadalom tagjai között. Bebizonyosodott, hogy a hátrányos helyzetű tanulók képesek kimagasló teljesítményekre, és szívesen vesznek részt eddig ismeretlen tevékenységekben is. A lehetetlenség lehetségessé vált számukra, nem csak sikeres bemutatókat tartottak, hanem a kortársaik elismerését is sikerült elnyerniük. A tevékenység és a siker motiváló hatással bírt, természetes, hogy folytatni akarják a programot. Ezekre az alapokra építve tervezzük az új projekt megvalósítását. A tanulók megismerése megfelelő alapot biztosított az egyéni fejlesztési lehetőségek kiaknázására, további sikerek és örömök megélésére, a személyiség integrálására.

A következő évben Szécsi Magda *Cigánymandala* című köteté, Mohácsi János *Csak egy szög* című drámája és Jónás Tamás

versei adták az előadásunk fő vezérvonalát. Cigánysorsok, élethelyzetek, fájdalmak és humoros jelenetek hintáztatták a nézőt.

A nagyon lelkes és a sokat vállaló fiata-

lok ebben az évben egy másik előadásban is szerepeltek. **Moralitá-SOKK** címmel a Terne Cserhaja Színkör és a Korányi Frigyes Görögkatolikus Gimnázium dráma tagozatos tanulói közös előadást hoztak létre, amely a középkori moralitásjáték

mozgásadaptációjával indult.

Az előadás központi részében feltárlt elénk Mohácsi János *Csak egy szög* című előadásából a Nyúzóvölgyben (Szlovákiában) 1872-ben lezajlott szégyenletes „cigányper”.³ Az előadás harmadik részében az ítélet végrehajtását **Jakob Nóra** csodá-

latos cigány bábjaival jelenítették meg a játsszók. Mindkét előadást arany minősítéssel értékelte a zsűri.

A következő évben, megízlelve a színházi párbeszédet, jelenetek ízét, olyan darab szín-

revitelét igényelték a fiatalok, amelyben végig egy szerepbe bújva mesélhetnek el történetet. Választásunk Arthur Miller *A sálemi boszorkányok* című művére esett, és

a *Choxany* (Boszorkány) címmel mutattuk be a diákszínházi találkozón.

Minden előadásunknak – bármilyen témával is foglalkoztunk – része volt a cigányzenei- és táncagyomány, így ennek az előadásnak is, ugyanakkor a szerepformálás feladatai mel-

lett jelentősebb térhasználatra is szükség volt, megfelelő állapotban kellett belépni a színpadra. Nagyon sokat fejlődtünk, tanultunk. Ebben az évben nagyon sok hétvégi próbát is tartottunk, ami nem kis áldozat volt a fiatalok részéről sem. Persze voltak nehézségek is, volt, aki feladta, ezért két beugró dráma tagozatos diák segítette a csoportot. Az előadást a zsűri ebben az évben ezüst minősítéssel értékelte.

A következő évben a témaválasztásunkkal a gyűlölet ellen emeltük fel a szavunkat, legyen az családon belüli, vagy társadalmon belüli, csoportok, vagy nemek közötti gyűlölködés. Pintér Béla és Darvas Benedek *Parasztopera* című művét dolgoztuk át egy kicsit a magunk képére formálva. Nem operaként, hanem prózaként mutattuk be a darabot, ugyanakkor teljesen áthatotta az előadást a zene, amely segítette a megértést, érzéseket keltett, hangulatot, világot teremtett. Az előadással ismét arany minősítést értünk el.

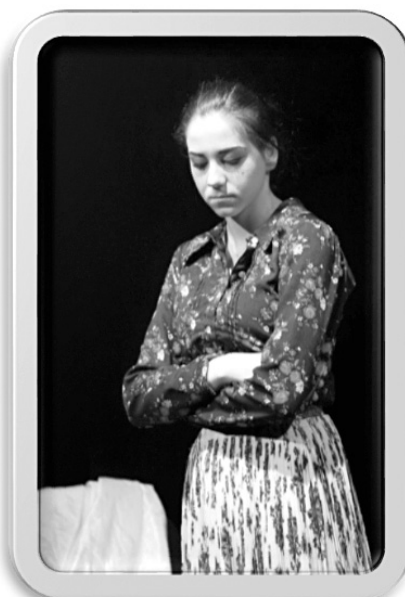
Csodálatos évünk volt a tavalyi: Lorca *Vérnász* című drámájával foglalkoztunk, csodálatos erdélyi népdalfeldolgozá-

sokkal, autentikus szatmári és erdélyi cigány muzsikával, gyönyörű képekkel, táncokkal, közép-pontba helyezve a női sorsokat. Sajnos a bemutató előtt két héttel az egész éves munkák semmivé vált, a koronavírus-okozta veszélyhelyzet miatt a fesztivál elmaradt. A gyerekek többsége már leérettség-

gizett a Dankó Pista Gimnáziumban, többen továbbtanultak a Nyíregyházi Egyetemen, Hajdúböszörményben. Egy korszak lezárult...

Ebben az igen sokszínű és végtelenül gazdag korszakban kiemelkedő színészi teljesítményt nyújtott **Jóni Bettina**, **Baráth Lívia**, **Danó Letícia**, **Balogh Viktória**, **Kőszegi Márton**, **Kozák Béla**, **Farkas Krisztofer**, **Balogh Angelika**, **Lakatos Adrián Ricardo**, **Rác Viktória**, **Lakatos Gusztáv Kevin**. Kiválóságuk elismeréseként színészi alakítás díjban részesült **Lakatos Rajmund**, **Rostás Juditka**, legjobb színészi alakítás díjat nyert **Balázs Sándor Herceg** és a legjobb női alakítás díjat egyik alkalommal **Benke Lara** vehette át.

A Terne Cserhaja Színkör rövid idő alatt nagy utat tett meg, nyomott hagyott a világban, beírta magát a drámás térképre. Biri, Hodász, s több más, kis település falvaiból érkező fiatalok valamit komolyan vettek, valamiért képesek voltak küzdeni. Kinyílt egy ajtó, kinyílt egy lehetőség, beleszórtak egy olyan világba, ahol képesek voltak magas színvonalon működni, értékeket bemutatni és átadni. A sok szakmai elismerés mellett a kortárs csoportok elismerése, állva tapsolása, közösségi elfogadó, befogadó, szerető és tisztelő létélménye volt a legnagyobb ajándék számukra és számomra is.

A szerző
a nyíregyházi Vásárhelyi László Alapfokú
Művészeti Iskola igazgatója

A Lions-szekció hátránykompenzációs és tehetségsegítő tevékenysége

L. Tóth Lajos

A Magyar Tehetséggondozó Társaság nemrégiben, új kezdeményezésként hozta létre szervezetén belül a LIONS-szekciót. A szekcióban dolgozó Lions klubok és tehetségsegítő pedagógusok jelentős szerepet játszanak a társadalmi érzékenyítésben, sokat tesznek az elfogadó-befogadó szemlélet kialakítása, a hátrányok csökkentése és az integráció segítése érdekében. Az alábbiakban olyan tehetséggondozó programokat mutatunk be, amely jó gyakorlatként szolgálhatnak a hátrányos helyzetű gyerekek személyiségfejlesztéséhez, a kiemelkedő tehetségek szakmai támogatásához, valamint elősegítik az értékek és az eredmények széleskörű bemutatását.

A TERNE CSERHAJA ZENEKAR

Az Első Nyíregyházi Lions Club elkötelezett a tehetséggondozás ügye mellett, különösen nagy gondot fordít a hátrányos helyzetű fiatal tehetségek azonosítására és gondozására, így kiemelten nagy figyelem övezi a Terne Cserhaja Zenekar pályájának segítségét.

Az Első Nyíregyházi Lions Club delegáltjaként mutatkozott be a zenekar a VAGYOK Fesztiválon, valamint a Magyar Tehetséggondozó Társaság Lions Szekciójának

megalakulását követően meghívást kaptak Szolnokra, ahol a Curie Alapítvány Országos Kémia Versenyén varázsolták el a tehetséggondozó szakembereket. Muzsikáltak a Lions Konvención és a LionsMikulás esten is.

Fiatal Csillagoknak a vérükben van az autentikus zene – írja cikkében L. Tóth Lajos újságíró, a Lions Club tagja. Egy kis szabolcs-szatmár-bereg megyei községben, a nagykállói járásban, az 1.400 lakosú Biriben található a Dankó Pista Egységes Oktatási Intézmény. Ott tanulnak a Terne Cserhaja zenekart alkotó tinédzserek, akik egyúttal a nyíregyházi

központú Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskola diákjai is. Az autentikus zene eltökélt művelői Hodáson és Paszabon élnek, és az együttes története alatt már sok közös élménnyel gazdagodtak.

Nem volt éppen csiri-biri ötlet, amikor 2016-ban Demarcsek Zsuzsa hathatós közreműködésével megalakult a Terne Cserhaja (Fiatal Csillagok) Biriben, a Dankó Pista-Gimnáziumban. A remek kezdeményezés olyannyira bevált és kiteljesedett, hogy mára már kellő rutint szereztek. A négyfős, zömmel autentikus zenére specializálódott társaság is járja a maga útját, és ahol a húrok közé csapnak, ott garantált a jó hangulat. Az együttes tagjai **Balázs Sándor „Herceg”, Oláh József, Kozák Béla és Lakatos Zoltán „Junior”** nem csak a színpadon, hanem azon kívül is baráti közösséget alkotnak.

– *Igazi öröme az, hogy nagyon szeretjük azt, amit csinálunk, és odafigyelünk egymásra. Mindenki egyenlő, tényleg egy jó csapatot alkotunk – említette Herceg, azaz Balázs Sándor.*

Rokoni szállal kötődik a Parno Graszt együtteshez Oláh József, aki tamburázik:

– *Ez egy hagyományos, pengetős cigányhangszer, öt húrral. Talán azt is jelképezi, hogy mi egy húron pendülünk. És ez így is van!*

Kozák Béla úgy énekel teljes átéléssel, hogy közben rajta ücsörög a hangszerén:

– *A cajon a kanna modern változata. Ennek a hangja is hozzátartozik a Terne Cserhaja stílusvilágához. Tudjuk, hogy van még mit tanulnunk, de motiváltak vagyunk. Szeretnénk minél több helyre eljutni, hogy átadjuk a közönségünknek a Fiatal Csillagok-érzést. A televíziós tehetségkutató műsorokba nem jelentkeztünk, nekünk az a lényeg, hogy jó hangulatot teremtünk a fellépéseinkkel.*

– *Nálunk zsigerből jön minden, és ettől király az egész – állapította meg Herceg, az együttes szószólója.*

Tavaly nyáron hatalmas megtiszteltetés érte a formációt: a Sziget Fesztiválon mutatkozhattak be. A Parno Graszt zenekar két tagjával álltak színpadra Magyarország legnagyobb könnyűzenei fesztiválján. „Nagyon nagy bulit csináltunk a táncosokkal, köszönjük a lehetőséget!” – írták a közösségi oldalukon. A Terne Cserhaja nem először koncertezett a paszabai együttesrel.

Miután országos első helyezést értek el énekegyüttesek kategóriában, a III. korcsoportban a XX. Vécsey-Vásárhelyi Országos Kamara Néptánc és Népdaléneklési Versenyen, egy nemzetközi vetélkedésre neveztek be a dalukkal. A Facebook-on a European Roma Institute for Arts and Culture – ERIAC felületén található az autentikus zenét népszerűsítő Terne Cserhaja dala.

A legnagyobb videó megosztó portálra sorra tették fel a dalaikat. Íme, néhány cím a friss repertoárjukból: „Oppodrom”; „Tutti frutti”; „A menyasszony szép virág”; „Jaj, de bajos, ki egymást nem szereti”.

Az egyik kommentelő ekképpen fogalmazott: „*Drága fiúk! Nem ismerjük egymást. Én Nyíregyházán végeztem, a „szakiban” 2011-ben, többek között Demarcsek mester keze*

alatt és Zsuzsa nénivel is ismerjük egymást még aprótalpú gyerekkoromból. Amikor láttam, hallottam a műsorokat, azonnal beleszerettem a munkátokba, a hangotokba. Fantasztikusak vagytok! Minden elismerésem és tiszteletem”.
(Horváthné Müller Sára)

A zenekar nagyon sokszínű szerepkörben mutatkozik meg, amelyhez igazán sokoldalú tudásra van szükség. Egy órás koncert repertoárral rendelkeznek, roma táncházhoz

szolgáltatják a talpalávalót, koreográfiához zenei szolgáltatást biztosítanak, felkérésre báli muzsikát játszanak.

Cigánygyerekek körében népszerűsítik az autentikus cigányzenét, közreműködnek roma klubok szakmai előadás-sorozatában.

Rendszeresen muzsikálnak a Magiszter Általános Iskolában, Tiszavasváriban működő Csivitke Színkör színpadon előadásában, több alkalommal szerepeltek arany minősítésű előadásokban a Weöres Sándor Gyermek Színpad Fesztiválján. Minden évben bemutatkoznak a Mindannyian mások vagyunk! Tehetségnapon, és nem utolsósorban muzsikálnak az azonos nevet viselő Terne Cserhaja Színkör előadásában is. Mindezeket túl hárman a zenekarból kiváló színjátékosok is.

Képzésüket, fejlődésüket a Csoóri Sándor Alap is támogatja. A zenekar sajátos arculattal lépett a közönség elé:

céljuk egyrészt az autentikus cigányzene népszerűsítése, elsősorban a hódási gyűjtemények feldolgozása, másrészt pedig erdélyi magyar népdalok megtanulása és saját képzőre alakítása, saját stílusú bemutatása. A rendkívüli zenei tehetségek autodidakta módon muzsikálnak, jártasak nagyon sokféle zenei stílusban. Az erdélyi magyar népzenevel Demarcsek Zsuzsa ismertette meg a fiatalokat, a feldolgozásokban pedig Oláh József, a Parno Graszt frontembere is a segítségünkre volt.

A széleskörű összefogás, sok segítő együttműködése, szakemberek összefogása, sokoldalú személyiségfejlesztés megvalósítása, a lehetőségek feltárása és kiaknázása, pályázati támogatás elnyerése mind-mind elősegítette a Terne Cserhaja

Zenekar szakmai fejlődését, ismertségét. Bízunk benne, hogy hamarosan önálló CD-vel is előrukkolnak a fiatalok.

A pandémiás helyzet az ő életüket is átalakította, hiszen a biztonsági intézkedések miatt elmaradt sok fellépésük. A tavaszi digitális oktatás mellett nagyon várták azokat az alkalmakat, amikor végre közösen tudtak zenélni, a szenvedélyüknek hódolni.

*A szerző
újságíró*

A Nemzeti Tehetség Program helyzete: eredményei, tervei

Bajor Péter

A 2008-ban az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Tehetség Program (NTP) szakmai előzményének a Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT) aktivitásai mellett az Arany János Tehetséggondozó Programokat (AJTP) tekinthetjük. A kettő között valójában jelentős átfedés, hiszen a MTT szakértői körei dr. Polonkai Mária vezetésével nagy számban vettek részt az AJTP elindításában.

Az ő munkásságukra lehetett alapozni a Nemzeti Tehetség Program (NTP) kidolgozását is, a szakpolitikai szándékok megjelenését követően. Valójában az NTP előkészítése és a megvalósítás érdekében szükséges összefogás miatt jött létre 2006-ban a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács (NTT) és az ennek jogi képviselőjét ellátó Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (Matehetsz). A széles politikai konszenzussal elfogadott Nemzeti Tehetség Program két fontos pillérének kialakítása már a program elfogadásával párhuzamosan megtörtént: az állampolgári kiemelt 1%-os adófelajánlások céljai között megjelent a Nemzeti Tehetség Program is; 2009-ben pedig elindulhatott az első EU-s fejlesztési forrás felhasználása is a Magyar Géniusz Program nyílt és meghívásos programjainak formájában.

A Matehetsz a Magyar Géniusz Program kiemelt projektjének keretében kezdte meg annak a Kárpát-medencei tehetség-hálózatnak a kialakítását, amely mára már több mint 1400 tehetségpontot számlál. A hálózat fejlesztése mellett jelentős számú képzés valósult meg, szakkiadványok jelentek meg, több száz intézményben tehetségnapokat tartottak.

A 2012 és 2015 között megvalósított Tehetséghidak kiemelt projekt mintegy 35 ezer fő tanuló számára finanszírozott (ún. gazdagító program) párok keretében csoportos fejlesztést, emellett elindultak az egyéni támogatások is, személyiségfejlesztéssel, mentorálással, külföldi utazások biztosításával. A 2015-ben kezdődött (és most is futó) Tehetségek Magyarországa kiemelt projekt pedig már nagy volumenben az egyéni, személyre szabott segítségre fókuszál: a Tutor Program segítő alaptervékenysége mellett a tutorált tanulók ösztöndíjat is kapnak, fejlesztő táborokban és hétvégéken vehetnek részt.

Az 1%-os adófelajánlásokhoz kapcsolódó, éves kiírásokban megjelenő ún. NTP-pályázatok és az EU-s projektek fejlesztései egyre szélesebb társadalmi körben tették elfogadottá és népszerűvé a tehetséggondozást. Ezzel szoros kölcsönhatásban az egyes tehetséggondozó intézmények önerős és projektszerű programok keretében évről-évre nagyobb számban vállaltak tehetségfejlesztő tevékenységeket, amelyek azután jó gyakorlatként, a többi intézmény számára ösztönző példaként jelentek meg.

A tehetséggondozást a saját működésébe integráló, egyre nagyobb számú köznevelési, felsőoktatási intézmény, valamint civil szervezet és alapítvány egyúttal egyre több program megjelenését eredményezte, ami pedig egyre nagyobb tehetségsegítő kapacitást jelentett (és jelent) a felnövekvő gyermek és tanuló generációk számára. Ki kell emelnünk a tehetségsegítés koordinálásában 2015-től főszerepet vállaló Nemzeti Tehetség Központot (korábbi nevén Új Nemzedék Központot), valamint a kiváló minőségű programokkal működő, 2020-tól már jelentős forrásokat felhasználó alapítványt, a Mathias Corvinus Collegiumot. A civil kezdeményezések mellett jelentős, a tehetségsegítést célzó vállalkozói, vállalati támogatás is megjelent – társadalmi felelősségvállalás keretében. A társadalmi népszerűsége reagálva és az értékelvű műsorkészítési szempontokat érvényesítve 2013 óta a médiában is nagy számban megjelentek a tehetségbarát riportok, műsorok, cikkek. Sőt, az intézményi tehetséggondozást és a szülői gondoskodás szándékát érzékelve a tehetségfejlesztés természetesen megjelent az üzleti vállalkozások termékei, szolgáltatásai között is.

Ahogy említettük, a Nemzeti Tehetség Program fontos eleme az ún. „egyházi” 1%-os adófelajánlás, és az erre alapozott NTP-pályázati rendszer. Visszatérő bizalommal mintegy 280-350 ezer fő állampolgár ajánlja fel támogatását a nemzeti ügyként aposztrofált program javára. Az Országgyűlés által 2015 óta (évente körülbelül a duplájára) kiegészített keret összege több mint 3mrd forint egy-egy tanévben. A kormányzati elkötelezettséget jelzi az a tény is, hogy 2014-től az EMMI-ben főosztályi szintű koordinációval gondozzák a Nemzeti Tehetség Program teendőit. Az NTP-pályázatok kiírásai a tehetséggondozás komplex szemléletét tükrözik, a célok és célterületek között szerepelnek például a következők: különféle tehetségterületi fejlesztések, ösztöndíjak, versenyek, felnőttképzések, segítő elismerések (Bonis Bona), segítő szervezetek, rendszerek támogatása, nemzetközi kapcsolatépítés stb. A nemzetpolitikai szándékot jelzi, hogy a pályázatok elérhetők a határon túli magyar intézmények és fiatalok számára is.

A Matehetsz immár tíz éve valósít meg tehetségsegítő programokat az NTP-pályázatok támogatásával és Európai Unió fejlesztési projektek keretében. Az állami és civil együttműködés emblematikus szereplőjeként korszerű szempontok szerint és komoly volumenben valósított meg programokat. Néhány szám példaképpen: 60 ezer gyermek, tanuló csoportos fejlesztése; 8 ezer fő egyéni támogatása (utazás, mentorálás, ösztöndíj, tutorálás); 600m forint ösztöndíjtámogatás tanulóknak; gyerekeknek; 27 ezer pedagógus továbbképzési résztvevő; a szakirodalom terén 41 szakkönyv, 23 tanulmányfüzet, 1 kézikönyv online és papíralapú megjelentetése. A Matehetsz munkájának komoly elismerése a 2020 szeptemberében megkötött stratégiai partnerségi megállapodás, amivel Magyarország Kormánya immár egy

írásos dokumentum keretével is rögzítve bevonta a Matehetsz munkatársait a tehetségsegítéssel kapcsolatos jogszabályi egyeztetésekbe és döntéshozatali eljárásokba. A civil oldal elkötelezett állami támogatását emellett megtisztelő módon kifejezi az a tény is, hogy a Matehetsz 293m forint támogatást kapott egy önálló tulajdonú székhely kialakítása érdekében: a nemrég felavatott Matehetsz Tehetségházzal több hírcsatorna is beszámolt.

A Nemzeti Tehetség Program jelentős eredménye tehát a megvalósító intézmények és szervezetek gyarapodó száma és erősödő tevékenysége. A Kárpát-medence tehetségállományában (a tehetség.hu oldalon található tehetségterképben is látható módon) a Matehetsz mintegy 1400 tehetségpontja és 70 tehetségsegítő tanácsa mellett (a Nemzeti Tehettségközpont által működtetett) 31 Minősített Tehetséggondozó Műhely is elérhető, olvasható mintegy 300 tehetséggondozó jó gyakorlat leírása, továbbá a térképben keresztül is elérhetők a pedagógiai szakszolgálatok is, amelyek (2013-tól kezdődően fokozatosan kialakítva tevékenységeiket) a köznevelés központi finanszírozása keretében szintén működtetnek tehetséggondozó szolgáltatásokat. Fontos eredmény, hogy az immár 20 éves Arany János Tehetséggondozó Programok rendszere folyamatosan, magas színvonalon, a Nemzeti Tehetség Programmal több ponton is együttműködve segít tanévenként újabb és újabb 3000 fő becsatlakozó tanulót. A Matehetsz által megjelentetett publikációk természetesen csak kis részét képezik az eltelt években megjelent szakirodalomnak. A tehetséggondozás minőségi javítása érdekében a Nemzeti Tehetség Központ és más szereplők kiadásában sorra jelennek meg – szakemberek, pedagógusok, szülők, döntéshozók számára hasznos – kutatási eredmények, népszerűsítő kiadványok. A „szakmai elméleti muníció” terén talán mérföldkőnek is tekinthető, hogy az online publikációt követően 2020-ban immár papíralapú kötetben is elérhető „A tehetség kézikönyve”, 30 szakember kétévnnyi munkája, ami méltó szakmai összefoglalása a tehetségsegítés szakmai alapjainak, komplex szempontrendszerének, sokféle teendőjének. A Csermely Péter professzor által elindított, hálózatos alapműködésű magyar tehetségsegítő rendszer már a kezdetektől különleges elismerést kap Európában és a világ más tájain. Csermely Péter 2012 és 2020 között az Európai Tehetség Tanács elnökeként kezdeményezte egy európai tehetségsegítő hálózat kialakítását is: ennek eredményeként mára immár 25 tehetségközpont köré mintegy 400 EU-tehetségpont csoportosult. Ezzel tehát Magyarország egy figyelemre méltó módszertannal járult hozzá más nemzetek tehetséggondozásához – és ezzel együtt a hazánkról kialakítható pozitív képet is erősítette, valamint fontos körülmény az is, hogy a Kárpát-medence magyar szakemberei

és tehetséges fiataljai számára jelentős nemzetközi kapcsolatrendszer vált elérhetővé. A fentebb leírt eredmények új lehetőségeket mutatnak nekünk és további teendőket is kijelölnek számunkra. Mi lehet a célunk a következő években? Továbbra is az, hogy a tehetséges fiatalok érdekében egyre sűrűbbre szőjük a komplex társadalmi tehetségállományt. A tehetséget felismerő és segítő komplex rendszert fejlesztünk. Egyre szélesebb körben teret nyerjen a személyre szabott pedagógia és fejlesztés. Célunk lehet továbbá, hogy:

- a köznevelésben általánossá váljanak a projektek keretében kiérlelt, változatos formájú tehetségsegítő megoldások.
- A szakszolgálati aktivitás erősödjön.
- A tehetséggondozás pozitív társadalmi megítélése és a vállalati támogatás szakszerűbb, árnyaltabb legyen.
- A felsőoktatási tehetségsegítés személyre szabottabb legyen.
- A tanárképzés minősége, valamint a tanári pálya presztízse és elismertsége növekedjen.

Talán nem szerénytelenség, ha azt állítjuk, a Nemzeti Tehetség Program komoly eredményeket ért el az eltelt években, és a megvalósító szervezetek és kormánytisztviselők elkötelezettsége garancia a folytatáshoz is. Bízhatunk abban, hogy a megtapasztalt korszerű módszertanok mentén a tehetségprogramok a köznevelés és a felsőoktatás terén is általánossá válnak, implementálódnak. Bízhatunk abban is, hogy az NTP-pályázatok éves rendje egyre stabilabb lesz, és a szükséges szakmai finomhangolások is megtörténnek. És bízhatunk abban is, hogy a 2021-2027-es Európai Unió fejlesztési időszakban lehetőségünk lesz új tehetségtámogató tevékenységek megvalósítására. A Matehetsz és a Nemzeti Tehetség Központ munkatársai dolgoznak a szakmai terveken. A Magyar Tehetséggondozó Társaság szeptemberi konferenciájának több előadása is két, a hazai és nemzetközi tehetségsegítés szempontjából meghatározó személy munkásságának felidézését, ismertetését célozta. Ehhez igazodva ez az előadás is csak azzal a megfellebbezhetetlen kijelentéssel zárulhat, hogy a Nemzeti Tehetség Program itt vázolt eredményei nem jöhettek volna létre Franz Josef Mönks és Czeizel Endre professzorok munkássága nélkül. És a jelen céljaink, terveink sem lennének hitelesek az általuk lefektetett szakmai alapok elismerése nélkül.

*A szerző
a Matehetsz ügyvezető elnöke*

„Megfelelő hozzáállás, alázat, megbízhatóság, akarat – azaz kökemény munka – nélkül nincs igazi siker.”

Miller Zoltán színész és énekes

Nyomtatásban is megjelent: A tehetség kézikönyve

„A kézikönyv a jó gyakorlatok sokaságát mutatja be. Ezekkel a magyar tehetségmozgalom nagyban gazdagítja Európa és a világ Tehetségsegítő közösségét. Szívvel gratulálok a szerzőknek, a magyar tehetséggondozásban dolgozó sok – sok tízezer elkötelezett pedagógusnak, mentoroknak és segítőknek, valamint a Matehetsznek, hogy mindezt az aktivitást a kézikönyvvel is igen jól demonstrálhatóan összefogja immár több mint egy évtizede!”

Csermely Péter

A Tehetség folyóirat 2020. I. számában egy évvel ezelőtt adtunk hírt A tehetség kézikönyve elektronikus megjelenéséről *Mindezt a tehetségért – a tehetségről mindent, illetve A tehetség kézikönyve* címmel. Azóta számtalan szakember és érdeklődő letöltötte vagy böngészte az interneten ingyenesen hozzáférhető kiadványt. A lehetőség most is adott a <https://tehetseg.hu/tehetseg-kezikonyve> címen. Korszerű és gyors az on-line megoldás, de egy kézikönyv esetében fontosnak éreztük a hagyományos megjelenési módot is, így aztán, ígéretünkhöz híven a könyv idén szeptember elején nyomtatott formában, kézbevehető kötetként is elérhetővé vált!

Az elektronikus változatokban elérhető praktikus kereső funkciót nyomtatásban a rendszerezett tartalomjegyzék, valamint a könyv végén olvasható „Kulcsszavak jegyzéke” helyettesíti.

A könyv elektronikus verziójában igyekeztünk minden hasznos hivatkozást a szövegbe illesztve, azonnal elérhetővé tenni, hogy a további kutatómunkát megkönnyítsük. A papíralapú könyvben azonban ez a több mint 600 link elvesztette szerepét, sőt kifejezetten zavaró lett volna, így ezek megjelenése alapos átgondolást igényelt. A könyv szerkesztője, Szabó Zsuzsa az alábbi elvek alapján módosította azok megjelenését a szerzőkkel egyeztetve:

- A fejezetek végén található *Irodalom* kiegészült az *Internetes források* című résszel.
- Bizonyos helyeken az internetes források számozottan kerültek feltüntetésre a szövegben, és a sorszám alapján egy *Internetes irodalom* című listában kerültek részletezésre.
- A szövegen belüli, rövidebb, ismertebb linkek, mint pl. a www.tehetseg.hu megmaradtak mindenütt, dőlt betűs kiemeléssel.

A kötet megjelenését és ingyenes terjesztését a Nemzeti Tehetség Program NTP-HTSZ-M-19 és NTP-HTSZ-M-20, valamint a Tehetségek Magyarországa Program EFOP 3.2.1-15-2016-00001 kódjelű pályázatai támogatták. Ennek köszönhetően ingyenesen tudtuk eljuttatni a könyv egy-egy

A tehetség kézikönyve című szakönyv a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (Matehetsz) tíz éves működése során kutatott és felhasznált szakmai anyag összesített közzététele, elsősorban pedagógusok, tehetségsegítő szakemberek, szülők számára. A kiadvány harminc szerző két éven át tartó munkájának eredménye, a szerkesztőbizottságot dr. Balogh László, dr. Polonkai Mária, prof. dr. Révész György, Bajor Péter és Bucsi Szabó Zsolt alkották. A nyomtatott könyv esetében még nagyobb jelentősége van a Czákó Zsolt, grafikus által tervezett tipográfiának, amely könnyebben áttekinthetővé és követhetővé teszi a csaknem 800 oldal terjedelmű szakkönyvet.

A kötet megjelenését és ingyenes terjesztését a Nemzeti Tehetség Program NTP-HTSZ-M-19 és NTP-HTSZ-M-20, valamint a Tehetségek Magyarországa Program EFOP 3.2.1-15-2016-00001 kódjelű pályázatai támogatták. Ennek köszönhetően ingyenesen tudtuk eljuttatni a könyv egy-egy

példányát az igénylő tehetségpontotok, tehetségsegítő tanácsok, illetve egyéb intézmények képviselőinek, valamint szakmai rendezvények résztvevőinek. A könyv a Könyvtárellátó Nonprofit Kft. közreműködésével elérhető lesz városi és egyetemi könyvtárakban is.

Amennyiben az Önök intézménye, cége, szervezete még nem értesült a könyv ingyenes megrendelésének lehetőségéről, írjon a kezikonyv@tehetseg.hu e-mail címre. A kiadvánnyal kapcsolatos kérdéseiket, észrevételeiket is szívesen fogadjuk.

Stratégiai partnerség

Morvai Hajnalka

2020. szeptember 4-én, a Matehetsz Tehetségház átadási ünnepségének keretében az EMMI és a Matehetsz stratégiai partnerségi megállapodást kötött. A tehetséggondozás érdekében kötött **megállapodás** kifejezi az eltelt 10 év sikeres közös munkájának elismerését, a következő évek együttműködésének is új keretet ad. A megállapodással a Kormány meghívja a Matehetsz szakembereit a hazai tehetségfejlesztéssel kapcsolatos döntések előkészítő konzultációira, egyeztetéseire, a Matehetsz részt vehet a tehetséggondozással kapcsolatos jogszabályok előkészítésében, módosításában, felülvizsgálatában. Ezzel az együttműködéssel a Kormány – 2020 októberétől immár a Miniszterelnökséghez tartozó Nemzeti Tehetség Program megvalósulása érdekében – az eddigieknél szorosabb szakmai kapcsolatot hoz létre a Matehetsz és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács tagszervezeteivel, a Kárpát-medence mintegy 1400 tehetségpontjával, valamint a Szövetség programjainak megvalósításában közvetlenül közreműködő mintegy 200 pedagógussal, szakemberrel.

Az átadási eseményen **Novák Katalin** család- és ifjúságügyért felelős államtitkár (2020. október 1-től családokért felelős tárca nélküli miniszter) elmondta: a kormány a szövetséggel tíz éve működik együtt, a megállapodás azt jelképezi, hogy valódi szövetséget kötnek a magyar fiatalok, tehetségek felkarolásáért, segítségért. Az államtitkár szerint Magyarország gazdag ország, ha azt nézzük, hány tehetség van az országban. A tehetségek támogatása befektetés a jövőbe: mindannyiunk közös érdeke, hogy a tehetségek a lehető legtöbbre vigyék – hangsúlyozta, majd hozzátette: a Nemzeti Tehetség Program pályázataira jövőre mintegy 3,6 milliárd forint keretösszeg áll rendelkezésre.

Dr. Balogh László, a Matehetsz elnöke köszöntőjében azt hangsúlyozta, hogy a Tehetségház átadását és a stratégiai megállapodás aláírását követően a Matehetsz munkatársai még nagyobb lendülettel szolgálják majd a magyar tehetségek segítését.

*A szerző
a Matehetsz vezető szakmai koordinátora*

Székházat kapott a Matehetsz

2020. szeptember 4-én ünnepélyes keretek között adták át a Matehetsz önálló tulajdonú székházát, a Tehetségházat. Az újonnan kialakított épület innovatív irodai és tanulási környezete lehetővé teszi, hogy a Matehetsz – mint hazai és EU-s támogatású projekteket megvalósító közhasznú egyesület – segítő tevékenységét állandó székhelyről, korszerű infrastruktúrával végezze.

A Matehetsz Tehetségház beruházási folyamata még 2017-ben indult. A hazai építőipar progresszív fejlődése közben történt áremelkedések miatt a Nemzeti Tehetség Program keretében Magyarország Kormányától kapott 255 millió forint ingatlanfejlesztési támogatást az EMMI 38 millió forinttal megemelte. A támogatás felhasználásának első lépése az alapingatlan megvásárlása volt a budapesti XI. kerület Budaörsi út 119/b szám alatt, ezt követhette a kismértékű bővítés és felújítás, valamint az akadálymentes használat biztosítása, a korszerű irodai és fejlesztési környezet kialakítása. A 450 m²-es hasznos területű épület fő funkciói:

1. Irodai helyet ad a Nemzeti Tehetség Program és az EU-s fejlesztések projektjeinek.
2. Korszerű helyet kap a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, az ennek a jogi és operatív képviselétét ellátó Matehetsz és a Matehetsz két szervezeti egysége, a Kárpát-medencei tehetségálózatot koordináló Nemzeti Tehetségpont, valamint az európai tehetségálózat (ETSN) zászlóshajójaként működő Budapesti Európai Tehetségközpont.
3. Négy helyiségben lehetőséget biztosít kiscsoportos tanulói fejlesztésekhez, illetve szakemberek számára műhelybeszélgetésekhez.
4. A fentiek mellett a ház nyitott bárki számára, aki a tehetséggondozással kapcsolatosan érdeklődik: a Tehetségház szülők, nagyszülők és fiatalok számára tájékoztatással, tanácsadással és a tehetségsegítő programokba történő bevonás lehetőségével is rendelkezésére áll.

A Tehetségház átadásának szimbolikus jeleként Novák Katalin család- és ifjúságügyért felelős államtitkár (2020. október 1-től családokért felelős tárca nélküli miniszter) vágta át a nemzeti színű szalagot. Az ünnepélyes eseményen a szövetség nevében Dr. Balogh László mellett Dr. Polonkai Mária, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke és Bajor Péter ügyvezető elnök vették át a házat. Az átadáson jelen volt a Matehetsz különféle tehetségsegítő tevékenységeinek néhány résztvevője is, akik jelképesen szintén birtokba vették az épületet:

- a támogatást kapott tanulókat, tutoráltakat Nagy Anna Zsófia, Magyar Zsombor, Kósa Mihály, Muraközi Vince képviselték,
- a tutor segítő szakembereket Tóthné Zsoldos Éva és Molnár Andrea tutorok,
- Dr. Bényei Éva azokat a felnőtt fiatalokat képviselte, akik a korábbi „támogatott tehetség” szerepét követően immár junior mentorként vesznek részt a programokban,
- a Matehetsz önkéntes mentorai nevében Vásárhelyi Tamás, az MTVA riportere volt jelen, aki egyúttal a sajtóesemény moderátora is volt.
- Szántó Judit képviselte a Matehetsz tehetségálózatát koordináló Nemzeti Tehetségpontot, Fuszek Csilla a Budapesti EU-tehetségálózatot,
- Dr. Szendrő Péter professzor és Dr. Pakucs János, a Matehetsz és az NTT alelnökei pedig az elnökséget és tag-szervezeteket képviselték.

Az ünnepségen jelen volt Czákó Zsolt nemzetközi hírvizuális szakember is, aki a Tehetségház homlokzati díszítő elemeit tervezte.

A Magyar Tehetséggondozó Társaság „Tehetségekért” kitűző és emléklap 2020. évi kitüntetettje: Tóth Ilona

„A rendészeti területen tehetséges fiatal

*motiváltsága, személyiségvonásai hozzájárulnak a magas szintű
hivatásgyakorláshoz, és a kiegyensúlyozott egyéni életvitelhez.”*

A tanító, gyógypedagógus, mérés-értékelés mestertanára végzettségű, a Miskolci Rendészeti Szakközépiskola (ma Miskolci Rendvédelmi Technikum) volt minőségbiztosítási kiemelt főelőadója, az Észak-magyarországi Rendészeti Tehetségsegítő Tanács (ÉReTT) alapító tagja, a Magyar Tehetséggondozó Társaság adatvédelmi felelőse, a Miskolci Egyetem Btk. Tanárképző Intézet külső munkatársa, környezetében köztisztelőben álló személy, a tehetséggondozás terén elismert szakember. Innovatív személyiség, publikál, előadásokat tart, aktívan vesz részt tehetséggondozással kapcsolatos szakmai anyagok kidolgozásában, kutatásokban. Különösen az érettségi utáni rendészet képzésben tett sokat e speciális területen a tehetségesek felismerése és gondozása terén. Tagja volt annak a munkacsoportnak, amely kidolgozta a „Kompetencia mérések a rendészeti képzésben a tehetséggondozás érdekében” című projektet, melynek programja bekerült a Matehetsz jó gyakorlatok adatbázisába.

2005-ben került a Sátoraljaújhegyi Deák Úti Általános Iskola és Speciális Szakiskola igazgatói/vezetői munkaköréből a B-A-Z megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati Intézethez az *Egységes Pedagógiai Szakszolgálat intézményegység szakmai vezetésére*. E munkakörében a feladatok tervezése, szervezése, koordinálása, ellenőrzése, értékelése volt a feladatköre, elsősorban a 0-5 éves életkorú kisgyermek korai fejlesztésének és gondozásának megyei koordinálása.

2007-től tagja a Magyar Tehetséggondozó Társaságnak.

2009 – 2014 között szakértőként vett részt az NTP pályázatok szakmai véleményezésében.

2010-ben pályázat útján került a Miskolci Rendészeti Szakközépiskolába minőségbiztosítási kiemelt főelőadó munkakörbe. Összetett sokrétű feladatai között szerepelt az intézmény Komplex Tehetséggondozó Programjának, tehetséggondozó munkájának összehangolása, a tehetséggondozás intézményi szintű koordinálása, a hallgatói kompetencia mérések irányítása, feldolgozása és elemzése.

Több tehetségtémájú előadást tartott hazai és nemzetközi konferenciákon és több írása is megjelent tehetségtémában:

- A tehetséggondozás speciális formái a rendészeti képzésben.
- Tehetséggondozás a Miskolci Rendészeti Szakközépiskola képzési rendszerében.
- A kompetenciamérések rendszere a Miskolci Rendészeti Szakközépiskolában.

Közreműködött az ÉReTT létrehozásában, annak megalakulása óta titkára. Egyik kidolgozója az ÉReTT Tehetséggondozó Programjának. Több tehetségpont megalakításához nyújtott szakmai segítséget.

Pedagógusok, szakoktatók, valamint tehetséges fiatalok számára folyamatosan szervez programokat (szakmai fórumok, jó gyakorlatok gyűjtése, tehetséges

fiatalokat kereső programok, fiatalok találkozója). 2020-tól tutori feladatokat lát el a Matehetsz megbízásából.

***Ó, tehetség! Te csodálatos szikra az ember lelkében.
Te csoda, aki csak akkor ébred fel,
mikor a pillanatod elkövetkezik!***

*Jászai Mari (1850-1926) színművész, a Nemzeti Színház örökös tagja,
az egyik legnagyobb magyar tragika; színiakadémiai tanár.*

A Magyar Tehetséggondozó Társaság Elismerő Oklevelével kitüntetettje: Budapest XVII. Kerületi Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium

(Kivonat a MTT Elismerő Oklevelének adományozási előterjesztéséből)

Székhelye: 1174 Budapest, Széchenyi u. 1-7., vezetőjének neve: Farkas György. Az intézményben 1993 szeptemberétől indult a nyolcévfolyamos gimnáziumi oktatás. A nagyobb részt saját fejlesztésű tantervi program középpontjába a tehetséggondozás került. A korszerű elméleti és módszertani alapokra épülő komplex tehetséggondozó program kialakításában, bevezetésében nagy szerepet kapott a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Pedagógiai- Pszichológiai Tanszéke, s intenzív kapcsolat alakult ki a program kezdete óta az Európai Tehetségsegítő Tanáccsal (European Council for High Ability), személy szerint annak sok éven át funkcionáló vezetőjével, F.J. Mönks professzorral.

Főbb szakmai elemei a komplex programnak a következők. A regionális szintű tehetségonosításban vállalt feladat a minden év őszi megrendezett komplex tehetséggondozó verseny, melyre a

kollégák koordinálnak. A mérések eredményeit az osztályfőnökök, az osztályban tanító tanárok csoportjai, valamint a szülők is hasznosíthatják. A komplex tehetséggondozó program bevezetése óta a gimnázium presztízse folyamatosan emelkedik. Számos mutató (kompetenciamérések érettségi- és versenyeredmények) mellett az is bizonyítja a fenti állítást, hogy az utóbbi nyolc évben a Balassi rendre bekerült a „100 legjobb gimnázium” mezőnyébe, ennek első harmadában végzett többször is.

XVII. kerület és a környező kerületek, települések 4. osztályos kisiskolásai jelentkezhetnek. A gimnáziumba bekerülő tanulók tehetségonosítása is folyamatba épített: a diákok a különféle programokba ennek alapján kerülnek be. Az iskolai tehetséggondozás legfontosabb szerkezeti elemei a '90-es években alakultak ki. Ezek közül a differenciálást lehetővé tevő tantárgyi tehetséggondozó csoportok (7 – 10. évfolyam), a továbbtanulási irányt figyelembe vevő fakultációk (11-12. évfolyam), az érdeklődési körnek megfelelő szakkörök, a kiemelt tehetségek fejlesztését szolgáló mentori program több mint két évtizede működik sikeresen. A tehetség-tanácsadást szolgálja az ún. hatásvizsgálati program (5 – 12. évfolyamon), melyet az iskolapszichológus közreműködésével zömmel az ECHA-diplomás pedagógus

Széleskörű együttműködést alakított ki az intézmény más tehetséggondozó szervezetekkel: Magyar Tehetséggondozó Társaság, MATEHETSZ. A gimnázium 2011-ben lett Regisztrált Tehetségpont, 2015-től Akkreditált Kiváló Tehetségpont. Ilyen minőségében Rákosmente tehetségprogramjainak egyik kiemelt koordinátora, több közösen megvalósított tehetségprojekt témavezetője. Rendszeresen sikerrel pályázik a Nemzeti Tehetség Program kiírásaira is. 2016-ban a gimnázium elnyerte az Európai Tehetségpont címet. 2017-től a Gimnázium Minősített Tehetséggondozó Műhely címet is viseli. Mindezek alapján méltó az intézmény a MTT Elismerő Oklevelének elnyerésére.

A Magyar Tehetséggondozó Társaság Elismerő Oklevelével kitüntetettje: Arany János Tehetséggondozó Program (AJTP) Intézményeinek Egyesülete (AJTPIE)

Az Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete megalapításának ideje 2000. október 31. Megalapításának célja: az Egyesületet az AJTP-ban közreműködő 39 középfokú oktatási intézmény és kollégium hozta létre azzal a céllal, hogy segítse a Program szakmai fejlesztését, lássa el a Program működésével kapcsolatos egyeztetési és szervezési feladatokat, valamint biztosítsa annak szakmai érdekképviselését. A szervezet 2000. november 1. óta végez tehetséggondozással kapcsolatos tevékenységet. Legfontosabb feladatként a 14-19 éves fiatalok hátrányos helyzetből fakadó szociokulturális hátrányok csökkentése és felszámolása nevezhető meg.

Az Egyesület az alapítástól kezdve az AJTP-on belül vállalta a szakmai rendezvények-, továbbképzések- és konferenciák szervezését; a szakmai munkaközösségek működtetését; a hátránykompenzációs tehetségfejlesztéshez szükséges módszertani segítségnyújtás biztosítását; valamint a hazai és nemzetközi kapcsolatok kialakítását, fejlesztését.

lódása révén országos rendezvények aktív szereplőjeként igyekeznek nem csak a Program, hanem az egész magyar tehetséggondozás ügyét szolgálni.

Közhasznú szervezetként olyan feladatok elvégzésére is törekszik, mint a tudományos tevékenység és kutatás; nevelés-oktatás, képességfejlesztés, ismeretszerzés; hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, kulturális és sporttevékenységek szervezése.

Az AJTPIE megalakulása óta eltelt közel húsz év alatt a Program célkitűzéseinek megvalósítását elősegítő elképzelések eredményes képviselője mellett az AJTP Szakmai Tanácsadó Testületével együtt rendszeresen részt vesz a Programhoz köthető konferenciák, rendezvények és továbbképzések tartalmának kidolgozásában és szervezésében.

Az Egyesület a különböző szakmai szervezetek (MATEHETSZ, Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, MTT) munkájába történő bekapcsolás

Az Egyesületnek kiemelt szerepe van abban, hogy az elmúlt 20 év sikereinek köszönhetően mostanra az AJTP a honi tehetséggondozás zászlóshajójának számít. A Programban elért eredményekre, a fiatalok támogatásában elért kiemelkedő produktumokra már több alkalommal a nemzetközi tehetséggondozó szakmai-tudományos közösség is felfigyelt és igen pozitívan értékelte azt a különféle nemzetközi konferenciákon, workshopokon.

AZ ELNÖKSÉG KÖZGYŰLÉSI BESZÁMOLÓJA A MAGYAR TEHETSÉGGONDOZÓ TÁRSASÁG 2019. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Bevezetés

A beszámoló a hagyományokkal összhangban most is **öt nagy területet** ölel fel.

I. Szervezettség, taglétszám

II. Összefoglaló az Elnökség és a Közgyűlés üléseiről

III. A tartalmi munka főbb elemei, eredményei

IV. Gazdálkodási tájékoztató

V. A 2020. év főbb feladatai

I. SZERVEZETTSÉG, TAGLÉTSZÁM

Szénási Istvánné titkárunk a vonatkozó MTT- dokumentumokat 2016-ban áttanulmányozta, s ez alapján azonosítottunk több mint 300 szakembert, akik évek óta közreműködtek a MTT tevékenységében. Ez a létszám 2019-re tovább nőtt, mivel 2017-ben 7, 2018-ban 10, 2019-ben pedig 31 új tag nyert felvételt Társaságunkba. A legfrissebb helyzet tisztázása céljából 2019-ben az Elnökség indított egy adatmegújítási programot adatkezelési koordinátorunk, Tóth Ilona vezetésével. Eddig megközelítőleg 150 tagról van friss információnk. Még egy próbálkozást teszünk a közeljövőben további adatlapok begyűjtésére, ezt követően az Elnökség napirendre tűzi, hogy gyakorlatilag kit tekinthetünk valójában MTT- tagnak a három és félszáz nyilvántartottból.

II. ÖSSZEFOGLALÓ AZ ELNÖKSÉG ÉS A KÖZGYŰLÉS ÜLÉSEIRŐL

Az **Elnökség négy alkalommal ülésezett**. Ezek az üléseken az Alapszabályból fakadó napirendek szerepeltek. Összesen **20 fő napirend volt az elnökségi üléseken**. Ezek közül a **következőkben csak a legfontosabbakat emeljük ki**, amelyek jelzik az Elnökség elmúlt évi értekezleteinek bázis-elemeit. – A 2019. évi Közgyűlés előkészítése. – Az Elnökség Közgyűlés elé terjesztendő beszámolója a 2018. év munkájáról, gazdálkodási beszámoló, a MTT közhasznúsági jelentése. – A MTT 2019. szeptemberi Jubileumi Országos Konferenciájának előkészítése. – A Magyar Tehetséggyonozó Társaság „Adatvédelmi tájékoztatója”. – A Magyar Tehetséggyonozó Társaság „Adatvédelmi tájékoztatója”- hoz kapcsolódó „Belső szabályzat” megtárgyalása. – A MTT NEA - pályázata. – A MTT és a LIONS Clubok együttműködésének eredményei. – Új szekciók megalapítása. – A MTT - Honlap tárhely-problémái. – A MTT - Hírlevél problémaköre. – A „Tehetségeért” MTT - kitüntetés odaítélése. – Tehetséggyonozó intézmények, szervezetek kiemelkedő munkájának elismerésére a „MTT Elismerő Oklevele” kitüntetés odaítélése. – Új tagok felvétele.

Az elnökségi üléseken az elmúlt évben **20 határozatot hoztunk**. Ezek közül 7 a MTT Adatkezelési tájékoztatójához kapcsolódik, ez is mutatja, hogy az elmúlt évben ennek megalkotása jelentette a legnagyobb feladatot. Munkánkat külső jogi szakértő közreműködésével végeztük, ezúton is köszönve Kormos Dénes elnökségi tagnak közbenjárását az ügy érdekében, valamint aktív **részvételét az egész „cso-**

mag” feladatainak megoldásában. A legfontosabb elemei a következők voltak e munkának: adatkezelési koordinátorként felkérte és megbízta az Elnökség Tóth Ilona tagtársunkat az ezzel kapcsolatos feladatok elvégzésére, ő az Elnökség munkájában állandó meghívottként folyamatosan részt vesz 2019 szeptemberétől, s feladatait nagyon hatékonyan oldja meg; idejében felkerült a Honlapunkra az „Adatvédelmi tájékoztató”; kidolgoztuk az adatvédelemmel kapcsolatos belső munkamegosztás feladatrendszerét, eljárásrendjét. Minden határozatunk nyilvános, ezek a Honlapunkon évekre visszamenően elérhetők a „Határozatok” rovatban.

A **Közgyűlés megtartotta szokásos évi rendes ülést**. Ezen a következő napirendek szerepeltek: – Az Elnökség beszámolója a MTT 2018. évben végzett szakmai munkájáról. – A Társaság 2018. évi gazdálkodási beszámolója. – A MTT közhasznúsági jelentésének elfogadása. – Egyebek. A Közgyűlés elfogadta a MTT 2018. évi szakmai és gazdálkodási munkájáról az elnökségi beszámolót, majd határozatban rögzítette a 2019. évi főbb feladatokat, s ugyancsak elfogadta a közhasznúsági jelentést.

III. A TARTALMI MUNKA FŐBB ELEMEI, EREDMÉNYEI

A Magyar Tehetséggyonozó Társaság fő célja, *„hogy önszerveződő cselekvések összegzésével valósítsa meg a lehetőségéig a széles merítésű tehetség felismerést, - kibontakoztatást és gondozást úgy, hogy egyetlen magyar támogatónak sem kötelezi el magát kizárólagosan”*. (2017. május 20-án módosított Alapszabály) Ennek keretében 2019-ben a következő átfogó programok álltak munkánk középpontjában.

- Fórumot teremteni a különböző fejlesztő elméletek, módszerek és gyakorlatok számára, a korszerű tehetséggyonozás szemléletét terjeszteni.
- Intenzíven együttműködni az oktatási, közművelődési, egyházi intézményekkel, ezek fenntartóival, tehetséggyonozó társszervezetekkel.

Az alábbiakban elvégezzük ezek legfontosabb elemeinek összegzését.

III.1. Fórumot teremtettünk folyamatosan a különböző fejlesztő elméletek, módszerek és gyakorlatok számára, a korszerű tehetséggyonozás terjesztésére

Ehhez a munkához a főbb keretek a következők jelentették: szakmai konferenciáink, szekcióink tevékenysége, kommunikációs eszköztárunk. Ebben a tagolásban adunk összefoglalót a fenti célhoz kapcsolódó 2019. évi tevékenységünkről.

III.1.1. Országos és regionális konferenciáink 2019-ben

Szakmai konferenciáinknak jelentős hagyománya alakult ki megalakulásunk óta: minden évben rendezünk egy országos konferenciát, s ezen kívül további regionális konferenciákat is szervezünk, így volt ez az elmúlt évben is.

III.1.1.1. A TT jubileumi, 30. Országos Konferenciája

2019. szeptember 20-21-én Egerben, a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban került megrendezésre. Széleskörű összefogással készítettük elő a konferenciát: az Egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium mellett Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata, az Egri Katolikus Főegyházmegye, az Eszterházy Károly Egyetem, az Egri Tankerületi Központ, valamint a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége közreműködésével jött létre a nagyívű rendezvény. Dr. Illés Boglárka, az Emberi Erőforrások Minisztériumának helyettes-államtitkára „A Nemzeti Tehetség Program eredményei, helyzete” című előadásával nyitotta meg a konferenciát az Eszterházy Károly Egyetem Főépületének Dísztermében, méltatva a MTT jelentőségét a hazai tehetséggondozás fejlesztésében. Helyettes-államtitkár Asszony megnyitóját követően többet köszöntötték a 30. születésnapját ünneplő Magyar Tehetséggondozó Társaságot. Habis László, Eger Megyei Jogú Város polgármestere, dr. Liptai Kálmán, az Eszterházy Károly Egyetem rektora, Ballagó Zoltán, az Egri Tankerületi Központ igazgatója, dr. Csermely Péter, a European Council for High Ability elnöke levélben küldte el munkánk értékelését, Boronkay Gusztáv és Dr. Chrabák László, a LIONS Clubok Magyarországi Szövetségének kormányzója és prokormányzója, Bajor Péter, a Matehetsz és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács ügyvezető elnöke, Tóth Tamás, az Arany János Tehetséggondozó Program Intézmények Egyesületének elnöke, valamint F. J. Mönks, a European Council for High Ability (ECHA) örökös elnöke kívántak további sikereket Társaságunknak. Az ezt követő előadások középpontjában a MTT elmúlt öt évben végzett munkájának bemutatása állt: dr. Balogh László, dr. Polonkai Mária, Turi Katalin, Sarka Ferenc idézték fel a közelmúlt tevékenységrendszerét. Ezt követően a konferencia megrendezésében közreműködő társintézmények tehetséggondozó munkájáról hallottunk előadásokat. Dr. Németh Zoltán, az Egri Főegyházmegye Oktatási Osztályának vezetője „Tehetséggondozás az Egri Főegyházmegye iskoláiban” címmel számolt be a Katolikus Egyház régióban elért eredményeiről. Dr. K. Nagy Emese, az Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar dékánja „Pedagógusképzés és tehetséggondozás” címmel vezetett át bennünket a felsőoktatási tehetséggondozás sokszínűségébe. Gönczi Sándor igazgató úr pedig „Az Egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium tehetséggondozó tevékenységének bemutatása” címmel vázolta az intézmény tehetséggondozásban elért csodálatos eredményeit. A Plenáris ülés ECHA – Diplomák és MTT – kitüntetések átadásával zárult. A Magyar Tehetséggondozó Társaság „Tehetségekért” kitüntetését Demarcsek Zsuzsa, a nyíregyházi VLAMI igazgatója és Györiné Csomó Ildikó, a Matehetsz alprogramvezetője vehette át ebben az évben. Az Egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium pedig a MTT Kitüntető Oklevelét nyerte el sokéves kiemelkedő tehetséggondozó tevékenységéért, a kitüntetését Gönczi Sándor igazgató úr vette át – az emelkedett ünnepi hangulatban. A második napon a MTT több szekciója mutatta be munkásságát – a szekcióelnökök koordinálásában. Összesen több mint harminc prezentáció bizonyította a MTT szekcióinak sokszínű tehetséggondozó munkáját. Az előbbieket kiegészítéseként az ünnepi hangulatot még magasabbra eme-

lő programok is szerepeltek a konferencián: az első nap a Szilágyi Erzsébet Gimnázium diákjai profi színi előadással szórakoztatták a résztvevőket, a második nap a konferenciát Eger város néhány kiemelkedő értékének megtekintése zárta. Összességében maximális elismeréssel kell szólnunk a Jubileumi Konferenciáról: a programok – a rendező intézmények, szervezetek lelkiismeretes előkészítő munkájának köszönhetően – az első pillanattól kezdve példásan zajlottak, lenyűgöző társas légkörben, az ünnepi eseménnyel összhangban levő emelkedett hangulatban. A Magyar Tehetséggondozó Társaság nevében ezúton is köszönetünket fejezzük ki az előkészítésben és a lebonyolításban szerepet vállaló minden intézménynek és szervezetnek, valamint azoknak a vezetőknek külön is, akik vállalták a személyes szereplést is a konferencia plenáris ülésének programjában. Kiemelten köszönjük a Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium vezetőjének, Gönczi Sándor igazgató úrnak, valamint az Iskola Tanárainak, Dolgozóinak, Diákjainak fáradozását a konferencia előkészítésében és lebonyolításában! **(További részletek a konferenciáról a MTT - Honlapon (www.match.hu) és a Tehetség folyóirat 2019. 3-4. összevont számában található.)**

III.1.1.2. Regionális konferenciáit 2019-ben két alkalommal rendeztünk

Az egyiket 2019. április 11-12-én, Szerencsen és Mádton tartottuk meg, több mint háromszáz résztvevővel. A „Kelet-magyarországi Tehetséggondozó Konferenciát” a MTT Kelet-magyarországi Szekciója, a Szerencsi Tankerületi Központ, a mádi Koroknay Dániel Tehetséggondozó Általános Iskola, a Debreceni Egyetem Pedagógiai- Pszichológiai Tanszéke és a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége közösen szervezte. Szakmailag kimagasló értéket jelentettek Koncz Ferenc országgyűlési képviselő úrnak, a felszólaló államtitkároknak, helyettes államtitkároknak, valamint a Klebelsberg Központ elnökének, Hajnal Gabriella miniszteri biztosnak elhangzott előadásai a nemzeti tehetséggondozás továbbfejlesztésének jelen és jövőbeli terveiről. Szabó Árpádnak, a Szerencsi Tankerületi Központ igazgatójának előadásában a Régió tehetséggondozó munkájának hagyományairól, jelenéről és fejlesztésének terveiről kaptunk értékes információkat. Toplenszkiné Csengeri Anikó Igazgató Asszony előadásából megismerhettük a Koroknay Dániel Tehetséggondozó Általános Iskola komplex tevékenységrendszerét. A Tankerülethez tartozó további iskolák tehetséggondozásának gazdag múltjáról, jelenéről, valamint a jövő terveiről is hallhattunk ezen intézmények vezetőinek előadásában. Ezúton is köszönetet mondunk minden szervezésben közreműködőnek, előadónak, résztvevőnek, támogatónak a sikeres konferencia lebonyolításában vállalt szerepéért. **(További részletek olvashatók a Tehetség 2019.2. számában e konferenciáról.)**

2019. május 10-11-én, Nyíregyházán dr. Szilágyiné Pálkövi Mária alapítványi elnök irányításával megrendezésre került egy nagy hagyományokkal bíró zenei tehetséggondozó konferencia is. Rendezői voltak: a Fiatal Tehetségekért Alapítvány, a Konzonancia Regionális Zenei Tehetségsegítő Tanács, a Magyar Tehetséggondozó Társaság Kelet – magyarországi Szekciója. A helyszínt a Szent Atanáz

Görögkatolikus Hittudományi Főiskola biztosította. Nagy érdeklődés övezte a programot, s a szokásos kitűnő szakmai és társas élményt jelentett. Köszönet mindezt ezúton is a főrendező, Pálkövi Máriának, az Alapítvány elnökének!

III.1.2. Szekciók működése a MTT - ben

A gyakorlati tehetségfejlesztő munka legfőbb kereteit a szekciók tevékenysége jelenti a MTT megalakulása óta. Vannak hagyományosan aktívan szerepet vállaló szekcióink, ezek a legrégebben működők: a Nyugat-dunántúli, a Kelet-magyarországi, a Kémiai és környezetvédelmi, valamint a Felsőoktatási szekciók. Ezek mellett a később **indult Tanítói, Óvodai és Dél-dunántúli** is dinamikusan fejlődik, s jó hír, hogy 2019-ben két új szekció, a „LIONS Clubok Szekciója” valamint a „Digitalizáció és Innováció a Tehetséggondozásban Szekció” indította meg munkáját. Tudjuk, hogy vannak objektív akadályai is – a pedagógusok napjainkban alkalmazott munkarendjéből fakadóan – a szekcióprogramok (konferenciák, műhelyfoglalkozások, tapasztalatcserék, stb.) megszervezésének, ez a munka a szekcióvezetőktől a korábbiaktól is nagyobb erőfeszítést követel. Ugyanakkor az elmúlt évben a 30. Jubileumi MTT - Konferencián a szekciók által bemutatott több mint 30 prezentáció bizonyította, hogy a mai körülmények között is meg lehet találni a lehetőségeket a tehetségfejlesztő szakemberek szekciókban folyó együttműködésére. (További részletek a **MTT - Honlap Szekciókról szóló rovataiban**, valamint a **Tehetség folyóirat 2019. 3-4. számában**.) Ezúton is köszönjük a szekcióvezetők áldozatos, lelkiismeretes munkáját, valamint Turi Katalin alelnöknek hatékony koordinálót, facilitáló tevékenységét.

III.1.3. Kommunikációs eszköztárunk működése, szakmai értékei

Ebben a részben két nagy hatékonyságú kommunikációs eszközünkről, a Tehetség folyóiratról és a MTT - Honlapról kell szót ejtenünk.

III.1.3.1. A Tehetség szakfolyóiratot a Társaság 1993-ban alapította azzal a céllal, hogy folyamatosan lehetőséget biztosítson a tehetséggondozással kapcsolatos új kutatási eredmények közreadására, a gyakorlatban kidolgozott új fejlesztő módszerek bemutatására, képzési programok terjesztésére, intézmények átfogó programjainak publikálására stb.

Különös értéke a folyóiratunknak, hogy Magyarországon ma is egyedüli periodika a tehetség témakörében Amint azt folyamatosan olvashatjuk is, a Tehetség folyóirat magas szakmai színvonalon jelenik meg, köszönhetően elsősorban Százy Antal felelős szerkesztő úr lelkiismeretes munkájának, köszönjük neki ezúton is! Ugyancsak köszönjük Sarka Ferenc alelnök úrnak a színvonalas nyomdai kivitelezés megszervezésében vállalt szerepet. Természetesen komoly anyagi forrásra van szükség a nyomdai megjelenítéshez – minden egyéb tevékenységet „társadalmi munkában” végeznek a közreműködők (szerkesztők, szerzők stb.). 2008 és 14. között az Apáczai Kiadó vállalta a folyóirattal kapcsolatos költségeket, ezt követően a folyóirat további kiadásához forrást kellett keresnünk. A Választmány egyhangúlag úgy

döntött 2014 végén, hogy saját finanszírozásból továbbra is kiadjuk a folyóiratot. Az önálló kiadás finanszírozását két évig bírta a MTT költségvetése, alaposan el is emésztettük anyagi tartalékainkat. A helyzet szerencsésen változott: 2016-ban szerződés jött létre a Matehetsszel, amely keretében szakmailag és anyagilag is támogatják a folyóirat kiadását, ezúton is köszönjük ezt az „életmentő” támogatást.

III.1.3.2. A MTT Honlap 2004 elején Sarka Ferenc alelnök irányításával nyílt meg, és azóta is folyamatosan működik /www.mateh.hu/. Megjelennek rajta a MTT főbb dokumentumai, az eddigi fontosabb kiadványaink, s a szekciók munkájáról is tájékozódhatnak itt a szakemberek. Kiemelt funkciója a szakmai konferenciáinkról szóló beszámolók megjelentetése, az ott elhangzott előadások olvashatóvá tétele, a képgaléria rovatunkban ezen rendezvények kiemelt pillanatainak megőrzése az utókor számára, valamint az elmúlt három évtizedben a MTT - tagoktól magyar nyelven megjelent hazai tehetség-szakirodalom közreadása is. Megtalálhatók rajta a tehetség-témakörben folyó továbbképzések, valamint elérhetőségi lehetőségek más hazai és nemzetközi tehetséggondozó szervezetekhez. A MTT Honlap tartalmában tovább gazdagodott, színesedett 2019-ben is: folyamatosan ad aktuális információkat Magyar Tehetséggondozó Társaság munkájáról, valamint a Nemzeti Tehetség Program megvalósításához kapcsolódó más fontos információkat is közöl. A MTT - ről szóló új tájékoztató anyagok egyike, a bővebb változat olvasható a „Rólunk” rovatban. (A rövidebb tájékoztató, a „szóróanyag” nyomtatásban jelent meg.) Ki kell emelni: a „Tehetség szakirodalom” főrovatunk is bővült, a gyűjtést tovább folytatjuk. A MTT - Honlap magas színvonaláért és kiegyensúlyozott működéséért ezúton is köszönetünket fejezzük ki Turi Katalin alelnök asszonynak és Varga Árpád tanár úrnak, a Honlap főszerkesztőjének és rendszergazdájának.

III. 2. Az elmúlt évben is intenzíven együttműködünk oktatási, közművelődési, egyházi intézményekkel, ezek fenntartóival, valamint tehetséggondozó társszervezetekkel

III.2.1. Ebben a célkitűzési rendszerben kiemelkedő jelentőségű volt az elmúlt évben is a gyakorlati tehetséggondozó munka fejlesztésének támogatása. A főbb elemek a következők voltak 2019-ben. (Részletek a Tehetség folyóirat számaiban és a MTT - Honlapon.)

- Gyakorlati programok közvetlen segítése ország-szerte. Több mint 30 óvoda, iskola, felsőoktatási intézmény, civil szervezet számolt be eredményeiről az egi Országos Konferencia szekcióülésein. Ezek mindegyikével van folyamatos kapcsolata a MTT szekcióinak – a korszerű tehetség-kereső és -fejlesztő programok megvalósítását és korszerűsítését segítő. Az alábbi országos, regionális programok keretében is sok köznevelési intézményt segítünk.
- Részt vettünk a program indulása óta az *Arany János Tehetséggondozó Program* kidolgozásában, megvalósításában: szakmai tanácsadás, speciális továbbképzések, mérések végzése, stb – így volt ez 2019-

ben is. MTT- koordinátoraink: dr. Polonkai Mária, Tóth Tamás, dr. Dávid Imre.

- Közreműködtünk *Debrecen város köznevelési tehetség- programjának* megvalósításában 2007. óta, a szakmai együttműködés az elmúlt évben is folytatódott: pl. komplex tehetségkeresés gyakorlati támogatása, rendszerszerű fejlesztés. MTT-koordinátor: dr. Balogh László.
- Részt vettünk a közelmúlt éveiben és segítünk jelenleg is a Református Egyház központi tehetséggondozó programjának kidolgozásában, megvalósításában. MTT-koordinátor: Sarka Ferenc.

III.2.2. Kiterjedt kapcsolatrendszerünk is bizonyítja a MTT jelentőségét a tehetséggondozásban

A/ Óvodák, közép-és általános iskolák, felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek, szakszolgálatok, állami szervek (kiemelten: EMMI) és más intézményfenntartók, önkormányzatok, egyéb civilszervezetek stb. (Legújabb: LIONS Clubok Magyarországi Szövetsége)

B/ Kiemelt a szerepe kapcsolatunknak a tehetséggondozó „társszervekkel”: MATEHETSZ, Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, Tehetségügyi Koordinációs Fórum, Új Nemzedék Központ (új nevén: Nemzeti Tehetség Központ)

Ennek keretében:

- A korábbiaknál is nagyobb létszámban van – általunk küldött vagy más szervezetek által megválasztott – MTT-tag ezen testületekben: vezetők, elnökségi tagok, bizottságok vezetői és tagjai, a „Tehetségek Magyarországa Program” Szakmai Tanácsadó Testületének tagjai stb.
- Jelentős részt vállal a MTT tagsága anyagok, tervek, (Pl. NTP, uniós projektek, „Tehetségpontok rendszere, akkreditációja”, Tehetségsegítő Tanácsok) és kiadványok készítésében – ezek megvalósításában, konferenciák és más rendezvények szervezésében és lebonyolításában, pályázatok értékelésében stb.

Ezt az aktív **közreműködést a jövőben is fent kívánjuk tartani**. Bajor Péter, a MATEHETSZ **ügyvezető elnöke különös figyelmet fordít a MTT - val való hatékony szakmai együttműködésre**, s egyben munkánk anyagi támogatására is. Ezúton is köszönjük ezt a sokoldalú támogatást.

C/ Határon túli kapcsolatok: Vajdaság, Erdély, Felvidék, Kárpátalja

2019-ben is konferenciákon, továbbképzéseken, műhelyfoglalkozásokon való részvétel, tapasztalatcserék és más közös programok realizálásában működött e kapcsolat.

IV. TÁJÉKOZTATÓ A MTT ANYAGI HELYZETÉRŐL ÉS 2019. ÉVI GAZDÁLKODÁSÁRÓL

V. KIEMELT FELADATOK 2020-BAN

- A Nemzeti Tehetség Program megvalósításában való további intenzív **közreműködés**
- További harmonikus együttműködés a Nemzeti Tehetségsegítő Tanáccsal és a Matehetszszel
- Továbbra is széleskörű szakmai együttműködés a kormányzati és minisztériumi szervekkel tehetség-ügyben
- A határon túli magyar tehetség-szervezetekkel, műhelyekkel a kapcsolatok bővítése
- A szervezettség erősítése: új tagok verbuválása, különösen a dunántúli és dél-alföldi területeken
- A szekciók munkájának hatékony koordinálása, intenzív segítése, kiemelten a 2019-ben megalakult két új szekció (LIONS Clubok Szekciója; „Digitalizáció és Innováció a Tehetséggondozásban”) lendületbe hozása
- A Szakmai Tanácsadó Testület hatékony működtetése
- A MTT-Honlap tartalmi gazdagításának folytatása
- A Tehetség folyóirat további nyomdai megjelentetéséhez szükséges anyagiak biztosítása
- A MTT gazdasági helyzetének stabilizálása, további források feltárása

Határozati javaslatok:

1. A Közgyűlés fogadja el az Elnökség beszámolóját a MTT 2019. évi munkájáról.
2. A Közgyűlés fogadja el a MTT 2019. évi gazdálkodásról szóló beszámolót és a kapcsolódó közhasznúsági jelentést.
3. A Közgyűlés fogadja el és határozatban rögzítse a 2020. évi főbb feladatok keretében az V. pontban megfogalmazottakat.

2020. augusztus 28.

Az Elnökség nevében:
Dr. Balogh László elnök s.k.

Kiegészítés: a Közgyűlés a határozati javaslatokat egyhangú szavazással elfogadta.

Dr. Balogh László s.k.

„Egy értelmes ember, különös tehetség nélkül, többet használhat a világnak, mint egy tehetséges ember értelem nélkül.”

Márai Sándor

Fotó: Kormos Ádám

Talán kevesebben tudják róla azt, hogy a képzőművészeti tehetségterületen alkotóként is tisztelhetjük, akinek kiállítása 2020. október 6-án került megnyitásra Tiszaújvárosban.

A Bükk lábánál található Balaton községben született és gyermekkorát is ott töltötte. Ott alakult ki a természet, s főként: az erdők iránti szeretete, ami pályaválasztásában és művészetében a későbbiekben egyaránt visszaköszönő motívummá vált. Biológia-rajz szakos általános iskolai tanár. Később a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett kutató-fejlesztő pedagógus végzettséget, a Pécsi Tudományegyetemen pedig közoktatási vezetői szakvizsgát tett. Pedagógusként és intézményvezetőként évtizedekig dolgozott Tiszaújvárosban, ahol rengeteget tanult kiváló mestereitől: a gyerekektől. Több mint egy évtizede tehetségsegítéssel kapcsolatos tantárgyakat oktat a Miskolci Egyetemen. A tanári pályafutása mellett a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés alelnökeként is szolgálatot teljesített a megye tehetséghálózatának kidolgozásában és működtetésében.

„Látvány és gondolat”

Kormos Dénes festményeinek kiállítása

Dr. Mező Ferenc

Kormos Dénes neve jól ismert a hazai tehetségmozgalomban résztvevők körében, hiszen több évtizede segíti a nemzeti tehetséggondozás ügyét, szervezeteit és szereplőit a Kárpát-medencében.

Országgyűlési képviselőként kiemelten foglalkozott a pedagógiai területtel. Többek között elvülhetetlen érdemeket szerzett a Nemzeti Tehetség Program és Alap létrehozását és legalább két évtizeden át történő működtetését lehetővé tevő 126/2008. évi Országgyűlési Határozat keresztülvételében. Főiskolás éveiben elsősorban a grafika érdekelte. Ezekben az időkben az általa említett mestereitől merített sokat. Blaskó Jánostól a konstruktív és meditatív szemléletet, Seres Jánostól az egyensúlyra, a téri rend keresésére törekvést sajátította el. A nyolcvanas évek elején a Leninvárosban (ma Tiszaújváros) kialakuló képzőművész kör hatására kezdett festéssel foglalkozni. A kiállításon látható alkotások zöme lényegében az elmúlt két év alkotómunkájának eredményeként jött létre. A festményekre jellemző a színekkel és formákkal történő tudatos, mégis egyfajta játékoságot sugalló bánásmód, a képek szemlélőit aktív részvételre ösztönző és bevonó szimbólumvilág alkalmazása, illetve a különböző festészeti technikákkal történő kreatív kísérletezés.

Kormos Dénes tanár úr példájából levonható sok és sokféle tanulságból itt kettőre hívjuk fel a figyelmet:

- 1) előfordulhat, hogy a gyermek-, ifjúkortól gyanítható tehetség csak érett korban tör a felszínre – ergo: a felnőttkori tehetséggondozásra is figyelmet kell fordítani;
- 2) szerencsés esetekben egy személy több terület iránt is érdeklődhet, s mutathat e területeken tehetséget, s ilyenkor hasznos, ha saját maga vagy mentorai segítségével integrálni tudja e területeket (példa: a természet és rajzolás szeretete, majd oktatás és társadalmi felelősség- és szerepvállalás közös metszete lehet a biológia-rajz szakos pedagógus, aki intézményvezetői és politikai szinten is szerepet vállal).

A szerző

PhD az Eszterházy Károly Egyetem
Pszichológiai Intézetének egyetemi docense

Átadták a MATEHETSZ Tehetségházát!

A fotókat Mayer András készítette a Matehetsz megbízásából 2020. szeptember 4-én.